

Natalie Parvonen
Sudsa Luteruse

Wäikene

Katekismus

Teletustega.

Reijasõimand üheksa trüki.

1529.

Tallinnas, 1911.

Trükitud „August Widwisi“ trükitojas.

Palwe,

Tui sina hakkad Jumala sõna õppima.

Armas taewane Jsa, anna minule oma
püha Waimu, ja walgusta mind, et mina
sina sõna nõnda wõiksin tähele panna, et
minu süda seeläbi saaks parandatud ja uueste
loodud. Beasta mind oma kalli sõna läbi
kõigest rumalusest, ja anna mulle ülewalt
taewaliku tarkust, sinu Poega Jeesust õieti
tunda ja tema läbi patu, kuradi ja kõigi
kurjade inimeste nõuu üle wõimust saada.
Õnnista nõnda oma püha sõna minu wäese
hinge õnnistuseks sinu armsa Poja Jeesuse
Kristuse, minu kalli Õnnistegija pärast!

Meie ristiusu õpetuse wiis peatükki.

Esimene peatükk.

Jumala kümnest käsust.

Esimene lask.

Mina olen Issand, sinu Jumal. Sul ei pea mitte teisi jumalaid olema minu kõrwas.

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade kartma, armastama ja tema peale lootma.

Teine lask.

Sina ei pea mitte Jumala, oma Issanda nime ilma asjata suhu wõtma, sest Issand ei jäta teda nuhtlemata, kes tema nime kurjaste pruugib.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie tema nime juures mitte ei nea, ei wanni, ei lausu, ei waleta ega peta;

waid et meie seda kõige häda sees appi
hütlame, palume, kiidame ja täname.

Rolmas käsk.

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armas-
tama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga;
waid et meie seda pühaks peame, heal
meelel kuuleme ja õpime.

Meljas käsk.

**Sina pead oma isa ja oma ema auus-
tama, et sinu käsi hästi käib ja sinu lüha
elab maa peal.**

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armas-
tama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei
põlga ega wihasta;

waid et meie neid auustame, teenime, nende
sõna kuuleme, ja neid armsaks ja kalliks
peame.

Wiies käsk.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligemise ihule sühtegi kahju ega kurja ei tee;

waid ei meie teda aitame, ja temale head teeme kõiges ihu hädas,

Kuues käsk.

Sina ei pea mitte abielu ära rikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie lastinaste ja puhtaste elame kõnedes ja tegudes;

ja et igaüks peab oma abikaasat armastama ja auustama.

Seitsmes käsk.

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha eht wara ei wõta, ei kawala kauba ega petise tööga eneste poole ei liju;

waid et meie tema wara ja peatoidust aitame kaswatada ja hoida.

Rahetsas täst.

Sina ei pea mitte ülekohtu tunnistama oma ligimese vastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese peale mitte kavaluste ei waleta, teda mitte ära ei anna, keelt ei pehja ega kurje kõnesid tema peale ei tõsta; waid et meie tema eest kostame, kõil head temast kõneleme, ja kõil asjad heaks kääname.

Ühelsas täst.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pärast ei hõlda kavalusega ei püüa ega õiguse nimel eneste poole ei liigu;

waid et meie teda aitame, et tema seda enesel wõiks pidada.

Rünnas täst.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese naist, sulast, ümmardajat, weiksid ega mund, mis tema pärast on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese naist, peret ega weiksid ära ei awatele ega wägise ei wõta; waid et meie neid manitseme, et nemad paigale jääwad ja teewad, mis nende lohus on.

Mis ütleb nüüd Jumal kõigist neist laskubest?

Tema ütleb nõnda:

Mina Jõsand, sinu Jumal, olen püha wiibaga Jumal, kes wanemate patud nuhtleb laste kätte kolmandamast ja neljandamast põlwest saadil, nende kätte, kes mind wihtawad;

aga neile, kes mind armastawad ja minu käsud peawad, teen mina head tühandest põlwest saadil.

Mis see on?

Jumal ahwardab muhelba kõiki, kes neist laskubest üle astuwad; seepärast peame meie tema wiha kartma, ja ei mitte nendefinaste laskube wastu tegema.

Aga tema tõutab armu ja kõil head kõigile, kes need käsud peawad, seepärast peame meie teda ka armastama, tema peale lootma ja hea meelega tema kustu mööda tegema.

Teine peatükk.

Jäha ristiusust.

Esimene õpetus.

Loomisest.

Mina usun Jumala Jsa, Aõigewäge-
wama, taewa ja maa Looja fiske.

Mis see on?

Mina usun, et Jumal mind ja kõil loo-
mad on loonud, mulle ihu ja hinge, filmad,
kõrwad ja kõil liikmed, mõistuse ja kõil mee-
led on annud ja weel hoiab;

peale selle riided, kingad, — söömise ja
joomise, — toja ja maja, — naise ja lapse,
— põllu, weiksed ja kõil wara, — kõil ihu
ja elu tarwidust ja toidust rohkeste ja iga-
päew annab, — ja kõige häda ja turja eest
hoiab ja kaitseb;

ja seda kõil teeb tema isalikutst jumalikust
armust ja helbusest, ja ei mitte seepärast, et
mina seda wäärt ehl teeninud olen.

Selle eest on minu kohus, teda kiita,
tänada, teenida, ja tema sõna kuulda: see on
tõeste tõsi. —

Teine õpetus.

Arastunastamisest.

Mina usun Jeesuse Kristuse, Jumala ainusündinud Poja, meie Issanda sisse, kes on saadud Pühast Waimust, ilmale toodud neitsist Mariast, kannatanud Pontsiuse Pilatuse all, risti löödud, surnud ja maha maetud, —

alla läinud põrgu handa, kolmandamal päeval jälle üles tõusnud surnuist, üles läinud taewa, istub Jumala, oma kõigewägewama Isa paremal käel, sealt tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnute peale.

Mis see on?

Mina usun, et Jeesus Kristus, tõsine Jumal, omast Isast igaweste sündinud ja ta tõsine inimene, neitsist Mariast ilmale toodud,

minu Issand on, kes mind arastadunud ja hukka mõistetud inimest on peastnud ja lunastanud, — kõigest patust, surmast ja kuradi wäest, — ei mitte kulla ega hõbedaga, waid oma püha kalli werrega ja oma ilma-süüta kannatamise ja surmaga;

et mina tema oma pidin olema, tema riigis tema all elama ja teda teenima igaweses õiguses, wagaduses ja õndsuses, nõnda

kui tema on üles tõusnud surmuisi, elab ja walitseb igaweste. See on tõeste tõsi.

Kolmas õpetus.

Pühitsemiseft.

Mina usun Püha Waimu fisse, üht püha ristitogudust, pühade ofasaamist, pattude andeksandmist, liha ülestõusmist ja igawest elu. Amen.

Mis see on?

Mina usun, et mina omaft meeleft ja wäest mitte ei wõi Jeesuse Kristuse, oma Issanda fisse ustuda, ega tema juure saada, — waid Püha Waim on mind ewangeliumi läbi kutsunud, oma annetega walgustanud, ja õige usu sees pühitsemud ja hoidnud:

nõnda kui tema kõil püha ristitogudust maa peal kutsub, logub, walgustab, pühitseb ja Jeesuse Kristuse juures õige ja ainfa usu sees hoiab; jessamas ristitoguduses tema minule ja kõigile usklikelele igapäew kõil patud rohkeste andeks annab,

ja wiimsel päewal mind ja kõil surmud üles äratab, ja minule kõigi usklikeledega Kristuse sees igawese elu annab. See on tõeste tõsi.

Kolmas peatükk.

Pühast Meie Isa palwest.

Meie Isa, kes sa oled taewas, pühitsetud saagu sinu nimi, sinu riik tulgu, sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda ka maa peal, meie igapäewast leiba anna meile tänapäew, ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele, ja ära saada meid mitte kiusatuse sisse, waid peasta meid ära kurjast; sest sinu päralt on riik, ja wägi ja au igaweste. Amen.

Esimised palwe sõnad.

Meie Isa, kes sa oled taewas.

Mis see on?

Sumal tahab meid seeläbi armulihult kutsuda, et meie peame uskuma, teda meie õige Isa ja meid tema õiged lapsed olewat; et meie julgeste ja kindla lootusega teda peame paluma, nõnda kui armsad lapsed oma armast isa paluwad.

Esimene palwe.

Pühitsetud saagu sinu nimi.

Mis see on?

Jumala nimi on küll iseenesest püha; aga meie palume Jes palwes, et see ta meie juures saaks pühitsetud.

Rudas sünnib see?

Kui Jumala sõna selgeste ja puhtaste õpetatakse, ja meie ta pühaste kui Jumala lapsed seda mööda elame; siis aita meid, armas taewane Jsa.

Aga kes teist wiisi õpetab ja elab, kui Jumala sõna õpetab, see ei pühitse mitte meie seas Jumala nime; selle eest hoiu meid, armas taewane Jsa.

Teine palwe.

Einu riik tulgu.

Mis see on?

Jumala riik tuleb küll ilma meie palweta iseenesest; aga meie palume Jes palwes, et ta ta meie juure tuleks.

Rudas sünnib see?

Kui taewane Jsa oma Piha Waimu meile annab, et meie tema püha sõna tema armu läbi usume, ja Jumala meele pärast elame siin ajalikult ja seal igaweste.

Kolmas palwe.

Sinu tahtmine sündigu, kui taewas,
nõuda ka maa peal.

Mis see on?

Jumala hea ja armuline tahtmine sünnib
kõll ilma meie palweta; aga meie palume ses
palwes, et see ka meie juures sünniks.

Kudas sünnib see?

Kui Jumal kõit kurja nõuu ja tahtmist
ritub, ja keelab neid, kes meid ei taha lasta
Jumala nime pühitseada, ega tema riiki meie
juure tulla, kui on kuradi, maailma ja meie
liha tahtmine;

waid finnitab ja hoiab meid finblaste
omas sõnas ja usus meie otjani; see on
tema armuline ja hea tahtmine.

Neljäs palwe.

Meie igapäewast leiba anna meile
tänapäew.

Mis see on?

Jumal annab igapäewase leitwa kõll ilma
meie palweta kõigile kurjadele inimestele; aga
meie palume ses palwes, et tema meile seda
annaks mõista ja tänuga wastu wõtta meie
igapäewast leiba.

Mis on igapäevane leib?

Kõik, mis meie ihu toiduseks ja ülespidamiseks tarvis läheb: söömine, joomine, riided, kingad, loda, maja, põld, veiksed, raha, wara, waga abilaasa, wagad lapsed, waga pere, wagad ja truud ülemad, hea walitus, hea ilm, rahu, terwis, auus elu, head sõbrad, truud naabrid ja muud niisugused asjad.

Wiies palwe.

Ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele.

Mis see on?

Meie palume ses palwes, et taewane Isa mitte ei tahaks waadata meie pattude peale, ega nende pärast meile seda teelda, mis meie palume; sest meie ep ole seda mitte wäärt, mis meie palume; ega ole seda ka mitte teeninud; waid tema tahaks meile seda kõigil armust anda, sest et meie igapäew palju pattu teeme, ja selget nihtlust teenime;

siis tahame meie ka südamest andeks anda ja heal meelel head teha neile, kes meie wastu eksiwad.

Ruues palwe.

Ja ära saada meid mitte kiusatuse fiske.

Mis see on?

Jumal ei kiusa käll ledagi, aga meie palume ses palwes, et Jumal meid tahaks hoida ja illes pidada, et kirat, maailm ja meie liha meid ei peta, ega saada ebausku, meelearahetmise ja mõne muu juure patu ja häbi fiske;

ja kui meid seega peaks kiusatama, et meie kummatagi wiimselt ära wõidame ja wõimust saame.

Seitsmes palwe.

Waid peasta meid kirjast ära.

Mis see on?

Meie palume ses palwes kui libel hoozil, et taewane Ista meid tahaks peasta kbigesugusest ihu- ja hinge-, waranduse- ja auu-lahjust;

ja wiimaks, kui meie surma tunnile tuleb, õndsja otja meile anda, ja armuga sestfinasest hädaorust enese juure taewa wõtta.

Wiimjed palwe sõnad.

Sest sinu päralt on riik ja wägi ja au igaweste. Amen!

Mis on Amen?

See on, et mina pean kindlaste uskuma, et taewane Isa meie palwed helbeste on wastu wõtnud ja kuulnud; sest et tema ise meid on käskinud nõnda paluda, ja tõutanud, et tema meid tahab kuulda.

Amen, aamen, see on: jah, jah, see peab tõeste nõnda sündima.

Reljas peatüki.

Pühast ristimisest.

I.

Mis on ristimine? —

Ristimine ei ole mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus on seatud ja Jumala sõnaga lihte pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb Matteuse raamatu wiimses peatükis: Minge ja tehke jüngriks kõik rahwad, neid ristides Isa ja Poja ja Püha Waimu nime sisse. (29, 19.)

Mis annab ehk saadab ristimine?

Tema saadab pattude andeksandmist, peastab ära surmast ja kuradist, ja annab iga-

weise õndsuse kõigile, kes seda usuvad, nõnda kui Jumala sõnad ja tõutused kuulutavad.

Misugused on need Jumala sõnad ja tõutused?

Kui Meie Issand Jeesus Kristus ütleb Martuse raamatu viimises peatükis: Kes usub ja teda ristitakse, see peab õndsaks saama, aga kes ei usu, seda peab hukka mõistutama. (16, 16.)

II.

Kudas võib wesi nii suuri asju teha?

Wesi ei tee seda tõeste mitte, waid Jumala sõna, mis weega ja wee juures on, ja usk, mis sedasama Jumala sõna wee sees usub;

sest ilma Jumala sõnata on wesi paljas wesi ja ei mitte ristimine; aga Jumala sõnaga on ta ristimine, see on elu wesi täis armu, ja uuesündimise pesemine Püha Waimu sees,

kuida püha Paulus ütleb Tiituse raamatu kolmandas peatükis: Jumal on meid õndsaks teinud uuesündimise pesemise ja Püha Waimu uuendamise läbi, teda tema on wälja walanud meie peale rohkestest Jeesuse Kristuse, meie õnnistegija läbi, et meie tema armu läbi õigeks tehtud, igawese elu pärjailks pidime saama lootuse järele; see on ustatõõ sõna.

Mis tähendab niisugune weeristimine?

See tähendab, et wana Adam meie sees peab igapäewase lahetsamise ja patust-pöörmise läbi ära uputatud saama ja suurema kõigi pattude ja kurjade himudega,

ja igapäew jälle ette tulema ja üles tõusma see uus inimene, kes õiguses ja puhtuses Jumala ees peab igaweste elama.

Kus on see kirjutatud?

Püha Paulus ütleb omas raamatus Rooma rahwale kirjutatud, kuendas peatükis:

Meie oleme Kristusega maha maetud ristimise läbi surma sisse,

et otsegu Kristus on üles äratatud surmuisi Isa annu läbi, meie ka nõnda peame nnes elus kätma.

Viies peatükk.

Pühast altari sakramendist.

I.

Mis on altari sakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja weri, leiwa ja wiina all meile ristirahwale süüa ja juua, Kristuse enese seatud.

Kus on see kirjutatud?

Nõnda kirjutavad pühad ewangelistid
Matteus, Markus, Luukas ja püha Paulus:

Meie Jhsand Jeesus Kristus sel ööl,
kui teda ära anti, wõttis leiwa, tänas,
murdis ja andis oma jängritele ja ütles:
wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest
antakse, seda tehke minu mälestuseks.

Selsamal kombel wõttis tema ka karika
pärast õhtusöömaaga, tänas ja andis
oma jängritele ja ütles: wõtke, jooge kõi
sealt seest, seesinane karikas on uus sea-
bus minu weres, mis teie eest ära wala-
takse pattude andeksandmiseks; seda tehke,
nii mitu korda, kui teie sest joote, minu
mälestuseks.

II.

Mis kaja on meil seesugusest söömisest ja joomisest?

Seda näitawad meile need Kristuse sõnad:
mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude
andeksandmiseks; see on, et meile sakramendis
pattude andeksandmist, elu ja õndsust nende
sõnade läbi antakse; sest kus pattude andeks-
andmist on, seal on ka elu ja õndsust.

III.

Kudas võib ihulil söömine ja joomine niisugusid
suuri asju teha?

Söömine ja joomine ei tee seda tõeste

mitte, waid need Kristuse sõnad: mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks"; need sõnad on ihuliku sõdmise ja joomisega ühes ülem asi sakramendis, ja kes neidsamu sõnu usub, sel on, mis nemad tunnistawad: pattude andeksandmine.

IV.

Kes wõtab auufaste selle sakramendi wastu?

Paastuda ja ihu poolest ennast valmistada on üks launis väljaspidine lomme; aga see on õieti ja hästi valmistatud, kes neid sõnu usub: mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks; aga kes neid sõnu ei usu, ehk kassipidi mõtleb, see ep ole mitte wäärt ega hästi valmistatud, sest see sõna „teie eest“, nõuab selgeid usklikka südameid.

Õpetus meelewallast pattusid andeks anda ja kinnitada.

Mis on pattude andeksandmise ja kinnitamise meelewalg? j

Pattude andeksandmise ja kinnitamise meelewalg on see wõimus, mis meie Jõwand Jeesus Kristus maa peal armuõpetuse kuul-

tamises on seadnud, neile patustele, kes pattu pööravad, — pattu andeks anda ja neile, kes pattust ei pööra, — pattu kinnitada, nõnda kui Kristuse sõnad tunnistavad.

Kuiba siis Jõhann Jeesus ütleb?

Tema ütleb nõnda Johanneese raamatus (20, 21—23): „Nõnda kui Jsa mind on läkitanud, nõnda läkitan mina teid ka. Kõige Püha Vaimu; kellele teie iial patud andeks annate, neile on need andeks antud, kellele teie iial patud kinnitate, neile on need kinnitatud.“

Mis kasu saab see meelevald?

Seda tunnistavad meile need sõnad: Kellele teie iial patud andeks annate, neile on need andeks antud; see on, et patud andeks antakse usklikkudele Jeesuse Kristuse nimel, kes seda oma surma ja vere läbi on saanud, et ust kinnitatakse ja süda julgust ja rahu tunneb. Sest kui patud on andeks antud, siis tunneb süda usu läbi rahu.

Kuiba võib inimene pattusid andeks anda?

Inimene ei või pattusid andeks anda ise-

enesest ehk omast wäest, waid ammeti poolest ja Issanda Jeesuse Kristuse käsu peale, nõnda kui need sõnad tunnistawad: „Wõtke Püha Waimu, kellele teie iial patud andeks annate, neile on need andeks antud.“ Sest otsegu inimese Pojal maa peal meelewaid on, pattu andeks anda, nõnda on tema selle meelewaila ewangeliumi ehk armuõpetuse kuulutamise ammetile annud, kui tema ütleb: „nõnda kui Isa mind on läkitanud, nõnda läkitan mina teid ka:“ (Joann. 20, 21) ja „Kes teid kuuleb, see kuuleb mind.“ (Luk. 10, 10.)

Kellele peawad patud andeks antama?

Neile, kes oma patu häda tõeste tunnewad, kahetsewad, alandliku ja uskliku südamega üles tunnistawad, ja Jeesuse Kristuse pärast armu ja rõõmustust ihaldawad; sest nõnda ütleb Issand Jeesus halwatu wastu: „ole rahul, minu poeg, sinu patud on sulle andeks antud;“ (Matt. 9, 2) ja patu kahetsewa naise wastu: „sinu patud on sulle andeks antud, sinu usk on sind aidanud, mine rahuga.“ (Luk. 7, 48 ja 8, 48.)

Kellele peavad patud kinnitatama?

Kõigile, kes patust ei pööra, ega usu, vaid kes meelega patu sisse jäävad elama ja kõi head manitsust põlgavad, nõnda kui meie Issand Jeesus Kristus õpetab, Matt. 18, 15—18: „Kui sinu wend sinu wastu elkib, siis mine ja noomi teda sinu ja tema keskes üksipäinis: kui tema sind kuuleb, siis oled sina oma wenna kasuks saanud. Aga kui tema sind ei kuule, siis wõta weel üks ehk kaks enesega, et kõi asi tahе ehk kolme tunnistaja suus seisaks; aga kui tema neid ei kuule, siis anna kogudusele teada; aga kui tema kogudustki ei kuule, siis olgu ta sinu meelest kui pagan ja tõlner.“

Mis sugusid pattusid peab üles tunnistama?

Jumala ees peab inimene ennast kõigipidi patuseks tunnistama, ka nende pattude poolest, mis ta tema teadmata elanud, nõnda kui meie Meie Isa palwes teeme; aga õpetaja ees tulewad need patud üles tunnistada, mis meie teame ja omas südames tunneme.

Mis sugused patud need on?

Siin peab ja oma elukombed läbi katsuma

Jumala kümne käsu järele, olgu sa isa eht ema, poeg eht tütar, isand eht emand, pere- mees eht perenaene, sulane eht ümmardaja. Kas sa oled olnud sõnakulmata, kas sa kellegile oled kurja teinud sõna eht tööga, kas sa oled warastanud, hooletu eht wihane olnud, ebausku pidanud, ropus elus elanud, waletanud ja kahju teinud.

Patutunnistuse sõnad.

Kõigewägewam Jumal, halastaja Iha! Mina waene patune inimene tunnistan Sinule oma patud üles, mis mina mõtte, sõna ja teuga olen teinud ja mis läbi mina Sinu wiha ja Sinu nuhtluse ajalitsult ja igaweste küll wäga olen ära teeninud. Aga minul on nende pärast wäga kahju ja mina kahetsen neid südamest ja palun Sind Sinu põhjatuma halastuse ja Sinu armsa Poja Jeesuse Kris- tuse, oma Omistegija, kibeda kannatamise ja surma pärast: Ole Sa mulle waezele patuzele inimesele armuline ja halasta mu peale, anna mulle andeks kõik minu patud ja anna mulle armust oma Püha Waimu wäge, et ma oma elu wõiksin parandada! Amen.

Sommiku palwe.

Sunnistagu mind Jumal Isa, Poeg ja Püha
Waim. Amen.

Mina tänan sind, minu armas taewane
Isa Jeesuse Kristuse, sinu armsa Poja, meie
Issanda läbi, et sina mind minewal õõsel
oleb armulikult hoidnud ja laitsnud kõige ihu
ja hinge kahju eest. Mina palun sind, anna
mulle armu, et mina wõiksin oma patud sü-
damest tunda, kahetseda ja maha jätta. Anna
mulle andeks kõik minu patud ja eesküsed,
mista mina sind olen wihaстанud. Aitse
ja hoia mind seltsinasel päewal armulikult
kõige patu, kurja ja kahju eest, et kõik minu
mõte, sõna, tegu ja elu wõiks sinu meele
pärast olla. Sest mina annan oma ihu ja
hinge, meie ülema walitseja ja kõik muud üle-
mad, oma wanemad, sugulased, waenlased,
kõik ristirahwa ja kõik, mis mul on, sinu
hoolets. Sinu Püha Waim walitsegu mind,
sinu püha ingel olgu minu juures, et kuri waen-
lane sühtegi meelewalda minu üle ei saa. Amen.

Palwe enne söömaaega.

Kõikide filmad loodwad, Issand, sinu peale,
ja sina annad neile nende rooga omal ajal.

Sina teed lahti omad helbed ja rohked käed, ja täidad kõik, mis elab, hea meelega.

Au olgu Jumalale Isale, Pojale ja Pühale Vaimule. Amen.

Meie isa, kes sa oled taewas j. n. e.

Palwe pärast sõmmaaega.

Tänage Issandat, sest tema on hea ja tema heldus kestab igaweste. Kes kõigele lihale rooga annab, lojustele nende sõdmist annab, noorile taarnaile, kes teda appi hüüawad. Temal ep ole rõõmu hobuse wäest, ega meeles head jalameeste säärelüist. Issandal on hea meel neist, kes teda kardawad ja tema armu peale loodawad.

Au olgu Jumalale Isale, Pojale ja Pühale Vaimule. Amen.

Meie isa, kes sa oled taewas, j. n. e.

Õhtu palwe.

Õnnista mind Jumal Isa, Poeg ja Püha Vaim. Amen.

Mina tänan sind, minu armas taewane Isa, Jeesus Kristuse, minu armsa Poja, meie Issanda läbi, et sa mind minewal päewal

oleb armulikult hoidnud ja taitsnud kõige ihu ja hinge lahju eest. Mina palun sind, anna mulle armu, et mina võidisin oma patud südamest tunda, kahetseda ja maha jätta. Anna mulle andeks kõik minu patud ja ehitused, misla mina sind olen vihastanud. Raitse ja hoia mind seltsinasel õdsel armulikult kõige patu, kurja ja lahju eest, et kõik minu mõtte, sõna, tegu ja elu võiks sinu meelepärast olla. Sest mina annan oma ihu ja hinge, meie ülema walitseja kõik muud ülemad, oma wanemad, sugulased, waenlased kõik ristirahwa, ja kõik, mis mul on, sinu hooletaks. Sinu Püha Waim walitsegu mind, sinu püha ingel olgu minu juures, et kuri waenlane ühtegi meelewalda minu üle ei saa. Amen.

Kodu õpetus

ehk mõningad püha kirja tunnistused kõigesuguste inimeste manitsuseks üles pandud, kuida nemad peavad oma ammetit üles pidama, ja mis nende kohus on teha.

Piiskoppide ehk ülewaatajate ja õpetajate kohus.

Roguduse ülewaataja peab olema laitmata, ühe naise mees, kasiin, mõislik, puhtaste ehita-

tud, wõdraste wastuwõtja, kes kõlbab õpetama, ei mitte joodik, ei mitte taplik, ei mitte ropu kasu püüdja, waid kes järele annab, ei mitte riialas, ei mitte raha peale ahne, kes oma majarahwa üle hästi waatab, kes oma lapsi peab sõnakuulmises kõige tõsise wiisiga: (sest kui teegi oma enese maja rahwa üle ei märka ülewaataja olla, kuidas wõib tema Jumala koguduse eest hoolt kanda?): ei mitte see sugune, kes usu hilja wastuwõtmud. (1. Tim. 3, 2—6.)

Kes sinni peab ustawast sõnast, minu õpetuse järele, et ta wõiks wägew olla, nii hästi manitsema terve õpetuse läbi kui ka neid, kes wasturääkijad on, noomima. (Tit. 1, 7—9.)

Sunnijate kohus oma õpetajate wastu.

Kõnda on ka Issand seadnud neile, kes armuõpetust kuulutawad, et nemad armuõpetusest peawad elama. (1. Kor. 9, 14.) Keda õpetatakse sõnaga, see jagagu kõik head sellele, kes teda õpetab. Ärge effige mitte, Jumal ei anna ennast mitte pilgata. (Gal. 6, 6. 7.)

Wanemaid, kes oma ammetit hästi üles peawad, peab lahewõrra auustuse wäärt

peetama, kõigeenamiste neid, kes tööd teevad sõnas ja õpetuses. Sest kiri ütleb: Sina ei pea mitte hürja suud kinni siduma, kes pahmasti tallab, ja töötajaja on oma palga väärt. (1. Tim. 5, 17. 18; Luf. 10, 7.)

Meie palume teid, et teie võtate niisugust, kui nemad on, neid pidada, kes teie seas tööd teevad, ja teie ülemaatavad on Issanda sees, ja teid manitsevad; ja et teie võtate neid üliwäga armsasti pidada nende töö pärast. Pidage rahu iseseis. (1. Tessal. 5, 12. 13.)

Kuulge oma juhatajaid ja võtke nende sõna, sest nemad waltawad teie hingede eest, nõnda kui need, kes wastust peawad andma, et nemad seda rõõmuga teevad, ja ei mitte õhates; sest teil pole sest mitte kasu. (Ebr. 13, 17.)

Ilmalikkude ülemate kohta.

Iga hing heitu ülemate alla, kellel kõige ülem meelewõld on. Sest ülemaid ei ole muudu, kui Jumalast. Aga kes ülemad on, need on Jumala seatud. Kes nõu ülemate vastu paneb, see paneb Jumala seatmise vastu; aga kes vastu panewad, need

saadawad iseeneſte peale nuhtluſt. Seſt ta ei kanna mööda mitte ilma aſjata. Seſt tema on Jumala teener, kättemaksja, nuhtlema ſeda, keſ kurja teeb. (Rom. 13, 1. 2. 4.)

Alamate koſus üleimate waſtu.

Andke Keisrile, miſ keisri koſus, ja Jumalale, miſ Jumala koſus on. (Matt. 22, 21.)

Seepärast on tarwis, et teie alla heidate, ei mitte ükſpääniſ nuhtluſe, waid ka ſüdametunnistuſe päraſt. Seepärast makske ka maksu. Seſt nemad on Jumala ſulased, keſ otſe ſee eeft muret kannawad. Siis taſuge nüüd kõigile, miſ teie koſus on: maksu kellele maksu, tolliraha, kellele tolliraha, kartuſt, kellele kartuſt, auru, kellele auru tuleb anda. (Rom. 12, 5. 6. 7.)

Seepärast manitſen mina kõige eſiti, et peab tehtama palumiſi, palweid, palumiſi teiſte eeft, ja tänamiſi kõikide inimeſte eeft, kuningate ja kõikide eeft, kellel kõige üleem meelewald on, et meie rahuliſt ja waiſiſt elu wõikſime elada kõige jumalakartuſe ja auuſa elu ſeſ, ſeſt ſee on hea ja armas Jumala, meie Onniſtegia meeleft. (1. Tim. 2, 1. 2. 3.)

Tuleta nende meele, et nemad wüſtſtide ja üleimate waſtu alandliktud on, nende ſõna

wõtawad ja kõigele heale teule walmis on.
(Tit. 3, 1.)

Heidke kõige inimeste seadmise alla, Issanda päraft, olgu kuninga, kui ülema alla, eht pealitse, kui nende alla, kes temast on läkitatud, kurjategijatele küll nuhtluseks, aga heategijatele kiituseks. (1. Peetr. 2, 13. 14.)

Abielu rahwa kohus.

Teie mehed, elage oma naistega targaste ja tehke naisterahwale, kui nõbremale astjale auu, nõnda kui neile, kes ka armuelu pärijad on, et teie palweid ära ei keelata. (1. Peetr. 3, 7.)

Mehed, armastage oma naist ja ärge saage wihaseks nende wastu. (Kol. 3, 19.)

Naised, kuulge oma meeste sõna, kui Issanda sõna, nõnda kui Saara Abraami sõna wõttis kuulda ja hüüdis teda isandaks, kelle lapsiks teie olete saanud, kui teie head teete ja hirmu ei kardate. (Ewef. 5, 22; 1. Peetr. 3, 1. 6.)

Laste wanemate kohus.

Isad, ärge äritage mitte oma lapsi wihaile, et nemad meelt ära ei heida, waid

kaawatage neid karistamises ja Issanda ma-
nitsemises. (Ewef. 6, 4. Kol. 3, 21.)

Laste kohtus.

Lapsed, kuulge oma wanemate sõna
Issanda sees, sest see on õige. Kuusta oma
isa ja ema, see on esimene käsusõna tütus-
sega, et sinu läbi hästi läib ja sina kaua
elad maa peal. (Ewef. 6, 1. 2. 3.)

Perewanemate kohtus.

Isandad, tehke seda sulastele, mis õige
ja kohtus on, ja jätke ahwardamine maha,
ja teadke, et teil enestel Issand taewas on,
ja tema ei pea enam lugu ühest kui teisest.
(Ewef. 6, 9. Koloss. 4, 1.)

Sulaste, ümmardajate, päikliste ja ten- liste kohtus.

Teie sulased, kuulge nende sõna, kes teie
isandad on liha poolest, kartuse ja wäris-
tussega, oma südamel wagaduses, nõnda kui
Kristuse sõna; ei mitte filmatirjats teenides,

kui need, kes inimestele meelepärast püüawad olla, waid kui Kristuse sulased, kes Jumala tahtmisi südamest teewad, kes heal meelel Issandat teeniwad, ja ei mitte inimesi, ja teadke, mis head keegi saab teinud, et tema jeda saab tasutud Issanda käest, olgu sulane ehk waba inimene. (Ewef. 6, 5—8; Kolosj. 3, 22.)

Noore rahwa kohus.

Teie noored, olge wanemate wastu alandlitub, aga kõi olge üks teise wastu alandlitub, ja ehitage endid seeftpidi alandlitu meelega; sest Jumal paneb suureliste wastu, aga alandlituudele annab tema armu.

Siis alandage endid nütüd Jumala wägewa käe alla, et tema teid wõiks ülendada õigel ajal. (1. Peetr. 5, 5. 6.)

Lestknaiste kohus.

Kes õige lestnaine on ja ütft järele jäänud, see loodab Jumala peale, ja jääb kindlaste palumiste ja palwete fisse õõd ja päewad. Aga kes liha himus elab, see on elawalt surnud. (1. Tim. 5, 5. 6.)

Igaühe ristiniimese kohtus.

Sina pead oma ligimeest armastama kui iseennast. Sellesinase sõna sisse on kõik käsud ühte pandud. (Room. 13, 9.)

Tehtе palumisi töitide inimeste eest.
(1. Tim. 2, 1.)

Jeesuse nimel ja auuks!

Füüast kirjast ja katekismusest.

1) Mis usu sa oled?

Mina olen ristiusku.

2) Mispäraft nimetab sa ennaft ristilinneseft?
Seepäraft, et mind on ristitud.

3) Mis õiguse sa ristimises oled saanud?
Sumala lapse õiguse.

4) Mis kasu on sul sellest õigusest?

See kasu, et mul on Jsa taewas, kes mind armastab ja õndsaks tahab teha.

5) Mis peab seepäraft sinu kõige ülem nõudmine olema?

Et ma õndsaks saan ja Sumala juure igaweste jään.

* „Nõudke eneste õnnistust taga kartuse ja wäris-
tuslega.“ Billip. 2, 12.

* Selle tähetesega äramärgitud piiblisalmid tulewad loolis
õppida.

* „Nõudke esiti Jumala riiki ja tema õigust, siis seba kõik peab talle pealegi antama.“ Matt. 6, 33.

* „Mis lasu on inimesel sest, kui tema kõik maailma kasuks saaks, aga oma hingele kahju teeks? ehk mis lunastamise hinda võid inimene anda oma hinge eest.“ Matt. 16, 26.

Bibli. I. Wanghoibja Wilippi Itanas nõudis oma õndsust taga küsides: „Mis pean ma tegema, et ma õndsaks saan?“ Apst. 16, 30.

6) Kes juhatab sind, kudas ja võid õndsaks saada?
Jumal ise.

„Sa oled mulle teada annud elu teerada.“
Laaw. I. 16, 11.

7) Kust leiad sa seba juhatusi?

Jumala sõnast, ehk pühast kirjast (piiblist, mis tähendab „raamatute raamat“).

* „Sinu sõna on mu jalale lambits, ja valgusets mu jalgtee peal.“ Laaw. I. 119, 105.

8) Mispärast nimetatakse piibelt Jumala sõnaks?

Seepärast, et Jumal on seba rääkinud pühade inimeste läbi.

„Kui Jumal ennemuiste mitu korda ja mitmel kombel wanematele prohvetite läbi on rääkinud, siis on tema neilfinasil wiimsil päiwil melle rääkinud Boja läbi.“ Gebr. 1, 1.

9) Mis pärast nimetatakse seda pühaks kirjaks?

Seepärast, et pühad Jumala mehed selle on kirjutanud, juhatatud Pühast Waimust. (2. Peetr. 1, 21.)

* „Rõik püha kiri on Jumalast sisse antud.“ 2. Tim. 8, 16.

„Teie ep ole mitte need, kes räägivad, waid teie Isa Waim, kes teie seest räägib.“ Matt. 10, 20.

10) Kust tunnustse, et püha kiri Jumala sõna on?

1) Tema ettekuulutustest, mis mitme saja ja tuhande aasta pärast on tõeks saanud;

2) tema tunnistusest ja õpetusest, mis praegugi neid õndsaks teeb, kes seda wastu võtavad.

11) Mitu jagu on pühal kirjal ehk piibllil?

Kaks jagu, teine Wana testament ehk wana lepingu raamat, teine uus testament ehk uus lepingu raamat: teine enne Kristust, teine pärast Kristust kirjutatud.

Ziisa. Wana ja uue testamendi ehk wana ja uue lepingu (seaduse) raamatust nimetatakse neid sellepärast, et nemad aru annavad lahkest lepingust (ehk seadusest), mis Jumal inimestega tegi. Wana lepingu (seaduse) tegi Jumal Iisraeli rahwaga Moosese läbi, uue lepingu (seaduse) kõige maailma rahwaga Jeesuse Kristuse läbi.

12) Mitmesugused on püha kirja raamatud oma isu poolest?

Kolmesugused: sündinud lugude raamatud, õpetuse raamatud ja prohvetite raamatud.

I. Vana testamendi raamatud on järgmised:

- 1) Sündinud lugude raamatud: 5 Moosese raamatud, Joosua raamat, Kohtumõistjate r., Rutti r., 2 Saamueli r., 2 Kuningate r., 2 Kja r., Esra r., Nehemia r. ja Estri r.
- 2) Õpetuse raamatud: Hiitobi raamat, Laaveti laulu r., Saalomoni õpetuse sõnad, Saalomoni Rõguja raamat, Saalomoni Alemlaul.
- 3) Prohvetite raamatud: 4 suuremat prohvetit: Jeesaia, Jeremia (oma nutu lauluga), Ezekeel ja Laamiel; ja 12 vähemat prohvetit: Hoosea, Joel, Amos, Obadja, Joona, Miika, Nahum, Haabatul, Sewanja, Aggai, Saalarja ja Naalafia.

Vana testamendi juure on veel mõned raamatud lisatud, mis „apokriifa“ (see on „varjul peetud“) raamatuteks nimetatakse. Need ei ole mitte Püha Vaimu juhatusel kirja pandud ja ei tule seepärast mitte pühaks kirjaks arvata. Aga sellegipärast on need head ja õpetlikud lugeda. Need raamatud on: Junditti raamat, Lartuse r., Toobia r., Siiraki r., Paaruki r., 2 Makka-bejide raamatud, Estri raamatu tüübid, Laanieli raamatu tüübid ja Manasse palve.

II. Uue testamendi raamatud:

- 1) Sündinud lugude raamatud: Mattese, Markuse, Luuka ja Johanneese ewangelium ja Apostlite tegude raamat.

- 2) Õpetuse raamatud: Pauluse kirjad ehk eptistolid, mis tema on kirjutanud: Rooma rahvale, 2 Korintuse rahvale, Galatia, Gerefuse, Billippi, Kolossuse rahvale, 2 Tessaloonika rahvale, 2 Timoteusele, Tiitusele ja Blilemonile; — Peetruse 2 raamatut, Johannese 3 raamatut, raamat Gebrea rahvale, Jaalobuse 1. ja Junda raamat.
- 3) P ro h w e t t e r a a m a t — k i s a i n u s : Johannese lüütamise raamat.

Wana testament kirjutati alguses Gebrea keeli, aga uus testament Greeka keeli. Eesti keele panid pihlki ümber Karula õpetaja Johann Horning ja Jüri õpetaja Anton Thor-Helle ja mõned teised kirikuõpetajad. Aastal 1789 trükkiti Tallinnas esimene tõrda tõrwe pihlki Eesti keeles.

13) Mis on püha kirja tuum?

Jeesus Kristus, maailma Õnnistegija.

14) Mis tarwis on Jumal püha kirja sinu kätte annud?

Et ma seda hoolega loen ja läbi katsum ja Jeesuse Kristuse ära tunnen.

* „Katsuge kirjad läbi, sest teie arwate, et teil nende sees on igawene elu, ja need on, mis minust tunnistawad.“ Johann. 5, 39.

Elisa. Lutherus ütleb: Kui sa püha kirja lugebed, tema seest Kristust ei leia, siis on ksil su lugemine üsna m u n i d u, kui sa seda ka 1000 tõrda oleksid lugenud.

15) Mis kuulutab wana testament Kristusest?

Et tema pidi tulema.

16) Mis kuulutab uus testament Kristusest?

Et ta on tulnud ja meile lunastuse saanud.

17) Mitmesugune on püha kirja siis oma õpetuse poolest?

Rahesugune: Rõõsuõpetus ja armuõpetus ehk käst ja ewangelium.

Rõõsuõpetus on Moosese läbi antud; arm ja tõde on Jeesuse Kristuse läbi saanud. Johann. 1, 17.

18) Mis wähe on käsu ja ewangeliumi wahel?

Käst õpetab mind, mis püha Jumal minu käest nõuab, ewangelium aga, mis armuline Jumal mulle on annud.

* „Nõnda on Jumal maailma armastanud, et ta oma ainusündinud Poja on annud, et ükski, kes tema siisse usub, ei pea hukka saama, waid et igawene elu temal peab olema.“ Johann. 3, 16.

19) Mis raamatulene see on, kus kõik püha kirja lühidalt ära seletatakse?

Wäitene katekismus (see tähendab „lühitene seletus küsimiste ja kostimiste waral“).

20) Kes on wäitese katekismuse kirjutanud?

Usupuhaštaja Dr. Martin Lutherus. Tema oli Sakamaal Wittenbergi linnas kiriku õpetajaks (sündis aastal 1483, suri aastal 1546).

21) Millal kirjutas Lutherus oma katelismuse?

Aastal 1529; Eesti keelde pandi see ümber aastal 1553.

22) Kelle tarwis kirjutas Lutherus katelismuse?

Noorte ja wanade, aga iseäranis wane-
mate tarwis, et nemad seba oma perega
pruugiks ja oma lastele kätte õpetaksid.

23) Mitu peatükki on katelismusel?

Ühis peatükki.

24) Mis asjast kõneleb iga peatükk?

Esimene kõneleb Jumala kümnest käsust;
teine — pühast ristiusust; kolmas — Meie
Jsa palwest; neljas — pühast ristimisest;
viies — pühast altari sakramendist.

Esimene peatükk.

Jumala kümnest käsust.

- 25) Kust õpime meie tundma, mis püha Jumal meilt nõuab?

Jumala kümnest käsust.

- 26) Mis sugune hääl meie sees ütleb meile ka, mis meie peame täitma ja mis tegemata jätma?

Südametunnistuse hääl.

„Kui paganad, kellel ep ole lästu, iseenekest läsu tegusid teewad, siis näitawad nemad üles, et läsu tegu on kirjutatud nende südame sisse, sest et nende südametunnistus seba ka tunnistab.“ Room. 2, 14. 15.

Biibl. L. Südametunnistus hoidis Joosepit, kui Pootiwari naine teda kuvas.

- 27) Kui südametunnistus juba tunnistab, mis hea ja mis kuri on, mis pärast on siis Jumal weel kümme lästu annud?

Seepärast, et meie südametunnistus patuga harjubes pimedaks ja segasaks on jäänud.

Biibl. L. Saulus kuvas ristirahwast taga, ja arwas seba Jumala meelepärast olewat. Apostl. t. 8.

- 28) Kellele on Jumal kümme lästu kõige efitaks annud?

Israeli rahwale.

29) Kes on kümme kasku ka ristirahwale
linnitanud?

Meie Issand Jeesus Kristus.

„Arge mõtelge, et mina olen tulnud kasku eht
prohwetid kautama; mina ei ole tulnud neid kau-
tama, waid tõeks tegema.“ Matt. 5, 17.

30) Kus kohas andis Jumal oma kaskud?

Kõrbes Siinai mäel Moosese läbi.

31) Millal andis Jumal oma kaskud?

Sel ajal, kui tema andis neile kaskud jumala-
teenistuse, ohwite ja preestrate kohta (templi
seadus) ja Jisraeli rahwa walituse ja aja-
liku elu kohta (riigiseadus).

32) Kas Jumal Jisraeli rahwale weel muud
kaskusi on annud?

On küll; tema andis neile kaskud jumala-
teenistuse, ohwite ja preestrate kohta (templi
seadus) ja Jisraeli rahwa walituse ja aja-
liku elu kohta (riigiseadus).

33) Mis pärast neid kaskusi ristirahwale enam ei
maha?

Sellepärast, et nad ainult wanas seadu-
ses ette kuulutatud Kristuse riigi ettetähen-
duseks olid antud.

84) Mis pärast kirjutas Jumal oma kümme käsku
lahe laua peale?

Seepärast, et meil lahega on tegemist —
Jumalaga ja ligimesega.

35) Mis on kõige ülem asi, mis Jumal omas
käsus meie käest nõuab?

Armastus Jumala ja ligimese vastu.
Sest armastus on käsutäitmine.
(Room. 13, 10.)

* „Sina pead Jeesandat oma Jumalat ar-
mastama kõigest omast südamest ja kõigest omast
hingest ja kõigest omast meelest; seesama on esimene
ja suur käsusõna. Aga teine on selle sarnane: Sina
pead oma ligimest armastama kui iseennast,
keis lahes käsusõnas on kõik käst ja prohvetid koos.“
Matt. 22, 37—40.

36) Mitu käsku nõuavad armastust Jumala vastu?
Kolm esimest.

37) Mitu käsku nõuavad armastust ligimese vastu?
Seitse viimist.

38) Mitut asja tuleb igaühe käsu juures tähele
panna?

Rahte asja — seda head, mis Jumal
meid kähib ja seda kurja, mis tema meid
teelab.

39) Mis on kümne käsu esimesed sõnad?

Mina olen Issand sinu Jumal.

40) Mistarwis on Jumal need sõnad oma kästude
halatusele seadnud?

Et igamees teaks, kes need käsud on
annud ja ütskord aru nõuab.

* „Ütsainus käsuanbja on, kes võib õn-
saks teha ja hulla panna.“ Jaak. 4, 18.

Esimene käsulaud.

Armastusest Jumala vastu.

Esimene käst.

Mina olen Issand sinu Jumal. Sul
ei pea mitte teisi jumalaid olema minu
kõrwas.

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõigi asjade
kartma, armastama ja tema peale lootma.

I.

41) Mis teelab Jumal esimeses käsus?

Et meil ei pea mitte teisi jumalaid
olema tema kõrwas ehk wõera jumala
teenistust.

42) Mispärast teelab Jumal seba?

Seepärast, et muud jumalaid ei ole olemas ja Tema ühispäinise tõeste „Issand“ ja meie „Jumal“ on.

43) Mitmesugune on võera jumala teenistus?

Rahesugune: teine awalil teine salaja.

44) Mis on awalil võera jumala teenistus?

See on, et loodud asja ehk kaju kui Jumalat auustatakse ja kummardatakse.

Siis: Nõnda kummardab pagana rahvas päikset, kuud, taeva tähti, metsloome ja niterdatud kajasid, nõnda kummardas Jisraeli rahvas kõrbes kuld wafilat.

* „Sina ei pea enesele mitte tegema ei niterdatud kaju ega mingisugust nägu sest, mis taewas ülewal, ei sest, mis all maa peal, ega sest, mis wees maa all on. Sina ei pea nende ette mitte kummardama ega neid teenima.“ 2. Moos. 20, 4. 5.

„Eba jumalad on hõbe ja kuld, inimese läte töö. Suu on neil, ja nemad ei räägi mitte. Silmad on neil, ja nemad ei näe mitte. Kõrwad on neil, ja nemad ei kuule mitte, ei ole ka hinge nende suus.“ Laaw. l. 135, 15. 16.

45) Mis on salaja võera jumala teenistus?

See on südamega Jumalast lahkuma ja südant loodud asja külge kõtma, seda enam

lartma, armastama ja selle peale enam lootma,
kui Jumala peale.

Piibel. L. Pilatus lartis rahvast (Mark. 15, 15); ristas noor-
mees armastas mammonat (Matt. 19, 16); ristas mees
liha rõõmu (Lut. 16, 19); Keebulatneisjar auu (Laan. 4);
Kõljat lootis enese peale (1. Saam. 17); kuningas Kõlja
arstide peale (2. Kõja raamat 16, 19).

* „Jumala sõna peab enam kuulutama, kui in-
meste sõna. Ap. t. 5, 29.

* „Arge armastage mitte maailma ega
seba, mis maailmas on. Kui keegi maailma armas-
tab, siis Kõja armastus ei ole mitte tema sees.“
1. Johann. 2, 15.

* „Kes isa ehk ema enam armastab, kui
mind, see ep ole mitte minu väärt. Ja kes poega
ehk tütarit enam armastab, kui mind, see
ep ole mitte minu väärt.“ Matt. 10, 37.

* „Ükski ei või kahte isandat teenida, sest ehk
tema vihtab teist, ja armastab teist, ehk hotab teise
poole ja põlgab teise ära. Teie ei või mitte Ju-
malat teenida ja mammonat.“ Matt. 6, 24.

„Looda Jehoova peale kõigest omaist südamest,
ja ära toeta ennast mitte oma mõistuse peale.“
Sp. 3, 5.

„Ära neetud on mees, kes loobab in-
mese peale ja paneb liha omaist käewarrest ja
lahkub Jehoovast oma südamega ära.“
Jerem. 17, 5.

II.

46) Mis käsib Jumal esimeses käsus?

Et meie teda üle kõigi asjade peame kartma — armastama — ja tema peale lootma.

47) Mis see on: Jumalat üle kõigi asjade kartma?

See on, Jumalat ilma ees pidades kõike kurja vihutama ja ennast hoidma kõige patu eest.

Elisa: Riisnugune Jumala kartus näitab ennast iseäranis tuisatuse ajal ääres, nagu Joosepi loost näeme, kes kuisaja noese vastu ütles: „Kudas ma peaksin seba suurt kurja tegema ja Jumala vastu patu tegema.“ 1. Moos. 39, 9.

„Jehooma kartus on kurja vihutama.“

Sp. 8, 13.

Elisa: Jumala kartus ei ole mitte „sulase põlve,“ vaid „lapse põlve“ kartus. Room. 8, 15. Sulase põlve kartus kardab küll patu nuhtlust, aga patu ennast ei karda ta mitte. Riisnugune oli Baaras kartus. Aga „lapse põlve“ kartuse juures keelab auukartus ja armastus, Jumalat patu läbi kurvastamast.

48) Mis pärast peab ja Jumalat üle kõigi asjade kartma?

Seepärast, et Jumal isandate Isjand on, kes kõik teab ja kõik näeb, ja et ühtegi, mis kardetaw, mulle ei wõi kahju teha, kui Jumal minu poolt on.

* „Arge kartle neid mitte, kes ihu ära tapawad ja ei wõi pärast enam ühtegi teha. Aga kartle teda,

tellel pärast aratapmist meelewals läes on, pörgusse
hetta. Tõeste, mina ütlen talle: teba karkte.“
Luul. 12, 4. 5.

49) Mis see on: Jumalat üle kõigi asjade
armastama?

See on, Jumalat oma kõige kallimats
warats pidama, tema poole hoidma ja rõõ-
muga tema tahtmisi teha püüdma.

Elisa: Riisugune armastus tuleb iseäranis nähtawale siis,
kui meie Jumala pärast iseennast peame ära
salgama, nagu Abraham seda pibi tegema, kui Jumal
teba kaskis armsa isa majast lahkuda ja pärast oma
armast poega ohwerdada.

„See on Jumala armastus, et meie tema kasku-
sõnu peame.“ 1. Johann. 5, 8.

„Kes on mulle armsam kui sina? Kui ma
sina juures olen, ei himusta ma ühtegi sinu maa
peal. Kui mu liha ära lõpeb ja mu süda ka, siis
oleb sa, Jumal, mu südame kasku ja mu oja igaweste.“
Eaaw. 73, 25. 26.

50) Mispärast peab sa Jumalat üle kõigi asjade
armastama?

Seepärast, et Jumal mind enne on ar-
mastanud ja ütsti mulle nii palju head ei
ole teinud ihu ja hinge poolest, kui tema.

„Jumal on armastus.“ 1. Johan. 4, 16.

* „Kõik hea andmine ja kõik täis and on
ülewalt ja tuleb maha walguse Isast.“ Jaat. 1, 17.

* „Armastagem teda, sest ta on meid enne armastanud.“ 1. Johann. 4, 19.

51) Mis see on: Jumala peale üle kõigi asjade lootma?

See on, ennast ihu ja hingega Jumala hooletis andma, kindlaste uskudes, et tema on meie Isa ja kõige parem abimees kõiges hädas.

Biibl. I. Taaniel lõulocerte augus ja tema 3 sõpra põlemas ahjus. Taan. 8 ja 6.

* „Peereta Jehoowa peale oma teed ja looda tema peale, küll tema toimetab kõik hästi.“ Taaw. 37, 5.

52) Mispäraft võib ja Jumala peale üle kõigi asjade loota?

Seepäraft, et ütsti nii ustaw ei ole kui Isjand minu Jumal; tema võib ja tahab mulle igal ajal kõile head ja abi anda.

„Isjand on ustaw, kes teid tahab kinnitada ja kurja eest hoida.“ 2. Tess. 3, 3.

* „Mis inimeste juures võimata, seda võib Jumal teha.“ Luuf. 18, 27.

53) Kes mitte ei tohi Jumala abi peale loota?

Ei ütsti, kes teda ei kardab ega armasta.

54) Mis nõuab Jumal su läest enesele, kui ta sind kähib, teha üle kõigi asjade kartta, armastada ja tema peale loota?

* Minu terwet südant, nagu kiri ütleb: „Anna mu poeg, oma süda mulle.“ (Õp. 23, 26.)

55) Mispäraft on Jumal selle käsu esimeseks seadnud?

Sellepäraft, et see kõige ülem käst on (Mark. 12, 30). Sest kes Jumalat kõigest südamest kardab ja armastab, see täidab ka kõik teised käsud. Kõik süda Jumala päraft on, siis on ka sõnad ja teud tema meele päraft.

56) Mis sõnadega tuletatakse meile seda teiste käsude seletustes meele, et esimene käst kõige ülem on?

Meie sõnadega, mis iga käsu seletuse hakatuses seisawad: „Meie peame Jumalat kartma ja armastama“. Jumala kartus hoiab meid seda tegemast, mis Jumal keelab, ja Jumala armastus ajab meid seda tegema, mis tema kähib.

Teine käst.

Sina ei pea mitte Jumala, oma Isanda nime ilma asjata suhu wõtma, sest

Jõhann ei jäta seda mitte nuhtlemata, kes tema nime kurjaste pruugib.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie tema nime juures mitte ei nea, ei wannu, ei lausu, ei waleta ega peta;

waid et meie seda kõige häda sees appi hüülame, palume, kiidame ja täname.

I.

57) Mis keelab Jumal teises käsus?

Et meie tema nime mitte ei pea ilma asjata suhu wõtma ega kurjaste pruukima.

58) Mis on Jumala nimi?

Iga sõna, mis Jumalat nimetab ja mille läbi tema ennast meile on ilmutanud.

„Jehowa, teie Jumal, see on minu nimi igaweste, ja nõnda peab mind hüütama põlwest põlweni.“ 1. Moos. 8, 15.

**„Püha ja kartuse wäärt on tema nimi.“
Eaaw. I. 111, 9.**

59) Kubas wõetakse Jumala nime ilma asjata suhu?

Kui ilma Jumala peale mõtlemata, kerglase meelega tema püha nime tühja asja

juures tarwitatakse, üteldes: „Iha pojule!“ —
„Jumal hoidku!“ — „Kallis Jeesus!“ —
„Jumal seda teab!“ j. n. e.

Elisa. Ka see võtab Jumala nime ilma asjata suhu, kes
ilma Jumala peale mõllemata palvet teeb, Ju-
mala sõna loeb ehk kuulab, ehk waimulikke
laulusid laulab.

60) Kudas pruugitakse Jumala nime kurjaste?

Kui kurja mõttega tema nime juures
neatakse, wannutakse, lausutakse,
waletakse ehk petetakse.

61) Mis on: Jumala nime juures needma?

See on: enesele ehk ligimesele püha Ju-
mala käest kurja paluma ehk soowima,
ehk kurja hüüdma üteldes: „nuhelgu mind
Jumal!“ — „Jumal maistku seda su lähte!“

* „Õnnistage neid, kes teid taga kiusawad; õnnis-
tage ja ärge wanduge (needke) mitte.“ Room. 12, 14.

P i i b l l. Hiob ja Peetrus needsid iseendid ära, Koljat ja
Siimei needsid Taaretit, Sebedeuse pojad tahtsid tuld
taewast maha paluda Samaaria rahwa peale.

Elisa. Ka see, kes muudu kurja wannub ehk nimetab, üt-
les: „Kurat wõtku!“ — „wajugu ma maa põhja“ ehk
muud sellesarnast, n e a b ja teeb pattu teise kätse wastu,
sest et ta ligimest ehk iseennast wägewa Jumala warju
alt ära soowib.

62) Mis see on Jumala nime juures (wannet)
wandumaf

Jumalat tõe-tunnistajaks ja wale
tättemaksjaks kutsuma.

63) Millal on luba wannet wanduda?

Kui lohtuwanemad seda peale panewad.
Niisugune wanne on Jumala auuks ja ligi-
mese kasuks — tõe asja finnitamiseks ja tlli
asja lõpetamiseks.

„Sa peab Jumalat kartma ja tema nime juu-
res wanduma.“ 5. Moos. 6, 13.

* „Wanne teeb kõige wasturääkimisele otja finni-
tamiseks.“ Ebr. 6, 16.

2ija. Kes lohtu ees wannub, tõstab parema kõe kolm
sõrme üles taewa poole tähenduselt, et Kolmainus Ju-
mal tunnustajaks on, et ta tõtt räägib; aga
kaks sõrme pöörab ta alla maa wastu tähenduselt, et
ta ihu ja hinge pörgule annab, kui ta Kolmainu
Jumala ees wale tama peaks.

64) Mis wannet aga teelab Jumal?

Wale wannet, ilma asjata wannet
ja kergemeelset wannet (näituseks ütelus:
Jumala eest!).

„Teie ei pea mitte mu nime juures walestu-
sega wanduma, sest sa teutab oma Jumala nime.“
3. Moos. 19, 13.

* „Teie kõne olgu: jah, jah — ei mitte, ei
mitte, aga mis üle selle on, see on tgedast.“
Matt. 5, 37.

65) Mis on: Jumala nime juures lausuma?

Nõiduse ehk ebausju kunstide waral püssidma, enesele ehk teistele imelikul (üleloomulikul) kombel kasu ehk kahju saata.

2 i s a. Nõid nõiad, „targad“, pomisejad, soolapuhjad, walumõttjad j. n. e. on lausujad. Lausumine ja nõidumine on p a g a n a aja pärandus. Jisraeli rahwale ütles Jumal, enne kui nad Kanaanimaale said, kus paganad elasid:

„Kui sa sinna maale tuled, mis Jehoowa, su Jumal, sulle annab, siis ei pea sa mitte õppima tegema paganate hirmsate asjade järele. Si su seas ei pea leitama õnneandjat, ega seda, kes lausub, ega nõida, ega walumõttjat ega teadmameest. Sest igamees, kes seda teeb, on Jehoowale hirmus.“ 5. Moos. 18, 9—12.

66) Kudas teeb see pattu, kes lausuja juurest abi otsib?

Ta paneb lausuja enesele Jumalaks ja loodab enam nõia kui Jumala peale.

Biibl. I. Saul ütles Endori lausuja naise juures.
1. Saam. 28, 7.

67) Mis on: Jumala nime juures waletama?

Wale ja segast õpetust kuulutama ja seda Jumala sõnaks kinnitama (waleprohwet).

* * „Arge ustuge mitte iga waimu, waid katsuge waimusid läbi, kas nemad Jumalast on. Sest mitu waleprohwetit on wälja läinud maailma sisse.“ 1. Joh. 4, 1.

„Hoidke waleprohwetite eest, kes teie juure tulewad lammaste riibis, aga seestpibi on nemad kiskjad hundid.“ Matt. 7, 15.

68) Mis on: Jumala nime juures petma?

Jumala sõna ja nime filmakirjaks pruutima, et teiste ees wagaduse nägu oleks (wariseer).

„Häda teile, teie wariseerid, teie salalikud; Teie olete küll wäljastpibi pealt näha õiged inimeste ees. Aga seestpibi olete teie täis salaliku meelt ja ülelohut.“ Matt. 23, 27, 28.

* „See finane rahmas tuleb minu ligi oma suuga ja auustab mind oma huultega, aga nende süda on laugel muu ära.“ Matt. 15, 8.

69) Mis tähwatab Jumal sellele, kes tema nime kurjaste pruugib?

Et ta teda mitte ei jäta nuhtlemata.

Biibl. I. Juuda, Anania ja Sahwira ots.

70) Mis päraft on sellele käsule ahwarbus juure lisatud?

Seepäraft, et lihaliik inimene seda ei arwa juureks patuks, mis keelega tehtakse.

* „Mina ütlen teile, et inimesed peawad aru tegema lohtupäewal igast ühest tühjast sõnast, mis nemad on rääkinud.“ Matt. 12, 36.

II.

71) Mis käsib Jumal teises käsus?

Et meie tema nime kõige häda sees

appi hüüame, palume, kiidame ja täname.

72) Millal peame Jumala nime appi hüüdma?

Rõiges hädas, olgu ihu ehk hinge häda, olgu meie oma ehk ligimese häda.

* „Hüüa mind appi abastuse päeval, siis tahan ma sind sest wälja ristuda, ja sina pead mind auustama.“ Eeaw. I. 50, 15.

73) Millal peame meie paluma?

Igal ajal, ka siis, kui meil ühtegi isearalisku häda ei ole.

„Paluge igal ajal.“ Eeaw. 6, 18.

74) Mis on Jumalat kiitma?

Rõõmuga Jumala imetööst rääkima ja temale kõigis asjus auu andma.

„Ma tahan Jehoowat kiita, ma tahan kõiki ta imeasju jutustada, ma tahan su nime kiites laulda, ja kõigetõrgem.“ Eeaw. 9, 2. 8.

75) Mis asja eest peame meie Jumalat tänama?

Tema abi ja hea anni eest, mis ta meile ihu ja hinge poolest on kinkinud.

Skript. I. Pidalitõrwest puhlast saanud Samaaria mees tänab. Luul. 17, 16.

* „Tänage Issandat, sest tema on hea, sest tema heeldus testab igaweste.“ I. Nja r. 16, 34.

Kolmas lask.

Eina peab pühapäewa pühitsema.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga; waid et meie seda pühaks peame, heal meelel kuuleme ja õpime.

I.

76) Kes on pühapäewa seadnud?
Jumal ise.

77) Millal ta selle seadis?

Maailma loomise juures; siis hingas ta seitsmendal päewal ja pühitsetes selle päewa hingamise päewaks.

„Ja Jumal õnnistas seitsmendat päewa, pühitsetes teda, et tema siis oli hinganud kõigest omaist tegemisest.“ 1. Moos. 2, 3.

78) Mitmendat päewa pidas siis Wana Seaduse rahwas hingamise päewaks?

Seitsmendat nädala päewa (meie laupäewa).

79) Mitmendat nädala päewa peab ristrahwas pühapäewaks?

Nädala esimest päewa.

80) Kes on nädala esimese päeva pühapäevaks seadnud?

Apostlid on Püha Waimu juhatusel esimest nädala päeva pühaks hakanud pidama selle mälestuseks, et Kristus nädala esimesel päeval hauast illes tõusis ja oma lunastamise töö lõpetas. (1. Kor. 16, 2; Apostl. 20, 7; Almut. 1, 10.)

81) Mis pärast nimetame meie pühapäeva la hingamise päevaks?

Seepärast, et meie sel päeval argipäeva tööst puhkame (hingame) ja endid igawese hingamise vastu ette valmistame, mis Jumala rahwal taewas veel ees on.

„Seepärast on Jumala rahwal veel üks hingamise aeg ees. Sest kes tema hingamise fiske on saanud, see hingab ta ise oma tegudest, otsekui Jumal oma tegudest. Seepärast jõudkem sellesama hingamise fiske minema.“ Gebr. 4, 9. 10. 11.

II.

82) Mis täsiib Jumal pühapäeva kohta?

Et seda peab pühitsema.

83) Mis tähendab sõna pühitsema?

Jumalale ära lahutama.

84) Kudas lahutame meie pühapäeva Jumalale ära?

Kui meie sel päeval oma argipäeva

tööd kõrwale jätame ja seda päewa koguduses jumalateenistuse päewaks teeme; jutlust ja Jumala sõna pühaks peame ja heal meelel kuuleme ja õpime.

* „Kuus päewa peab sa tööd tegema, aga seitsmes päew on hingamise päew Jehoowale, sinu Jumalale. Siks ei pea sa ühtegi tegemist tegema, ei sina, ei su poeg, ega su tütar, ei su sulane, ega su ümmarbaja, ei su lojus.“ 2. Moos. 20, 9. 10.

„Jehoowal ma armastan su koja eluaseta ja sinu auumaja paika.“ Laaw. I. 26, 8.

85) Kes peab jutlust ja Jumala sõna pühaks?

See, kes seda Jumala enese sõnaks peab, mis püha Jumal on rääkinud ja mis ülem on kui inimeste sõna.

„Kui magusad on su sõnad mu suulaele, need on enam, kui mesi mu sees.“ Laaw. I. 119, 103.

86) Kes õpib ja kuuleb jutlust ja Jumala sõna heal meelel?

See, kes seda kirikus ja kodu tähele paneb, tema õndsaks tegewat õpetust südamesse võtab ja selle järele elab.

* „Õndsad need, kes Jumala sõna kuulewad ja seda tallele panewad.“ Luuk. 11, 28.

* „Sinu sõna on mu jalale lambiks ja valguseks mu jalgtee peal.“ Laaw. I. 119, 105.

„Aga olge sõna tegijad, ja ei mitte ühispäi-
nis kuuljad, et teie walemõtlemise läbi endid ei
peta.“ Jaak. 1, 22.

87) Kas siis Jumala sõna on üksnes pühapäewa
jaoks?

Ei, waid iga päewa jaoks. Sest nagu ihu
iga päew leiba tarwitab, nõnda ka hing.
Hinge leib on Jumala sõna.

* „Aristuse sõna elagu rohkesti teie seas
kõige tarkusega. Spetage ja manitsege iseendid waimu-
liku laulubega.“ Kol. 8, 16.

2ija. Iga pereisa ja pereema kohus on, selle eest hoolt kanda,
et Jumala sõna perega igapäew loetaks.
Kuidu ei ole pühapäewa pühitsemisest kogu, waid argi-
päewa mure ja kára wihk kui woolas wesi kõik püha-
päewal korjatud hinge leiwa palutesed ära. — Ole Joo-
hua sarnane, kes ütles: „Aga mina ja minu pere tahame
Schoowat teenida.“

III.

88) Mis teelab Jumal kolmandas käsus?

Et meie jutlust ja Jumala sõna ei põl-
gaks.

* „Kes teid kuuleb, see kuuleb mind, ja kes teid
ära põlgab, see põlgab mind ära.“ Luuk. 10, 16.

89) Kudas põlatakse pühapäewa ja Jumala sõna?

Kui pühapäewa patupäewaks ehk töö-
päewaks tehakse.

90) Kes teeb pühapäeva patupäevaks?

Igakuks, kes liha laistuse pärast jutlust ja Jumala sõna ei kuule ega loe eht pühapäeva joomisega ja muu lihategudega teutab. (Ewef. 5, 18.)

91) Kes teeb pühapäeva tööpäevaks?

See, kes pühapäeval a h n u s e pärast argipäeva tööd teeb. (2. Moos. 16, 28.)

92) Mis sugust tööd on ta pühapäeval tarwis teha?

Igapäevase tarwituse tööd, häda tööd ja armastuse tööd.

* „Üks puhas ja laitmata teenistus Jumala ees on see: waeste laste ja lestinaste järele kuulata nende wiletsuses ja iseennast ilma wigata maailmasti pidada.“ Jaak. 1, 28.

93) Mis suguseid päiwi peale pühapäevade pühitsetakse veel ristitogubuses?

Igaaastaseid mälestuse pühi Jumala armutegude meeletuletuseks.

1. P i s a. Nõnda kui wana lepingu ajal Jisraeli rahwas iga aasta pühi pidas Jehoowa armutegude mälestuseks, mis tema oma ära waltitsetud rahwale teinud, nõnda peab ta ristirahwas iga aasta pühi nende armutegude mälestuseks, mis Kolmainus Jumal kõige maailma ärulustamisjeks teinud. Nii igaaastased pühad ja pühapäewad kofku nimetatakse k r i s t u a a s t a k s. Sellel on kaks poolt: 1) suurte pühade aeg ning 2) pühadets aeg.

I. pool ehit suurte pühade aeg.

Siin tuleb 8 suurt püha tähele panna, millel igal ühel oma eelpühad ja järelpühad on.

A. Jõulu-aeg. 1) Keli Kristuse tulemise püha on Jõulu ettemalmistajad. 2) Jõulu püha, 25. detsembril, Kristuse sündimise mälestusets. 3) Nööri päew, 8 päewa pärast Jõulut, Kristuse ümberleikamise ja nimepanemise mälestusets; selle päewaga algab ta uus aasta. 6. nääril, Kolme kuningaga püha, mil esimene paganate seast maailma Ünnistegijat tulid kummardama, ja mil meie nüüd missiooni-püha pühitseme. Järgmised pühapäewad kannawad nime: esimene, teine, kolmas j. n. e. pühapäew pärast Kolme kuningaga püha, seunt kui 9. pühapäew enne Ülestõusmise püha lähte jõuab. Siis tuleb.

B. Ülestõusmise-pühade-aeg. 1) Resknäbalal pärast 7. pühapäewa enne Ülestõusmise püha algab Kristuse kannatamise aeg (katoliiklased nimetawad seda „paastu ajaks“), mis 6 nädalat kestab, Jeesuse Kristuse kannatamise ja surma mälestusets; Resknäbal pärast 1. kannatamise püha on Palme päew, ja 25. märtsil p. Maria kuulutamise päew. Kannatamise aja viimast nädalat nimetatakse suureks ehit wäljeks nädalaks. See algab Palmipunde pühaga, mil Kristus Jerusalemma läks; sellel nädalal on Suur Reiapäew püha õhtusõmaja seadmise ja Suur Keede Kristuse ristisurma mälestusets. Selle järele tuleb:

2) Kristuse Ülestõusmise püha, Jeesuda hanaft ülestõusmise mälestusets, ja

3) 40 päewa pärast seda: Kristuse Täewamtuemise püha.

D. Relipühi-aeg. 1) Pühapäew enne Relipühi valmistab ette selle püha wastu.

2) Relipühi, Püha Matmu wäljawalamise ja ristitoguduse asutamise mälestusets, 50 päewa pärast Ülestõusmise püha.

3) Pühapäew pärast Relipühi on Kolmainu Jumala püha. Järgmise pühapäewaga algab kirikuaasta

II. pool ehk pühadeta aeg.

Rõõd järgmised pühapäevad kannavad nime: „Esimene, teine, kolmas j. n. e. pühapäev pärast Kolmainu Jumala püha“. See kirikuaasta jaos pühitseme veel 4 püha: Jaani päeva (24. juunil, ristija Johannese mälestuseks) leikuse tänu püha; usu puhastamise püha, (18. oktobril ehk järgmisel pühapäeval) ja surnute mälestuse püha.

2. Püha. Kolmest esimesest käsust oleb õppinud, mis su lohd ja lohus on Jumala vastu, leda sa sädame, suu ja teuga peab auustama. Rõõd peab sa teise laua käsustid tähele panema, kust sa õpid, mis su lohd ja lohd on ligimese vastu: seitset viimist käsust, kelle seast esimene ja ülem on: „sina peab oma isa ja ema auustama“. Et Jumal wanemaid sinu üle, enese asemele on seadnud, siis ei tule neid mitte ükspäätis armastada, nagu muud ligimesi, vaid ka auustada Issanda pärast, kes neile nii suure auu ja meelevalla on annud.

Teine käsulaud.

Armastusest ligimese vastu.

94) Keda käsib meid teine käsulaud armastada?

Dma ligimesest.

95) Kes on su ligimene?

Iga inimene, kes minu abi tarvitab, olgu ta tuttav ehk võeras, sõber ehk waenlane, hea ehk kuri, ristiniimene ehk pagan.

Bii b. I. Galastaja Samoaria mees. Luuk. 10, 29.

96) Kas on võimalik Jumalat armastada ja ligimest
vihata?

Ei ole, sest püha kiri ütleb: „Kui keegi
ütleb: ma armastan Jumalat ja viha-
tab oma wenda, see on walelik. Seft
kes ei armasta oma wenda, keda ta näeb,
kuida see wõib Jumalat armastada, keda tema
mitte ei näe“. (1. Johan. 4, 20.)

* „Armastus ei tee ligimesele kurja, siis on ar-
mastus läfutaime.“ Room. 13, 10.

* „Kõik nüüd, mis teie ilal tahate, et inimesed
teile peafid tegema, nõudafamuti tehke ka teie nelle,
seft see on läst ja prohwetib.“ Matt. 7, 12.

* „Argem armastagem mitte sõnaga ega keelega,
waib teuga ja tõega.“ 1. Johan. 3, 18.

97) Kes on kõige ülemad ligimeste seast.

Isa ja ema, wanemad ja ülemad.

Reljas läst.

Sina pead oma isa ja oma ema auus-
tama, et sinu läst hästi läib ja sina lina
elad maa peal.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armas-
tama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei
põlga ega vihasta;

waid et meie neid auustame, teenime, nende sõna kuuleme, ja neid armsaks ja kalliks peame.

I.

98) Mis sugustest ligimestest kõneleb neljas laps?
Isast ja emast ja kõigest wanematest.

99) Mis pärast on Jumal nende kohta isekralliku läsu annud?

Seepärast, et wanemad meie ülemad ja Jumala asemikud on.

II.

100) Mis käsib Jumal neljandas lapsus?

Et meie oma isa ja ema peame auustama.

101) Mis see on: neid auustama?

Neid ülemaks ja paremaks pidama kui iseennast.

215a. Aga wanemad mõtelgu igal ajal oma suure auu peale, mis Jumal neile annud ja ärge teatagu, oma auu mitte, Jumala kartmata elu läbi oma lapsi lata tee peale awatelebed; waid olgu oma waga elu läbi oma lastele heaks eesinjuks, lastwatagu neid õigel ajal karistades ja juba noorelt õnnistegija suure juhatabes. Ra wanemate kohta läib raste Kristuse sõna „westikwiß“ (Matt. 18. 6).

102) Kudas auustatakse wanemaid?

Kui neid teenitakse, nende sõna kuulatakse ja neid armsaks ja kalliks peetakse.

Piibl. I. Rõigile lastele ja noortele inimestele sõnakuulmise eestujuks on Jeesus. (Luul. 12, 54.)

103) Rubas teenib ja neld?

Rui ma neile kõigest jõuust ja rõõmuga abiks olen, iseäranis siis, kui nad wanaiks ja jõuutumaks jääwad.

* „Oma wanematele head tasuda on hea ja armas Jumala ees.“ 1. Tim. 5, 4.

Pisa. Ärgu mingu, mu laps, sinu kohta tõeks see hirmus wanasõna: Üks isa toidab ennemini tuus last, kui tuus last ühte isa.

104) Rubas kuuleb ja nende sõna?

Rui ma hea meelega seda teen, mis nad tahawad ja käsiwad.

* „Lapsed, kuulge oma wanemate sõna kõige asjade sees; sest see on Jõsanda meele pärast.“ Kolat. 3, 20.

105) Kas ta siis peab wanemate sõna kuulma kui nad midagi käsiwad, mis Jumala sõna wastu läib?

Ei pea, sest Jumala sõna peab enam kuuldama, kui inimeste sõna. (Apost. 5, 29.)

106) Mis pärast tuleb wanemaid armsaks ja tal-
liks pidada?

Seepärast, et meie nende läbi Jumala käest palju head oleme saanud.

Piibl. I. Seda tegi Joosep oma elatanud isale.

III.

107) Mis teelab Jumal neljandas käsus?

Meie ei pea oma wanemaid ja isandaid põlgama ega vihastama.

108) Kes põlgab wanemaid?

Kes neid ei auusta omas südames kui Jumala asemikta, neid halvaks paneb ehk neist häbeneb.

109) Kes vihastab wanemaid?

Kes neid sõna ehk teuga ei auusta, ehk vastu räägib, neid sõimab, langetaelne ja sõnakuulmata on.

Piibl. I. Tell pojad (1. Saam. 2, 23. 28); Absalom (2. Saam. 15).

110) Millest on näha, et wanemate põlgamine ja vihastamine raste patt on?

Jumala needmisest, mis tema niisuguste laste peale paneb, kes wanemaid ei auusta.

* „Araneetud olgu, kes oma isa ja ema halvaks paneb.“ 5. Moos. 27, 16.

* „Seda filma, mis isa hirvitab, ja ei taha ema sõna kuulda, peavad kaarnab jõe ääres wälja nokkima ja kotta pojad ära sõõma.“ Õpet. 30, 17.

Piibl. I. Noa neab Hammi ära.

111) Mis tõutab Jumal sulle, kui sa neljandat kätstu täidab?

Et minu käsi hästi käib ja mina laua elan maa peal.

112) Misspärast on Jumal selle tõutuse just neljandale käsule juure lisanud?

Seepärast, et maailmas kõik hea eluford ja eluseisus neljanda käsu täitmise peale on rajatud.

113) Kes on need isandad, teda neljanda käsu järele peab auustama?

Kõik vanemad ja ülemad peale isa ja ema, nagu riigivanemad, kohtuwanemad, kirikuwanemad, kooliwanemad ja leiwanemad.

114) Misspärast tuleb neid auustada?

Seepärast, et nad Jumala ammetit tallitavad.

115) Kes käsib meid, kõiki neid auustada?

Jõsrand Jeesus Kristus ja tema apostlid.

* „Andke teile, mis teie kohus, ja Jumalale, mis Jumala kohus on.“ Matt. 22. 21.

* „Iga hing heitku ülemate alla, kellel kõige ülem meelevald on, sest ülemaid ei ole muudu, kui Jumalast; aga kes ülemad on, need on Jumalast seatud; kes nüüd ülemate vastu paneb, see paneb Jumala seadmise vastu. Aga kes vastu panevad, need saadavad iseennete peale nuhtlust.“ Room. 13, 1. 2.

* „Kuulge oma juhatajaid ja võtke nende sõna; sest nemad walwawad teie hingede eest, nõnda kui need, kes wastust peawad andma, — et nemad seda rõõmuga teewad ja ei mitte õhates. Sest teil pole sest mitte kasu.“ Gebr. 13, 17.

* „Sulased, kuulge kõigis asjus nende sõna, kes teie isandad on ilha poolest, ei mitte silmakirjaks, kui need, kes inimeste meele pärast pühawad olla, waid waga südamega Jumalat kartes.“ Kol. 3, 22.

* „Sulased käsi oma eneste isandate sõna kuulda, kõigis asjus nende meele pärast olla, ja et nemad ei haugu wastu ja ühtegi kõrwale ei saada, waid et nemad kõige head truudust üles näitawad.“ Titt. 2, 9. 10.

Piibl. I. Jumala meelepäraksed sulased olid Abrahami sulane Elkeeser ja Bootiwari sulane Joosep.

Pisa 1. Ülemate ja alamate, wanemate ja laste j. n. e. kohust waata lähemalt koduõpetuses (eespool).

Pisa 2. Keli esimest kättu on sind õpetanud, mis su kord ja kohus on Jumala ja nende wastu, teada Jumal enese asemele on seadnud. Kuus wiimist kättu õpetawad sind, kuidas ja Jumala andeid pead talits pidama ja hoitma, mis tema su ligimesele ja sulle on annud: elu, — abikaasa, — wara, — auu.

Wiies käst.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligemise ihule ühtegi kahju ega kurja ei tee;

waid ei meie teada aitame, ja temale head teeme kõiges ihu hädas.

I.

116) Mis asjast kõneleb viies läst?
Tapmifest.

117) Mis see on: tapma?
Kellegi elu võtma.

Pisa. Miiendas käsus rõstab Jumal inimese elu oma kaitse alla.

II.

117) Mis teelab Jumal miiendas käsus?
Et meie ei pea tapma.

119) Mispärast ei tohi meie tappa?

Seepärast, et Jumal inimese enese näu järele on teinud, ja kes ligimest tapab, rikub Jumala näu.

* „Kes inimese verb ära walab, selle veri peab inimese läbi saama ära walatud; sest tema on inimese Jumala näu järele teinud.“ 1. Moos. 9, 6.

120) Kellel siis üffi õigus on elu ära võtta?
Jumalal ja neil, kelle kätte tema selle õiguse on uskunud.

121) Kelle kätte on Jumal selle õiguse uskunud?
Kiigi ülemate kätte; neile on õigus antud, surmaga neid rühelda, kes surma on teeninud.

„Ta ei lanna mõeta mitte ilma asjata.“
Room. 13, 4.

122) Mis teelab Jumal miiendas käsus üleülbse ligimesele tegemast?

Rõite, mis ligimese ihule kahju eht kurja võid teha.

123) Kellele on Jumal fiiski meelewalla annud, ihu poolest nuhelba?

Wanematele ja riigi ülematele.

* „Kes oma witsa ei pruugi, see wihtab oma poega; aga kes teda armastab, see wõtab teda aegsaste karistada.“ Spet. f. 13, 24.

„Sest ülem on Jumala teener, lättemaksja, seda nuhtlema, kes kurja teeb.“ Room. 13, 4.

124) Kas wõime ligimesele ülspäinis kãega lahju teha?

Ei mitte, waid ka keelega, kui meie sõnadega tema südant haawame.

„Mina ütlen teile: kes lial oma wenna wastu ütleb: ja jõle (see on: Jumalast ära heidetud) see on põrgu tule wäärt.“ Matt. 5, 22.

125) Mis ajab inimest tapma ehk ligimesele lahju tegema?

Wiha, kadedus, ahnus ja kõit südame kurjus; sagedaste ka joomine.

* „Ärge laske päewa looja minna oma wihasutamise üle, ja ärge andke kurabile.“ Sew. 4, 27.

* „Igaüks, kes oma wenda wihtab, on inimese tapja.“ 1. Johan. 3, 15.

„Kellel on palju riidu? Kel kaebtus? Kel haawab ilma asjata? Kellel finiseb filmad? Kell on, kes aega wiidawad wiina juures.“ Spetuse sõnad 23, 29. 30.

Piibl. I. Cain tappis Abelli (1. Moos. 4); Ahab Raaboti (1. Kor. 21); Herodes ristija Johannese (Matt. 14); Juudid tapsid Jeesuse ja Lehwanuse (Ap. t. 7).

Pisa 1. Mida ülem hing ihust on, seda raskem patt on hinge tapmine. Sa tapab teise hinge, kui ja teda kiusab pattu tegema: jooma, hoorama, warastama, waduma. Niisuguse hingetapja kohta ütleb Jeesus: „Häda selle inimesele, kelle läbi pahandus tuleb; sellele oleks parem, et weskiliwi tema laela peaks poodama ja teda ära uputatama kõigesügarwama mere kohta.“ Matt. 18, 7. — Sa tapab oma hinge, kui ja „liha järele“ elad. (Room. 8. 18.)

Pisa 2. Üleannetuse ja loeruse pärast eht meele tooruses elajalooma tappa eht piinata, — linnu pesasid lõhkuda, noort metsa rikkuda, on ka patt Jumala ees. (Õpetuse sõnad 12, 10.)

III.

126) Mis käsib Jumal wiendas käsus?
Vigimest aidata ja temale head teha kõiges ihu hädas.

127) Mis ihu häda see on?
Iga häda, olgu see haigus, waesus, puudus, õnnetus eht surma häda.

„Mis teie tial olete teinud ühele nendefinaste mu wähemate wendade seas, seda olete teie mulle teinud.“ Matt. 25, 40.

* „Urge unustage mitte ära, head teha ja teistele jagada, sest niisugused ohwrid on Jumala meele pärast.“ Gebr. 13, 16.

„Aga kel maailma peatoidust on ja näeb oma wennale midagi tarwis olevat ja paneb oma südam e

tema eest kinni, kuidas jääb Jumala armastus tema siise?" 1. Johan. 3, 17.

„Ses oleme meie Jumala armastust tunnub, et tema oma elu meie eest on annud; ja meie peame ka elu wendade eest jätma.“ 1. Johan. 3, 16.

Biibl. L. Tobias kätis igapäew wangsid katsumas, sõttis, jootis ja kattis neid (Toob. 1). — Raper-nauma mehed lantsid halwatab woodis Jeesuse juure. Halastaja Samaaria mees. (Euuf. 10, 29—37.)

128) Kas peame üksnes neile head tegema, kes meid armastawad?

Ei mitte, waid ka oma wihameelele.

* „Armastage oma wihamehi, õnnistage neid, kes teid ära wannuwad, tehke head neile, kes teid wihtawad, ja paluge nende eest, kes teile liiga teewad ja teid taga kiusawad.“ Matt. 5, 44.

Biibl. L. Joosep tegi head oma wendadele, Laawet Saulile, Jeesus palus oma waenlaste eest.

129) Misjugune meel peab meil ligimeste vastu olema, et wõlendam lastu täita?

Armuline meel nagu Samaaria mehel, rahunõudja meel nagu Abrahama mil, leplik meel nagu Joosepil.

* „Olge armulised, nõnda kui teie Isagi armuline on.“ Euuf. 6, 36.

* „Õndsad on rahunõudjad, sest neid peab Jumala lapsiks hüütama.“ Matt. 5, 9.

Et sa. See on õige ristiusu meel, mis halastab kartummade, pimedate, nõdrameelsete ja muu hädaliste ja hukka-

läänud inimeste peale, ja pääab armastuses nende elupõlwe parandada ja tervitada. (Sisemine misjonitöö).

Kuues lask.

Sina ei pea mitte abielu ära rikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie lastaste ja puhtaste elame kõnedes ja tegudes;

ja et igaüks peab oma abitaasat armastama ja auustama.

I.

180) Mis asja kohta käib kuues lask?
Abielu kohta.

181) Mis on abielu?

See on Jumala seatud püha põli, kus mees ja naine vastastikusel armastusel ja truudusel teine teisega ühendatud, ühes koos elavad, kuni Jumal ise neid ära lahutab surma läbi.

* „Seepärast jätab mees oma isa ja ema maha ja hoiab oma naise poole ja nemad peavad üks liha olema.“ 1. Moos. 2, 24.

* „Mis nüüd Jumal on ühte pannud, seda ärgu lahutagu inimene mitte.“ Matt. 19, 6.

132) Millal seadis Jumal abielu?

Juba paradiisis, siis kui ta Eewa Aadamale abitaasaks andis.

„Ja Jehoowa Jumal ütles: see ep ole mitte hea, et inimene üksi on, Ma tahan temale abi teha, mis tema lohane on.“ 1. Moos. 2, 18.

133) Mis tarwis seadis Jumal abielu?

Seda näitab meile nimi ise: abi=elu, see on, et mees ja naine teine teisele peavad abiks olema: 1) ajaliku elu ülespidamises, 2) igawese elu nõudmises ja 3) laste kasvatamises.

„Häda sellele, kes üksi on, kui ta langeb, ja ei ole teist, kes teda üles tõstab.“ Rog. 4, 10.

134) Mis tõutawad mees ja naine teine teisele laulatamisel Jumala ees?

Armastust ja truudust surmani.

2 i s a. Kuuendas käsus mõtab Jumal a b i e l u oma kaitse alla.

II.

135) Mis keelab Jumal kuuendas käsus.

Et abielu ei pea rikkuma.

136) Kudas ritub abielu=rahwas abielu?

Kui mees teise naišterahwaga ehk naine teise meešterahwaga kokku elab.

„Kõikide juures olgu abielu auu sees ja abielu woodi olgu roojastamata. Aga küll Jumal muhtleb h o o r a p i d a j a i d ja abielurikkujaid.“ Gebr. 13, 4.

137) Mis armab Jumal ka abielurikkumiseks?

Kui abielu rahvas teine teisega wihas ja riius elawad, ja kui mees teist naist ehk naine teist meest himustab.

* „Igaüks, kes naise peale waatab, teda himustades, on ju abielu temoga ära rikkunud omas südamis.“ Matt. 5, 28.

138) Kas Jumal kuenda täsu ütspäinis abielurahwale on annud?

Ei mitte, waid ka wallalisele rahwale.

139) Mis teelab Jumal kuendas täsus niidästi abielurahwale kui ka wallalistele ära?

Rõik häbemata tööd, roppu kõnet ehk laulu ja roppu himu.

„Aga hoorajaht ja kõik roojastus olgu nimetamata teie seas, nõnda kui pühadele sünnib, ja häbemata töö ja jõe kõne ehk naljabeitmine, mis ei sünni.“ Gew. 5, 3. 4.

140) Mis päraft on hooratöö hirmus patt?

Seepäraft, et hooraja oma hinge ja ihu rojastab, mis pühas ristimises Püha Waimu templiks on pühitsetud ja wiimisel päewal jälle üles äratatakse.

141) Mis ähwardab Jumal kõigile abielurikkujatele?

Tema ütleb: Ei abielu rikkujad ega jala-

ja ropud ei pea Jumala riiki pärima.
(1. Kor. 6, 9. 10.)

III.

142) Mis käsib Jumal kuendas käsus?

Rafinaste ja puhtaste elada kõnedes ja tegudes.

* „Mis tõsine, mis auus, mis õige, mis lafin, mis lõbus, mis hea on kuulda kui üks hea lombe, ja kituse väärt on, see peale mõtelge.“ Billip. 4, 8.

143) Kes elab lafinaste ja puhtaste?

Kes oma ihu, juud ja südant puhtuses ja pühitsuses hoiab, et miski roppus nende külge ei hakka.

„Et teie ei tea, et teie ihu on Püha Baimu tempel.“ 1. Kor. 6, 19.

* „Kurjad kõned rikuvad head lombes ära.“ 1. Kor. 15, 33.

* „Õndsad need, kes puhtad südamest, sest nemad peavad Jumalat nägema.“ Matt. 5, 8.

144) Mis peame meie tegema, et lafinaste ja puhtaste elada?

Meie peame walwates ja paludes kõige eest põgenema, mis roppu himu äratab, ja käsatab, nagu laisklemine, joomine, kuri selts ja ropud raamatud.

Biibl. I. Joosep ja Bootimari naine (aga Laawet ja Uurla naine).

* „Balwate ja paluge, et teie kiusatuse fiske ei saa; waim on küll walmis, ja liha on nõber.“ Matt. 26, 41.

„Bõgene noore ea himude eest, ja nõua taga õigust, ustu, armastust, rahu nendega, kes Jõsanbat südamest appi hüüawad.“ 2. Tim. 2, 22.

* „Kes Kristuse pärast on, neeb on oma liha risti lõõnub ihaldamiste ja himudega.“ Gal. 5, 24.

* „Loo mulle, Jumal puhast sõda ja uuenda mu sees kindel waim.“ Laaw. 51, 12.

145) Mis läheb Jumal kuendas laskus isearanis abielu rahwast?

Et igalüks peab oma abikaasat armastama ja auustama.

* „Me heb armastage oma naist, nõnda kui Kristus on armastanud kogudust ja on iseennast selle eest ära annud.“ Gew. 5, 25.

* „Naised, kuulge oma meeste sõna kui Jõsanba sõna, sest mees on naise pea. Aga nõnda kui kogudus Kristuse meelewalla all on, nõnda ka naised oma meeste meeste meelewalla all kõigi asjade sees.“ Gew. 5, 22—24.

Siis. Waga abielu rahwa südame lugu laulatuse päewast surmanti on see, et nad teine teise wastu ütlewad: „sinu rõõm on ka minu rõõm, sinu walu minu walu, sinu leib minu leib“.

Seitsmes lask.

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha ehk wara ei wõta, ei kawala kauba ega petise tööga eneste poole ei kisu;

waid et meie tema wara ja peatoibust aitame kaswatada ja hoida.

I.

146) Mis wõtab Jumal seitsmendas katus oma taitse alla?

Raha ja wara.

147) Kes on kõige wara andja?

Jumal, sest kõik mis meil on, on tema päralt.

148) Mis oleme meie siis oma waraga Jumala ees?

Meie oleme tema majapidajad ja peame ükstord temale oma majapidamisest aru andma.

„Meie ep ole ühtegi ilmale toonud, awalik on, et meie midagi ei wõi maailmast ära wita.“

1. Tim. 6, 7.

* „Tee aru omaist majapidamisest.“ Luuk. 16, 2.

149) Mis tarwis on Jumal inimesele ajaliku wara lähte ustunud?

Et tema jeda kui mõistlik majapidaja enese ja ligimeste kasuks ja Jumala auuks tarwitaks.

II.

150) Mis teelab Jumal seitsmendas käsus?
Wargust.

151) Mis see on: warastama?

Ligimese raha ehk wara ilma lubata ehk ületohtusel wiisil wõtma, olgu see salaja wõi wägise.

Piibl. I. Aalan (Joosua 7, 19—21); Jaakob (1. Moos. 25, 23); Juudas (Johan. 12, 6); ületohtune majapidaja (Luul. 16, 1—7).

152) Mis on seitsmenda käsu järele veel wargus?
Kawal kaup ja petis töö.

153) Mis on kawal kaup?

Iga kawalus kauba juures, millega ligimesest petetakse (nagu wõltsitud kaup, liialasu wõtmine j. n. e.)

„See on Jumala tahtmine, et ülest ei tee ületohut, ega peta oma wenda. seepärast et Jhsand on lättemaksja kõigi nendefinaste asjade pärast.“ 1. Tesj. 4. 6.

154) Mis on petis töö?

Kõik muud ületohtused teud, millega ligimesele wara poolest kahju tehakse ehk tema wara enese poole kisutakse.

Siis. Petisets tööks tuleb nimetada, kui keegi oma maksu ehk wõlga ei taha maksta; kui keegi leitub asja lätte ei anna; kui palgalistele ehk pere palga muudu finni pet-

takse; kui palgaltne ehk pere oma tööd hooletumalt teevad ja hooletuse ehk lohakuse läbi oma leivavõõnematel tahju saavad; kui keegi laiskuse pärast terjab; kui keegi üle ligimise raja ajab; kui keegi wargaga ühes nõuus on ehk wargust vastu võtab; kui keegi salakaupa müüb ehk ostab j. n. e.

155) Mis ajab inimest warastama ehk petma?

Alhnus, laiskus, liigjoomine ja oma wara ärapillamine.

* „Kes tahawad rikkaks saada, need langewad kiusatuse ja kõie sisse ja mitme rumala ja kahjutegewa hinu sisse, need wajutawad inimesed alla hukkamise ja ärarikkumise sisse. Sest raha alhnus on kõigi kurjade asjade juur.“ 1. Tim. 6, 9. 10.

* „Lattuja ja prassiija saab waelets, ja tulkumine teeb, et peab riidehilpa selga panema.“ 1. Pet. 28, 21.

156) Kas häda ja suure puuduse pärast tohib warastada?

Ei tohi mitte. Lootus Jumala peale peab suurem olema kui häda.

* „Seepärast ei pea teie muretsema ega üttelema: „mis peame meie sööma? mis peame meie jooma? ehk mis ta peame meie endid katma? Sest seda kõik nõuawad paganad taga; sest teie taewane Isa teab, et teile seda kõik tarwis läheb.“ Matt. 6, 31. 32.

„Ei ma taha finust maha jääda ega find ei palgast mitte maha jätta.“ 1. Petr. 13, 5.

III.

157) Mis käsib Jumal seitsmendas käsus?

Et meie oma ligimese wara ja peatoidust aitame kaswata ja hoida.

158) Kudas teeme seda?

Kui meie ligimesele selle poolest jõuu ja nõuuga abiõks oleme, mis tema warale kasuks tuleb, ja temast seda eemale hoiame, mis ta warale kahju saadab.

* „Ärgu waadatu ükski selle peale, mis tema oma kasuks tuleb, waid igaüks waadatu ta selle peale, mis teiste kasuks tuleb.“ Bil. 2, 4.

159) Mis on meie lõrd ja lõhus meie oma wara kohta?

Meie peame kui „Sumala majapidajad“ usinad tööle, omaga rahul ja kottuhoiidlikud olema, et meil oleks, millega iseennast ja omaõeid toita ja neile jagada, kellel puudus on.

* „Kes warastanud, see ärgu warastagu enam, waid tehku ennemini tööd ja saattu kättega head, et temal oleks sellele jagada, kellel puudu on.“ Gew. 4, 28.

* „Kes kehwa peale armu heidab, see laenab Jehoowale, ja see tasub tema lätte, mis ta head on tetnud.“ Spet. 19, 17.

* „Sumal armastab rõõmust andjat.“ 2. Kor. 9, 7.

„Tehkem head kõigile, aga kõige enamiste neile, kes meie usku on.“ Galat. 6, 10.

* „Aga kui sina waestele andeid annad, siis ei pea sinu pahem läsi mitte teadma, mis sinu parem läsi teeb, et sinu waesteanded wõiksid salajas olla, ja sinu Isa, kes salajasse näeb, küll see sulle makjab awalikult.“ Matt. 6, 3. 4.

Rahel'sas täst.

Sina ei pea mitte ülekohtut tunnistama oma ligimese vastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese peale mitte kavalaste ei waleta, teba mitte ära ei anna, keelt ei pekja ega turje kõnefid tema peale ei tõsta; waid et meie tema eest kostame, kõid head temast kõneleme, ja kõid asjad heaks kõänname.

I.

160) Mis asjast kõneleb Rahel'sas täst?

Ülekohtusest tunnistamisest.

161) Misugune tunnistus on ülekohtune?

Sga tunnistus, mis tõe ja armastuse vastu kõib.

* 162) Misugune tunnistus kõib tõe vastu?

Kõid wale, olgu ta ligimese kasuks ehk kahjaks kõägitud.

„Arge waletage mitte teine teise peale.“ Kol. 3, 9.

* „Jätke maha wale ja kõäkiige kõit igakõis oma ligimesega, sest et meie oleme üks teise liikmed.“ Sew. 4, 25.

163) Mis sugune tunnistus läib armastuse vastu?

Sga tõe ehk wale sõna, mis kurjast südamest ligimese kahjuks räägitakse, olgu sinu hää ehk selja taga.

„Hoi oma keelt kurja eest, ja oma huult pettust rääkimast.“ Laam. 34, 14.

Piibl. I. Raebajad Laanteli peale. (Laan. 6, 12—14.)

164) Mis kahju sünnib ligimesele ülekohtuse tunnistuse läbi?

Tema auus nimi rikutakse ära.

165) Kas auus nimi on nii kallis asi?

On küll, sest püha kiri ütleb „Auus nimi on kallim kui suur rikkus, ja arm on parem kui hõbe ja kulb.“ Öpet. 22, 1.

Pisa. Rahelkandab käsus mõtab Jumal inimese auusa nime oma kaitse alla.

II.

166) Mis teelab Jumal rahelkandab käsus?

Et meie ei pea ülekohtu tunnistama oma ligimese vastu.

167) Kus ei pea meie seda mitte tegema?

Ei kohtu ees ega igapäewases elus.

168) Kes tunnistab kohtu ees ligimese peale ülekohtu?

See, kes seal tema peale kawalaste, s. o. meelega, waletab.

Ziisa. Kohtu ees maletatakse: 1) kui kaebaja ilma asjata teise peale kaebab, 2) kui süüblane oma süü waleks ajab, 3) kui tunnistaja seba tunnistab, mis tõeega tõllu ei läi, 4) kui kohtumõistja sõpruse eht waenu pärast ülekohtu mõistab. (Õpet. 21, 28; 17, 15; 5. Moos. 11, 19.)

Bibli. I. Rõnda tehti Raabotiga (1 Kuning. 11—16); Jeesusega (Matt. 26, 59—61); Lehmanusega (Ap. 6, 11—14).

169) Kes tunnistab igapäewases elus ülekohtu oma ligimese vastu?

See kes teda ära annab, teelt peletab eht kurje tõdesid tema peale tõstab.

170) Mis see on: ligimesi ära andma?

Ligimese saladusi tema kahjuks avaldama.

„Kes teeleandmise peale õppinud, see ümutab salaja nõuu. Aga kes ustawa walmuga on, see latub seba asja kinni.“ Õpet. 11, 18.

Bibli. I. Rõnda tegi Juudas Jeesusega, Teekila Stimsoniga.

Ziisa. Kurja tödd, wargust, tapmist j. n. e., mis leegi teinud eht nõuult wõtnud teha, peab ja üles andma, nagu Pauluse õpoeq üles andis, et mõningad Juuda mehed nõuult olid wõtnud Paulust tappa.

171) Mis see on: teelt peletama?

Ligimesest tema selja taga meelega paha rääkima.

* „Ärge mõistke kohtu, et teie peale kohtu ei mõisteta.“ Matt. 7, 1.

* „Aga mis sa pinba näed wenna filmas, aga palki omas filmas ei pane ja mitte tähele. Oh sina

salalik! Kisu efiti pall omast filmast wälja, ja siis seletab sina pinda wälja kiskuda oma wenna filmast.“
Matt. 7, 8. 5.

Piibl. I. Absalom (2. Saam. 15, 2—6).

172) Mis see on: ligimese peale kurje kõnesid
tõstma?

Teiste kurja juttu edasi kandma ehk ise
kurje juttusid tõstma.

* „Aga mina ütlen teile, et inimesed peavad aru
tegema kohtu päewal igast sõhest tühjast sõnast, mis
nemad on rääkinud.“ Matt. 12, 36.

Piibl. I. Pootimari naene (Roos. 39, 14); Aman (Ester 8, 8—9).

178) Misjulgusest meelest tõusewad patud laheksanda
käsu vastu?

Kawalast, walelitust meelest.

174) Kelle sarnane on walelik inimene?

Kuradi sarnane, kes on „walelik ja wa-
leliku isa“ (Johan. 8, 44.)

175) Mis nuhtlusi saawad walelitub?

Püha kiri ütleb: „Kõigi walelikkude osa
peab tule ja wääwliga põlewas järwes olema“.
(Amut. 21, 8.)

III.

176) Mis käsib Jumal laheksandas käsus?

Et meie ligimese eest peame kohtma, kõiti head
temast kõnelema ja kõit asjad heaks käänama.

177) Kudas kostame meie ligimese eest?

Kui meie tema eest seisame, kui tema peale waletatakse, ja wale tühja's tunnistame.

Õ i b l. I. Joonatan kostis Saaweti eest. (1. Saam. 19, 4—9.)

178) Kudas kõneleme meie temast kõike head?

Kui meie seal, kus temast ainult kurja teatakse rääkida, seda head räägime, mis meie temast teame.

„Aga kõige enamiste pidage iselastis ühte puhtu armastust; sest armastus katub pattude hulga.“

1. Peetr. 4, 8.

179) Kudas kõnname meie kõik asjad heaks?

Kui meie seal, kus ligimese süü mitte selge ja kindel ei ole, temast ennemini head kui kurja usume, ja nii ka temast kõneleme.

„Armastus usub kõik, ta loodab kõik.“

1. Kor. 13, 7.

180) Mis on meie kohus meie enese auusa nime kohta?

Meie peame endid hoidma kõige eest, mis kuri on ehk näitab kuri olevat. (1. Tess. 5, 21.)

181) Aga mis siis teha, kui sinu peale süüski ilma asjata kurja räägitakse?

Süü pean ma seda risti kandma ja asja Jumala hoolet's andma, kes õiget kohut mõistab.

* „Ündsad olete teie, kui inimesed teid minu pärast laimavad ja taga kiusavad ja räägivad kõiksugu kurja teie peale, kui nemad waletavad.“ Matt. 5, 11.

Elisa. Et leegi ennast selle mõttega ei petaks, nagu oleks ta kõik Jumala käsu täitnud, kui ta ennast kõige awaliku patu eest on hoidnud, ehk killema ei halats, nagu see noormees, kes Jeesuse vastu ütles: „seda kõik olen ma pidanud omaist noorest põlvest, — mis mulle veel waja on?“ (Matt. 19, 20.) — siis on Jumal veel kaks wiimast käsku annud, mis seda kurja juurt ehk halikat hukka mõistawad, kus kõik awalikud patud tõusewad; nimelt kurja himu ja maailma armastust. Sest nagu esimene käsk sulle kõigi heade tegude juurt näitab — armastust Jumala vastu, — nõnda näitawad kaks wiimast käsku sulle kõigi kurjade tegude juurt: armastust maailma vastu. Nõnda lähewad siis esimene käsk ja kaks wiimast käsku selle asja poolest ühte, et nad sulle sinu südamet kohta õpetust annawad.

Üheses käsk.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pärandust ehk koda kavalusega ei püüa ega õiguse nimel eneste poole ei kisu;

waid et meie teda aitame, et tema seda enesel mõiks pidada.

Kümnnes lask.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese naist, sulast, ümmardajat, weiksid ega muud, mis tema päralt on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese naist, peret ega weiksid ära ei awatele ega wägise ei wõta; waid et meie neid manitseme, et nemad paigale jääwad ja teewad, mis nende kohus on.

I.

182) Mis kohta läib üheksas ja kümnes lask?

Rõige kurja himu kohta.

183) Mispäraft on Jumal kurjade himude wastu iseläsu annud?

Sellepäraft, et kurjadedest himudeft kui pahadest idudeft kõil patud Jumala lästude wasta wälja lastawad.

„Ma ei teadnud, kurja himu pattu olewat, kui läst ep oleks öelnud: Sina ei pea mitte himustama.“
Room. 7, 7.

„Süda meesest tulewad wälja kurja mõtle mised, tapmised, abielu-rikkumised, wargused, waletunnistused, teutamised.“ Matt. 15, 19.

* „Arge armastage mitte maailma ega seda, mis maailmas on. Kui teegi maailma armastab, siis Isa armastus ei ole mitte tema sees. Sest kõil,

mis maailmas on, liha-himu, silma-himu ja elu-lõrkus ei ole mitte Zsast, vaid see on maailmast.“ 1. Johan. 2, 15—16.

184) Mis peab sa kurja himu vastu tegema?

Ma pean selle vastu alati võitlema.

„Võidelda, et teie võiksite kitsast wärawast sisse minna.“ Luul. 13, 24.

Elisa. Juba viienda, kuenda, seitsmenda ja kaheksanda läsu seletustes kõnelesime nendest idudest, kust patud tõusevad ja võitlemisest nende vastu (waata küsimised 124, 143, 154 ja 172). Üheksandas ja kümnesdas lāsus käsib Jumal ka patu idusid li südamest wälja ristuda.

II.

185) Mis teelab Jumal üheksandas lāsus?

Et meie ei pea himustama, see on enesele tahtma, oma ligimese koda.

186) Ruhu meelitab sind viimats ligimese koda himustamine?

Et ma ligimese pārandust ehk koda kaswalusega pūstian ehk õiguse nimel enese poole kifun.

Piibl. I. Absalom pūdis isa auujärge enesele; Ahab kistus Raaboti wainamāe õiguse nimel enese kätte.

187) Mis käsib Jumal üheksandas lāsus?

Et meie ligimest aitame nõuu ja jõuuga, et tema oma pārandust ehk koda enesele wõiks pidada.

III.

188) Mis teelab Jumal kümnesdas lāsus?

Et meie ei pea mitte himustama oma ligimese naist, sulast, ümmardajat, weiksid ega muud, mis tema päralt on.

189) Kuhu wiib sind niisugune himustamine wiimaks?

Et ma oma ligimese naise, pere ehk weiksed ära awatelen ehk wägisi wõtan, ja nõnda oma ligimese perekonna õnne ja rahu rifun.

190) Mis lästib Jumal kümnenas käsus?

Et meie neid manitseme, et nemad paigale jääwad ja teewad, mis nende kohus on.

191) Mis sugust südant nõuab siis Jumal meie läest ühekspana ja kümnenas käsu põhjal?

Südan, mis puhas ja püha on.

* „Teie peate pühad olema, sest püha olen mina, Jehoowa, teie Jumal.“ 3. Moos. 19, 2.

* „Loo mulle, Jumal, puhas süda.“ Laaw. 51, 12.

Kümne käsu lõpusõna.

Mis ütleb nüüd Jumal kõigist neistfinatistidest?

Tema ütleb nõnda: Mina Issand, minu Jumal, olen püha wihaga Jumal, kes wanemate patud nuhtleb laste kätte kolmandast ja neljandast põlwest saadik, nende kätte, kes mind wihkawad;

aga neile, kes mind armastawad ja minu käsud peatwad, teen mina head tuhandest põlwest saadik.

Mis see on?

Jumal ähwardab nuhelda kõiki, kes neist kätstudest üle astuvad; seepärast peame meie tema wiha kartma, ja ei mitte nendefinaste kätstude wastu tegema;

aga tema tõutab armu ja kõike head kõigile, kes need kätstud peawad, seepärast peame meie teda ka armastama, tema peale lootma ja hea meelega tema kätstu mööda tegema.

I.

192) Mis sugust tahte asja seab Jumal melle kümne kätstu lõpusõnades ette?

Dma ähwardust ja tõutust.

193) Mis ähwardab Jumal siin?

Tema ähwardab nuhelda kõiki, kes tema kätstudest üle astuvad, see on: pattu teewad.

194) Mis pärast Jumal, kes on armastus, ähwardab nuhelda?

Seepärast, et tema on püha ja kõike kurja kangeste wihtab.

195) Kelle kätte ähwardab Jumal nende pattu nuhelda, kes teda wihtawad?

Ei mitte üksi patu tegijate kätte, waid ka nende laste kätte kolmandast ja neljandast põlwest saadik, kui need patust ei pööra.

Bibli. I. Kuningate Jarobeami (1. Kun. 14, 14); Baesa (1. Kun. 16, 8—10); Ahabi jugu (2. Kun. 9, 7) lautas Jumal kolmandas ja neljandas põlves ära.

196) Kas wogad ta peawad kannatama oma wane-
mate patu pärast?

Peawad küll, aga mitte nuhtluseks, waid armu laristamiseks, et nad tunneksid Jumala wiha ja hoiaksid patu eest.

„Keda Issand armastab, sellele annab tema hirmu, aga ta peksab iga poega, keda ta wastu wõtab.“ Eebr. 12, 6.

197) Kudas nuhtleb Jumal läsuft üleastujaid
ja nende järeltulijaid?

Jhu ja hinge poolest, — ajalikul-
t ja, kui patune sümber ei pööra, igaweste.

„Wiletsus ja ahastus tuleb igaühe inimese hinge peale, kes kurja teeb.“ Room. 2, 9.

* „Surm on patu pall.“ Room. 6, 23.

* „Arge ehkige mitte, Jumal ei anna ennast mitte pilgata. Sest, mis inimene ial külwab, seda tema ka leitab. Sest kes oma liha peale külwab, see leitab lihast hukatust, aga kes Waimu peale külwab, see leitab Waimust igawestelu.“ Gal. 6, 7. 8.

Bibli. I. Jumala nuhtlused: Adam aeti paradiisist wälja; Cain oli hukatamas ja põgenemas; Weeputus; Soodam ja Komorra; Baarao surm Punases meres; Ahsolomi ots tamme oksas; Reebuladnetjar loomade sarnane; Jisraeli rahwa 70 aastane wangipõli Baabelis; Juuda ots; Anantia ja Sahwiira surm; Jeruusalemma häwitamine.

198) Mis peame meie tegema, Jumala tanget ähwardamist meeles pidades?

Meie peame tema wiha kartma ja ei mitte tema läskude wastu tegema.

II.

199) Mis tõutab Jumal neile, kes teda armastavad ja tema läsub peavad?

Armu ja kõike head tuhandest põlwest saadil.

„Jehooma helbus on igawesest ajast igaweste nende peal, kes teda kardawad ja tema õigus jääb laste lastele neile, kes tema seadust peavad.“ Laaw. I. 108, 17. 18.

* „Kõigal jumalalõikatus saabab kõigile asjabele kogu ja temal on sellesinase ja tulewa elu tõutus.“ I. Tim. 4, 8.

Siis I. Jumala head teud: Abrahamile (1. Moos. 22, 15—18); Joosepile (1. Moos. 89, 2—4); Hiobile (Hiob 42, 12); Laawetile (2. Saam. 7, 12—16).

200) Mis peame meie selle armu-tõutuse pärast tegema?

Meie peame Jumalat armastama, tema peale lootma ja heameelega tema läsku mõõda tegema.

201) Kas oled sa Jumala läsku täieste pidanud?

Ei ole mitte, waid ma olen mõtte, sõna ja teuga kõigist Jumala läskudest üle astu-

nud ja pean ennast kõigipidi süüdlasets tunnistama, sest et mu süda kuri on sündimifest saadit.

* „Sest film ep ole ühtegi wahet. Rõik on p a t t u teinud ja on Jumala auust ilma.“ Room. 8, 28.

„Kes lõik käsudpetuse peab ja ühe käsusõna wastu effib, see on kõigist süüaluseks saanud.“ Jaak. 2, 10.

* „Inimese südame mõtted on kurjad tema lapsepõlwest.“ 1. Moos. 8. 24.

202) Kudas sa oled siis Jumala käsudest üleastunud?

Ma olen kurja teinud, mis Jumal keelab, ja olen hea tegemata jätnud, mis Jumal käsib.

203) Mis oled sa Jumala käsust üleastumise pärast ära teeninud?

Jumala wiha ja nuhtlust ihu ja hinge poolest ajalikult ja igaweste.

* „Kraaneetud olgu, kes ei pea kõiki sellesinase käsudpetuse sõnu, kes nende järele ei tee.“ 5. Moos. 27, 26.

204) Kas sa wõib siis käsu läbi õndsaks saada?

Ei wõi mitte, sest käsk mõistab mind hukka.

„Käsu tegudest ei mõisteta ütski liha õigeks, sest käsu läbi tuleb patu tundmine.“ Room. 3, 20.

205) Mis kasu saab siis käst?

Käst näitab mulle, otsegu peegel, kui suur mu patu häda ja Jumala püha wiha on, ja sunnib mind siis Jumala armu nõudma.

* „Nõnda on käst meie juhataja olnud Kristuse juure, et meie usu läbi pidime õigeks saama.“ Gal. 3, 24.

206) Kas usklikul ka veel kästu tarwis on?

On küll, sest käst on juhatajaks, et ta õiget eluteed ja Jumala tahtmist ära ei unusta.

207) Kes annab siis õigust ja õndsust, kui käst neid ei anna?

Jeesus Kristus, kes meid patust on peastnud.

* „Kristus on meid äralunastanud käsu needmisest, kui ta sai needmiseks meie eest.“ Gal. 3, 13.

„Käsu ots on Kristus, õiguseks igauhele, kes usub.“ Room. 10, 4.

208) Kust õpib ja Jumala õndsaks tegemat armu tundma?

Ewangeliumist ehk armuõpetusest.

209) Kudas saab ka sest armust osa?

Usu läbi.

210) Mitmes katelismuse peatükk räägib usust?

Teine peatükk: „pühast ristiusust“.

Teine peatükk. Pühast ristiusust.

211) Millest räägib teine peatükk?
Meie pühast ristiusust.

212) Mis on usu?

Usk ei ole paljas õpetuste tõeks armamine, vaid südamelil lapselil usaldus ja kindel lootus elawa Jumala peale.

Ei sa. Usk on usub Jumalat, nagu laps oma wanemaib, nagu sõber oma sõpra. Waata Abrahami lugu.

* „Usk on kindel lootus nende asjade peale, mis weel oodetakse, ja nende asjade märguandmine, mis ei nähta.“ Ebr. 11, 1.

213) Mis tõutus on selle usule antud?

Et meie tema läbi õndsaks saame, sest meid ühendatakse usu läbi nõnda Jumalaga, et meie tema sisse jääme ja tema meie sisse jääb.

* „Usu Issanda Jeesuse Kristuse sisse, siis saad sina ja sinu pere õndsaks.“ Apostl. t. 16, 31.

214) Kas meie siis Jumalat ka näeme?

Ei näe; sest tema on Waim, aga meie lihalitub.

* „Jumal on Waim, ja kes teda kummardawad, need peawad Waimus ja tões kummardama.“
Johan. 4, 24.

215) Mis ajast saadik on Jumal olemas?

Jumal on igawene; temal ei ole algust ega otša; tema sees ei ole muutmist ega wahetamise warju.

„Enne kui mäed sündisid ja kui maa ja maailm loodi, oled sina, Jumal, igawesest igaweste.“
Laaw. 90, 2.

* „Waata, mina olen igapäew teie juures maailma otsani.“ Matt. 28, 20.

216) Mis sugune on Jumal inimese patu wastu?

Jumal ei wõi pattu sallida, sest et ta püha on; ta peab kohut mõistma, sest et ta õige on.

„Püha, püha, püha on wägede Jehoowa.“
Jes. 6, 3.

* „Teie peate pühad olema, sest püha olen mina, Jehoowa, teie Jumal.“ 3. Moos. 19, 2.

217) Aga kas ma ei wõi oma pattudega Jumala ees warjule jääda?

Ei wõi mitte; sest Jumal on tõdigis paigus, näeb ja teab kõik, ega ole ükski asi tema ees warjul, ei minu patt, ega minu mure.

„Kuhu pean ma minema sinu Waimu eest? ja

tuhu pean ma põgenema sinu palge eest? Kui ma astaksin taewa, siis oleksid sina seal; kui ma peaksin afeme tegema surma walda, waata, siis oled sina seal; kui ma wõtaksin loibu tiivad ja elaksin wilmses mere otjas, siis sealgi sinu läsi mind juhataks, ja sinu parem läsi peaks mind kinni." Taaw. 139, 7—10.

* „Jehoowa, ja kiusad mind läbi ja tunned mind ära. Sina tead mu magamist ja mu ülestõusmist; sina mõistab mu mõtted laugelt ära." Taaw. 139, 1—2,

218) Mispäraft wõin ma fiiski Jumala peale oma lootust panna?

Seepäraft, et ta on armastus ja isafilmaga minu peale waatab, ja et ta ühtlasi on ustatw, kes oma tõutused tõeks teeb.

* „Jumal on armastus." 1. Joan. 4, 16.

* „Halastaja ja armuline on Jehoowa, pita meele ja ritas helbusest." Taaw. 103, 8.

„Kas tema peaks üttelema ja ei peaks tegema? Ja peaks ta rääkima ja ei peaks seda tõeks tegema?" 4. Moos. 28, 19.

219) Kas wõib Jumal meile kõik abi saata?

Jah wõib; sest ta on kõigewägewam, see on: ta wõib kõik teha, mis ta tahab; ja kõigetargem, see on: ta teab igas asjas nõuu.

„Jumala juures ei ole ükski asi mõimata." Luuk. 1, 37.

„Meie Jumal on taewas, tema teeb kõik, mis ta tahab." Taaw. 115, 3.

220) Mis peale rajab ennast siis meie usk?

Jumala suurte armutegude peale, mis Jumala sõnas üleval on.

„Usk tuleb kuulutamisest, aga kuulutamine Jumala sõna läbi.“ Room. 10, 17.

221) Kuhu on ristitogudus need suured Jumala teud, mis peale meie usk ennast rajab, lähibalt üles pannud?

Apostlikusse usutunnistusesse, mida meie ka omaks pühaks ristiusuks nimetame.

222) Mis tähtsus on sel tunnistusel?

Ta näitab, mis peale ristitogudus apostlite ajast saadik oma usku on rajanud. See läbi ühendab ta ristitogudust isekesksis, ja lahutab teda neist ära, kes ristiinimesed ei ole, see on Juudi, Muhamedi ja pagana usulistest.

223) Mis sugusid Jumala tööd tunnistab risti togudus apostlikus usutunnistuses?

Loomist, lunastamist ja pühitsemist.

224) Kes on meie usutunnistuse järel nende tööde tegijad?

Jumal Isa on maailma Looja,

Jumal Poeg on maailma Lunastaja

Jumal Püha Vaim on maailma Pühitseja.

Siis. Õnnistamise ja ristimise sõnad (4. Moos. 7, 24—26 ja Matt. 28, 19).

225) Kas on siis enam kui üks Jumal?

Ei ole; üks ainus Jumal on, aga kolmes iseolemises: Isa, Poeg ja Püha Waim, ja need kolm on üks. Sellepärast nimetame meie Jumalat kolmainuks Jumalaks.

„Mina olen Jehoowa, ja ei ükski enam, ei ole ühtegi muud Jumalat, kui mina.“ Jes. 45, 5.

* „Seepärast minge ja tehke jüngriks kõik rahwad, neid ristides Isa ja Poja ja Püha Waimu nime sisse.“ Matt. 28, 19.

„Sest kolm on, kes tunnistawad taewas, Isa, Sõna ja Püha Waim, ja need kolm on üks.“ 1. Johan. 5, 7.

„Issanda Jeesuse Kristuse arm ja Jumala armastus ja Püha Waimu osasaamine olgu teie kõikidega.“ 2. Kor. 13, 13.

„Kuule Iisrael: Jehoowa meie Jumal on üks.“ 5. Moos. 6, 4.

Liisa. Sest et meil üks Jumal on, aga kolmes iseolemises, on ristitogudusel ka kolm usudpetust ühes usutunnistuses.

226) Kellest kõnelewad kolm ristiusu õpetust ühtikult?

Esimene: Jumalast Isast, kes kõik on loonud, — ehk loomisest.

Teine: Jumala Pojast, kes meid on lunastanud, — ehk lunastamisest.

Kolmas: Pühast Waimust, kes meid pühitseb, — ehk pühitsemisest.

Liisa. „Isa juure“ saame „Poja läbi“, aga Poja juure Püha Waimu läbi. Johan. 14, 6. 1. Kor. 12, 8.

Esimene õpetus.

Loomisest.

Mina usun Jumala Isa, Aðigewäge-
wama, taewa ja maa Looja fiske.

Mis see on?

Mina usun, et Jumal mind ja
kõik loomad on loonud, mulle ihu
ja hinge, silmad, kõrwad ja kõik
liikmed, mõistuse ja kõik meeled on
annud ja weel hoiab,

peale selle riided, kingad, sõõ-
mise ja joomise, — toja ja maja, —
naise ja lapse, — põllu, weiksed ja
kõik wara, — kõik ihu ja elu tarwi-
tust ja toidust rohkestest ja igapäew
annab, — ja kõige häda ja kurja
eest hoiab ja kaitseb;

ja seda kõik teeb tema isalikust
jumalikust armust ja heldusest, ja
ei mitte seepärast, et ma seda wäärt
ehk teeninud olen;

selle eest on minu kohus, teda
kiita, tänada, teenida, ja tema sõna
kuulda. See on tõeste tõsi.

I. Loojast.

227) Kudas on kõik maailm saanud?

Ta ei ole iseenesest saanud, vaid on loodud.

228) Kes on tema loonud?

Jumal Isa, taewa ja maa Looja.

229) Misspärast hüütakse teda Isaiks?

Seepärast, et tema meie Issanda Jeesuse Kristuse Isa, ja Kristuse sees ka meie Isa on. (Gev. 3, 14. 15. Kol. 3, 26.)

230) Mis lähed inimesele tarwis, kui ta midagi ehitab?

Ehituse materjali ja tööriistu.

231) Aga kudas on Jumal maailma loonud?

Ei ühestki asjast oma wägewa sõna läbi? (Gevr. 11, 3.)

„Kui tema ütleb, siis see sünnib, kui tema kärib, siis see seisab walmis.“ Taaw. I. 33, 9.

232) Missuguseks nimetame Jumalat sellepärast?

Rõigewägemaiks.

„Kui juured on sinu teud, Jehoowa! ja oleb nad kõik targaste teinud: maa on täis sinu paran-
dusi.“ Taaw. 104, 24.

233) Kust meie seba teame, et Jumal kõik on loonud?

Piibli raamatu loomise loost. (1. Moos. 1.)

II. Loomise tööst.

234) Mis õpetust annab loomise lugu melle?

Et Jumal kõik kindla korra järele on loonud, ja maailma nõnda inimesele eluhooneks on valmistanud.

235) Keda on ta siis kõige viimaks loonud kui loobuse krooni?

Inimese.

236) Kelle näu järele lõi Jumal inimese?

Oma näu järele.

„Ja Jumal lõi inimese oma näu järele, Jumala näu järele lõi ta teha.“ 1. Moos. 1, 27.

237) Mis see tähendab, et inimene Jumala näu järele on loonud?

Et temal waim on Jumala Waimust, ja et tema seeläbi Jumalat tunda ja maailma üle walitseb wõib.

238) Misjughused olid inimesed, kui Jumal nad oli loonud?

Nende Jumala tundmine oli selge, nende walitus maailma üle täielik; nad olid pühad, õndsad ja suremata.

239) Aga mis sugused on inimesed nüüd?

Nende Jumala tundmine on segane, nende wõim maailma üle puudulik, nende ihu surelik, nende süda patune, nende elu õnnetu.

240) Kust on see hirmus muutus tulnud?

Õfimeste inimeste patu langemise läbi.

III. Patulangemisest.

241) Kudas Adam ja Eewa langesid?

Waenlase tiusaja häält kuuldes, astusid nemad üle Jumala teelu ja taganesid Jumalast ära.

242) Kes on waenlane?

Saadan ehk kurat, üks Jumalast ära taganenud ingel; tema ja kõik tema kurjade waimude püüdmine on, igat wiisi Jumala tööd rikkuda ja inimesi hukka saata.

* „Kurat on inimese tapja olnud algusest, ja ep ole mitte seisma jäänud tõe fiske, sest tõtt ei ole mitte tema sees.“ Johan. 8, 44.

* „Olge kardinad, walwate, sest teie waenlane, kurat, käib ümber kui mõiraja lõukoer, ja otsib, keda

ta võiks ära neelda. Selle vastu seiste kindlaste usus." 1. Peetr. 5, 8.

243) Mis suguseks said Adam ja Eeva Jumala käsu üleastumise läbi?

Patuseks ja surelikuks.

* „Mü päeval sina sest (ärakeelatud puust) sööb, pead sa surma surema.“ 1. Moos. 2, 17.

* „Oma pale higi sees pead sa leiba sööma, seni kui sa jälle mullaks saad.“ 1. Moos. 3, 19.

244) Mis oleme meie kõik kui Adamal lapsed temalt pärinud?

Patuse südamel ehk pärispatu.

„Ja Adam sünnitas ühe lapse enese jarnaseks, oma näu järel.“ 1. Moos. 5, 8.

* „Mis lihast on sündinud, see on liha.“ Johan. 3, 6.

245) Mis sugused oleme meie kõik sündimisest saadik pärispatu läbi?

Meie oleme lihalikud inimesed, see on: waimulikude asjade poolest pimedad ja jõumad, heale wiisad ja laisad, aga kurjale hiimutad ja usinad.

* „Lihalik inimene ei saa mitte tätte, mis Jumala Waimu asjad on, sest see on temale jõleduseks ja tema ei wõi neid mitte tunda, sest neid peab waimulikult ära mõistetama.“ 1. Kor. 2, 14.

* „Inimese südamel mõtlemised on kurjad tema lapsepõlwest.“ 1. Moos. 8, 21.

„Ma tean, et minu sees (see on mu liha sees) ei ela mitte head. Tahtmisi on mull küll, aga head teha ei leia mina mitte.“ Room. 7, 18.

246) Mis on pärispatu paha wili?

Rõõksugu tegupatt — mõtetes, sõnades ja tegudes.

* „Igaüht kiusatakse, kui teha tema enese himust weetakse ja awateletakse. Pärast kui himu ennast wastu saanud, siis toob tema pattu ilmale, aga kui patt saab täieste tehtud, siis sünnitab tema surma.“ Jaak. 1, 14. 15.

247) Kellest lahutab meid patt?

Pühast elawast Jumalast, kes pattu wihkab.

247) Ruhu oleme meie patu läbi sattunud?

Jumala wiha, ja surma ja kurabi wäe alla.

„Meie olime sündimise poolest wiha lapsed.“
Ewef. 2, 3.

* „Surm on patu pall (ajalik, waimulik, igawene).“
Room. 6, 23.

* „Kes pattu teeb, see on kurabist.“ 1. Johan. 3, 8.

249) Kas Jumal meid selle hirmsa põlwe siise tahab jätta?

Ei taha mitte, waid tema on enne maailma asutamist armu nõuu pidanud, meid oma Poja läbi patust ära peasta.

250) Mis teeb Jumal seepärast ta weel pärast patu-
langemist selle patuse maailmaga?

Tema peab maailma üles ja walitseb tema üle.

IV. Maailma ülespidamisest ja walitsemisest.

251) Kudas peab Jumal maailma üles?

Tema teeb, et taewas päite, kuu ja tähed igauks oma loodud seaduse fiske jääwad, ja et maa peal taimed, puud, elajad ja inimesed oma soo järele figinewad.

* „Ei pea edaspidi kõigil maailma päewil mitte lõppema ei seemendamine ega leikus, ei külm ega palaw, ei sui ega talw, ei päew ega öö.“ 1. Moos. 8, 22.

„Ta lasseb rohu kasvada lojustele ja oraksed inimeste tarwituseks, et ta maa seest leiba wälja saabab.“ Laaw. 104, 14.

252) Kas looduse seadused määravad ka Jumalale raja ette?

Ei mitte, waid Jumal wõib ka imet teha.

„Sina oled see Jumal, kes imet teeb.“ Laaw. 17, 15.

253) Millal teeb Jumal imet?

Ainult siis, kui seda tema riigi ehk meie hinge õnnistuse pärast tarwis on.

254) Kudas walitseb Jumal maailma üle?

Jumal seab kõik asjad maailmas oma targa nõuu ja tahtmise järele, nõnda et ükski asi ei sünni kogemata, ilma Jumala teadmata ehk tahtmata.

„Kõik, mis Jumal tahab, teeb tema taewas ja maa peal.“ Laan. 135, 6.

* „Ei lange ükski warblane maha ilma teie Jhata. Aga ta teie juukse karmad on kõik ära loetud.“ Matt. 10, 29, 30.

255) Kui Jumal kõik seab, mispärast on siis nii palju häda maailmas?

Jumal lasseb seda tulla kurjadele muhtluseks, aga Jumala lastele usu läbitatsumiseks ja kasulikuks ristiks, nagu Hiobile. (1. Peetr. 1, 6—8; Gebr. 12, 11; Matt. 16, 24.)

256) Aga kas siis ei sünni tihti kurjade tahtmine? Sünnib küll; aga Jumal juhatab kõike, ta inimeste kurjust nõnda, et wiimaks ometi tema tark ja armuline nõu peab tõeks minema.

Biibl. 1. Joosep müüdi ära, aga tema tunnistas ise pärast: „teie mõtlesite küll minu wastu kurja, aga Jumal mõtles seda heaks“. 1. Moos. 50, 20. Jeesuse surm sai maailmale eluks.

257) Kes on Jumala käsijalab maailma ülespidamise ja walitsemise juures?

Inglid.

2ija. Reid on arwamata suur hulk (Laan. 7, 10) muist ülemad, muist alamad, mõned suurema, mõned wähema auu sees: peainglid, keerubimid, seerawimid.

258) Kes on inglid?

Inglid on Jumala loodud wägewad

psühad ja õndsad waimud, kes alati Jumala palet näewad, ja tema lästusid wagade õnnistuseks täidawad.

„Eks nemad (inglid) kõik ep ole teenijad waimud, wälja läkitatud teenistuseks nende pärast, kes õnnistuse peawad pärima.“ Gebr. 1, 14.

* „Sest Jehoowa tahab oma inglid sinu pärast lästida, et nemad sind peawad hoidma kõigi su teede peal. Räte peal peawad nemad sind kandma, et sa oma jalga wastu kivi ei tõula.“ Laaw. 91, 11. 12.

Piibli. I. Ingel hoidis Laanieli lõulooerte augus ja kolme meesi tuleahjus. Ingel teenis Gellasi kõrbes. Inglise teenisid Jeesust kõrbes, ja peastisid Peetruse ja Joanne ne wangihojast. Inglise kuulustasid Jeesuse sündimist, ülestõusmist ja taewaminemist.

V. Jumal — minu Looja, Ülespidaja ja Walitseja.

259) Misjuguuste katekismuse sõnadega tunnistad sina, et Jumal ta sinu Looja on?

Mina usun, et Jumal mind ja kõik loomad on loonud.

260) Kuida siis Jumal sind on loonud?

Ta on mulle isa ja ema läbi elu annud, see on: ihu, hinge, filmad, kõrwad ja kõik liikmed, mõistuse ja kõik meeled; need kõik on tema antud.

261) Mispärast nimetab sa filmi ja kõrwu iseäranis?

Seepärast, et ma nendega Jumala suuri tegusid ja tema püha sõna tundma õpin.

262) Mispärast nimetab sa weel mõistust ja meeli?

Seepärast, et nemad mu hinge filmi ja kõrw on, miska ma Jumalat wõin tunda.

263) Kus on Jumal ta sinu ülespidaja?

Tema annab mulle kõik ihu ja elu tarwitust ja toidust.

264) Mis annab Jumal sulle ihu ja elu tarwituseks?

Riided ja kingad — lattetš; söömise ja joomise — toiduseks; toja ja maja — peawarjuseks; naise ja lapse — armsaks seltsiks; põllu, weiksed ja kõik wara—tööks ja talitamiseks.

Siis. Waata, kus on helbe Jsa ta langevad inimese eest on muretsenud! Mis aitaks kate ilma toiduseta? Mis toidus ilma peawarjusega? Mis peawari ilma armja seltsiga? Mis armas selts, kui tööta peaks seisma?

265) Miks sa ütled, et Jumal seda rohkest ja igapäew annab?

Seepärast, et mina Jumala käest midagi head ei ole teeninud, ja tema mulle fiiski igapäew rohkem annab, kui mul tarwis on.

266) Kus walitseb Jumal sinu üle.

Tema hoiab ja kaitseb mind kõige häda ja kurja eest, ja on ülepea minu elu saatja.

267) Mik wiisil teeb Jumal seda?

Ta teelab kurja minu peale tulemast, ehk kui ta seda mu peale paneb, siis pöörab ta seda mulle heaks.

* „Kõik tuleb heaks neile, kes Jumalat armastavad.“ Room. 8, 28.

268) Kui taewane Jsa nõnda sinu üle walitseb, kas sünnib sul oma elu eest muretseba?

Ei sünni mitte, waid ma pean ilma mureta oma taewase Jsa peale kindlaste lootma ja tema tahtmise alla heitma.

269) Misparast teeb Jumal sulle kõik seda head?

Seda kõik teeb tema isalikust jumalikust armust ja heldusest.

270) Misparast nimetatakse Jumala heldust „isalikust?“

Seepärast, et tema meie wastu nii helde on, kui isa oma laste wastu.

„Otselui isa laste peale halastab, nõnda halastab Jehoowa nende peale, kes teda kardawad.“ Laaw. 103, 13.

271) Misparast hüütakse seda „jumalikust armust?“

Seepärast, et ükski isa ega inimene nii armuline ei ole, kui Jumal, meie taewane Jsa.

272) Mispärast ja tunnistas, et sa seda väärt ei ole?

Seepärast, et ma igapäev palju pattu teen ja selget nuhtlust olen teeninud.

„Jaa, ma olen pattu teinud taeva vastu ja sinu ees ja ei ole väärt, et mind su pojaks hüütakse?“
Luul. 15, 21.

VI. Minu kohus kõige selle armu eest.

273) Mis on selle eest sinu kohus?

Minu kohus on, Jumalat kiita, tänada, teenida ja tema sõna kuulda.

274) Mis eest peab sa Jumalat kiitma?

Tema suurte tegude eest, mis looduses ja inimeste elus avalikud on.

275) Mis eest peab sa Jumalat tänama?

Tema heategemiste ja armuannete eest, mis ta mulle igapäev rohkesti annab.

* „Mu hing! kiida Jehoovat, ja ära unusta mitte tema heategemisi ära.“ Laam. 108, 2.

276) Kudas peab sa Jumalat teenima ja tema sõna kuulma?

Ma pean ihu ja hinge, filmad, kõrvad, kõil liikmed, mõistuse ja kõil meeled tema auuks tarvitama, ja tema käsku mõõda elama.

* „Eh! teie sõõte, eh! teie jootte, eh! mis teie teete, seda tehke kõil Jumala auuks.“ 1. Kor. 10, 31.

277) Mis fina kinnitab nende sõnadega: See on tõeste tõsi?

Et mina seda usun, ja et minu lohus on, seda täita, sest et kõik see õpetus Jumala sõna peale on rajatud.

„Taewas ja maa lähewad hukka, aga minu sõna ei lähe mitte hukka.“ Matt. 24, 35.

278) Aga mis on kõige ülem and, mis Jumal sinu ja kõige maailma heaks on annud?

See on tema armas ainusündinud Poeg, Jeesus, Kristus, kes on tulnud otstima ja õndsaks tegema, mis ärakadunud on, nagu teine õpetus õpetab.

Teine õpetus.

Äralunastamisest.

Mina usun Jeesuse Kristuse, Jumala ainusündinud Poja, meie Isanda sisse, kes on saadud Pühast Waimust, ilmale toodud neitsist Mariast, kannatanud Pontsiuse Pilatuse all, risti löödud, surunud ja maha maetud, —

alla läinud pörgu handa, kolmandamal päewal jälle üles tõusnud surnuist, üles läinud taewa, istub Jumala, oma kõigewägewama Isa paremal käel, sealt tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnute peale.

Mis see on?

Mina usun, et Jeesus Kristus, tõsine Jumal, kes omast Issast igaweste on sündinud ja ka tõsine inimene, kes neitsist Mariast ilmale toodud, minu Issand on, kes mind äratadunud ja hullamõistetud inimest on peastnud ja lunastanud, — tõigest patust, surmast ja kuradi wäest, — ei mitte kulla ega hõbedaga, waid oma püha kalliwerega ja oma ilma süüta kannatamise ja surmaga;

et mina tema oma pidin olema, tema riigis tema all elama ja teda teenima igaweses õiguses, wagaduses ja õndsuses, nõnda kui tema on üles tõusnud surnuist, elab ja walitseb igaweste. See on tõeste tõsi.

I. Lunastajast.

279) Millest räägib teine õpetus.

Lunastamisest.

280) Mis tähendab sõna „lunastama“.

Lunastama tähendab: wõera wõimu alt lahti ostma.

281) Keda pibi wõera wõimu alt lahti ostetama?
Patust maailma.

282) Kes on maailma lunastaja?
Jeesus Kristus.

283) Mis tähendab tema nimi Jeesus?
Kraapeastja ehk Õnnistegija.

„Ja sina pead temale nime panema Jeesus, sest
tema peastab oma rahwa nende pattudest.“ Matt. 1, 21.

284) Mis tähendab tema nimi Kristus?
Kristus ehk Messias tähendab: wõitud mees.

285) Keda seati wana seaduse ajal äli wõidmisega
ameti peale?

Prohwetid, illemaid preestrid ja kuningaid.

286) Mista on Jumal Jeesust Kristust wõidnud?
Piha Waimuga, kui teda Jordanis ristiti.

287) Kudas on Jumal Messia tulemist wanas sea-
duses ette walmistanud?

Ettekuulutamiste ja ettetähendamiste läbi.

288) Mis on esimene ettekuulutus Kristusest.

Jumala sõna Eedeni aias mau pea rõ-
hujast.

* „Ja Jehoowa Jumal ütles mau wastu: Ma
tahan wiha waenu tõsta sinu ja naise wahale, ja
sinu seemne ja tema seemne wahale; seesama peab

ju pea rõhuma ja fina mõtab temale lenda rõhuda.”
1. Moos. 8, 15.

289) Mis on pärast seda temast ette kuulutatud?

1) Tema sugu: Messias pidi tulema Abrahami seemnest, Juuda suguharust, Taa-
weti suguwõsast. (1. Moos. 12, 13; 49, 10;
2. Saam. 7, 16.)

2) Tema sündimine: Messias pidi
neitsist sündima, Betlemma linnas, 490 a.
pärast käsku, et Jeruusalem jälle pidi ehitatama. (Jes. 7, 14; Miik. 5, 1; Laan. 9, 24.)

3) Tema olemine: et tema tõeste Jumal ja tõeste inimene pidi olema. (Laaw. 110; Jes. 9, 5; 7, 14.)

4) Tema ametid: et tema prohwet, üllempreester ja kuningas pidi olema. (5. Moos. 18, 18; Laaw. 110, 1—4; Saaf. 9, 9.)

5) Tema elu: et ta waeust, teutust ja surma pidi kannatama, aga pärast üles tõusma ja igawese auu fiske minema. (Laaw. 22; Jes. 53; Saaf. 11, 12—13.)

290) Mis tähendas Kristust ette?

1) Mitmed Jumala seadmised: Jisraeli rahwa jumalateenistus, iseäranis igaaastane äralepitamise ohwer ja paasatalle sõõmine. (2. Moos. 12; 3. Moos. 16.)

2) Mitmed sündinud lood: Jisaaqi ohwerdamine Mooria mäel ja wastmabu kõrbes. (1. Moosf. 22; 4. Moosf. 21, 4—9.)

3) Mitmed Jumala mehed: Joosep, Mooses, Joosua, Taawet, Saalomon, Joonas ja veel teised.

291) Kelle pojaks nimetame meie Jeesust?

Jumala ainusündinud Pojaks.

292) Misparast nimetame meie teda Jumala ainusündinud Pojaks?

Seepärast, et üksnes Jeesus igaweste Jumala Pojaks on sündinud.

„Seefinane on tõsine Jumal ja igawene elu.“
1. Johan. 5, 20.

293) Eks meie ole ka Jumala lapsed?

Meie ei ole Jumala lasteks sündinud, waid armust wastu wõetud.

294) Kes on siis Jeesus Kristus, Jumala ainusündinud Poeg oma olemise poolest?

Tema on tõsine Jumal, nagu Isa ja Waim.

295) Kes tunnistawad seda, et Jeesus Jumala Poeg on?

1) Jeesus ise on seda tunnistanud, iseäranis suure kohtu ees. (Matt. 26, 63. 64.)

2) Isa on Jeesuse tunnistust kinnitanud,

öeldes: „See on minu armas Poeg, tallest mul hea meel on;“ ja iseäranis see läbi, et ta tema hauast üles äratas.

3) Apostlid ja tõige aja usklikud on teda Jumala Pojaks ja Jumalaks tunnistanud.

„Eks teie ei teadnud, et ma ses pean olema, mis minu Isa pärast on.“ Luuk. 2, 49.

„Kõik peavad Poega auustama nõnda kui nemad Isa auustavad.“ Johan. 5, 23.

„Enne kui Abraham sai, olen mina.“ Johan. 8, 58.

* „Mina ja Isa oleme üks.“ Johan. 10, 30.

„Sest ajast peate teie nägema Inimese Poja istumat Jumala wäe paremal pool ja tulewat taewa pilwete peal.“ Matt. 26, 64.

* „Minule on antud kõik meelewõld taewas ja maa peal. Ja waata, mina olen igapäew teie juures maailma otsani.“ Matt. 28, 18—20.

„Toomas ütles: minu Jõsand ja minu Jumal.“ Johan. 20, 28.

296) Misjuguise auunime anname meie Kristusele selle pärast, et tema Jumala Poeg on?

Meie nimetame teda oma Jõsandaks.

297) Kelleks on Jeesus, Jumala Poeg, saanud, kui ta sija maa peale tuli?

Tõsiselt inimeselt, kes neitsiist Mariast on ilmale toodud.

298) Kust meie teame, et Jeesus tõeste inimene oli? Tema on sündinud ja kaswanud nagu

lõik lapsed, on nälga ja jänu, wäsimust ja walu, ahastust ja kurbtust tunnud ja wiimaks surnud.

299) Mis poolest läks tema inimese olemine meie omaist lahku?

Tema oli ilma patuta, sest et ta oli Pühaist Waimust saadud.

* „Tema on kõigis kiusatud otsekui meie, fiiski ilma patuta.“ Gebr. 4, 15.

„Püha Waim peab su peale tulema, ja kõige kõrgema wägi su üle warjama; seepärast peab ta püha, mis sinust sünnib, Jumala Pojaks hüütama.“ Luuk. 1, 35.

300) Mitu olemist on siis Kristus eneses ühendanud?

Kaks olemist: tema on tõsine Jumal ja tõsine inimene (Jumal-inimene).

301) Mis pärast on Jeesus need kaks olemist eneses ühendanud?

Seepärast, et ta wahemeheks tahtis heita Jumala ja inimeste wahel. Kui Jumal wõis ta patu, surma ja kurbadi ära wõita; kui inimene wõis ta tõeste meie wennaiks saada ja meie eest surra.

* „Sest üks Jumal on, — üks wahemees ta Jumala ja inimeste wahel, inimene Kristus Jeesus, kes ennast ise on annud lunastuse hinnaks kõikide eest.“ 1. Tim. 2, 5—6.

* „Ütski ei wõi oma wenda lunastada, ega Jumalale lunastamise hinda tema eest anda. Ja nende hinge lunastamine on nii lauis, et see peab maha jääma igaweste.“ Laaw. 49, 8—9.

II. Lunastaja elust ja tööst.

302) Mis suguse põlwe sisse astus Jumala Poeg oma inimeseks saamisega?

Alandamise põlwe sisse.

303) Mis sugused katetismuse sõnad räägivad tema alandamise põlwest?

Need sõnad:

- 1) Ilmale toodud neitsist Mariast.
- 2) Kannatanud Pontsiuse Pilatuse all.
- 3) Nisti lööbub.
- 4) Surnud.
- 5) Maha maetud.

A. Kristuse alandamise põlw.

304) Millega algas Kristuse alandamise põlw?

Tema sündis ilmale waesest emast, halwas laudas ja sai käsu alla.

305) Milles seisab siis tema alandamine?

Selles, et ta jumaliku auu maha jättes julase näu wõttis, et ta ka inimeste seas kõige halwem oli, waene ja ärapölatud.

* „Kristus alandas iseennast ja võttis sulase nāu enesele ja sai inimeste sarnaselt, ja alandas iseennast ja sai sõnawõtlitaks surmani, pealegi risti surmani.“
Wil. 2, 7—8.

* „Rebastel on augud ja lindudel taewa all pesad, aga inimese Põjal ei ole mitte, kuhu ta pead wõiks panna.“ Matt. 8, 20.

„Tema tuli oma sisse, ja omasteb ei wõtnud teda mitte wastu.“ Johan. 1, 11.

306) Misjuguise ammetiga algas Kristus oma tööd
siin alandamise põlwes?

Prohwetite ammetiga.

307) Mis oli wana seaduse prohwetite töö?

Nad pidid rahwale Jumala tahtmist kuulutama ja oma õpetust imetähtede läbi kinnitama.

308) Mis on siis ta Jeesus kui prohwet teinud?

Ta on armuõpetust kuulutanud ja palju imetegusid teinud.

309) Mis on Jeesus kuulutanud?

Tema on kuulutanud, et tema Jumala riigi on ligi toonud, ja et meie meeleparandamise ja usu läbi sellest osa saame.

„Keg on kätte jõudnud, Jumala riik on ligi tulnud. Parandage meelt ja uskuge armuõpetust.“
Mark. 1, 15.

* „Mina olen tee ja tõbe ja elu. Ükski ei saa Isa juure, muidu kui minu läbi.“ Johan. 14, 6.

310) Mis on Jeesus oma imetegude läbi tunnistanud?

Et tal hale meel on inimeste wiletsuse pärast, ja et Isa temale meelewalla on annud, meid patust, surmast ja kuradi wäest peasta.

Eisa. Jeesus on pattusid andeks annud, surnuid üles äratanud ja kurje waimusid wälja ajanud.

„Minge ja kuulutage Johannesele, mis teie näete ja kuulete: Pimedad näewad jälle, jalutumad käiwad, pibalstõbiseid tehakse puhtaks ja kurbid kuulewad, surnuid äratatakse üles ja waestele kuulutatakse armuõpetust.“ Matt. 11, 4—5.

311) Mis on siis Jeesus õpetades ja imetegusid tehes rahwale teinud?

Üksnes head.

312) Aga mis sai ta kõige selle hea eest rahwa läest?

Ta on kõige oma eluaja pidanud kannatama ja wiimaks ristisurma surema.

313) Mis on Kristus kõige oma eluaja pidanud kannatama?

Kurbtust rahwa uskumata meele pärast, fiusatust, wasturääkimist ja teutust.

„Oh ja uskumata ja pöörane sugu, kui laua pean ma teiega kannatama.“ Matt. 17, 17.

314) Kelle all on ta oma wiimast kannatamist kannatanud?

Pontsiuse Pilatuse walitsuse all, kes sel ajal Rooma keisri maawalitseja oli.

315) Mis andsid Jisraeli rahwa ülemad temale surmasüüts?

Et ta ennast Kristuseks, Jumala Pojaks tunnistas.

316) Aga misuguse kaebtuse tõstsid nemad Pilatuse ees?

Nad kaebasid teda kui mäsajat kohtusse.

317) Mis pidi Pilatus selle kaebtuse kohta tunnistama?

Ta ütles: „Mina ep ole sest inimesest ühtegi süüd leidnud; waata, pole ühtegi temast tehtud, mis surma wäärt.“ Luuk. 23, 14—15.

318) Mis tegi Pilatus sellegipärast?

Ta las kis Jeesust piitsaga peksta ja risti puua.

319) Misugused sõnad risti peal näitawad Jeesuse hinge ja ihu waema?

Need tats: „Mu Jumal, mu Jumal, miks ja mind oled maha jätnud!“ ja „Mul on jänu!“

320) Kudas lõppes Jeesuse kannatamine?

Tema on tõeste surnud.

Ja Jeesus kisendas suure häälega: „Isa, sinu kätte annan ma oma Waimu!“ Ja kui ta seda sai ütelnud, heitis tema hinge. Luuk. 23, 46.

321) Kuhu pandi tema surmuleha?

Nagu meid kõiki maha maetakse, on ka Jeesus maha maetud, ja on sellega meie hauad pühitsevad.

322) Kas Kristuse töö tema surma läbi on tühjaks jäänud?

Ei ole mitte, vaid lunastamise töö on just Jeesuse kannatamise ja surma läbi täide läinud. Just sellepärast on Jeesus tulnud, et ta meie eest tahtis surra.

„Mina jätan oma elu. Ükski ei võta seda minu käest, vaid ma jätan seda iseenesest.“ Johan. 10, 17—18.

„Inimese Poeg ei ole mitte tulnud, ennast lastma teenida, vaid ise teenima ja andma oma hinge lunastamise hinnaks mitme eest.“ Mark. 10, 45.

323) Mis ammeti nime anname meie Kristusele, et ta meie eest surnud?

Ülemapreestri nime.

324) Mis oli wana seaduse ülemapreestri ammet?

Ta pidi rahwa patu pärast Jumalale ohwerdama, rahwa eest paluma ja rahwast õnnistama.

325) Kelleks oli siis Jumal ülema preestri seadnud?

Wahemeheks enese ja rahwa wahel, kes rahwast Jumalaga pidi ära lepitama.

326) Kas wana seaduse ülempreester wõis täielik wahemees olla?

Ei wõinud, sest ta oli ise patune, ja pidi ta oma patu eest ohwerdama.

327) Kes wõib täielik wahemees olla?

Jeesus, sest ta on Jumal ja inimene, ja on ilma patuta.

„Seesugune ülempreester läks melle tarwis, kes pibi olema püha, ilma süüta, puhas; patustest ära lahutatud ja kõrgem kui taewad.“ Gebr. 7, 26.

328) Kudas lepitas wana seaduse ülempreester rahwast Jumalaga ära?

Ta ohwerdas iga aasta juurel äralepitamise päewal rahwa patu pärast wigata siku.

329) Mis pidi ohwer meele tuleutama?

Et inimene patu pärast surma wäärt ja Jumala wihaalune on. Ohworilooma surm jäi inimese surma asemele.

330) Kas looma veri wõib patud ära wõtta?

Ei wõi, „sest see ei wõi olla, et härgade ja sikkude veri peaks patud ära wõtma.“ (Gebr. 10, 4.)

331) Kelle on meie ülempreester Jeesus meie eest ohwerdanud?

Jseenese; sest ta on ise ohwritalleks jää-

nud ja Jumala wiha alla heitnud meie asemel, ja tema weri (ehk surm) jõuab meid puhtaks teha kõigest patust.

* „Waata, see on Jumala Tall, kes maailma patud ära kannab.“ Johan. 1, 29.

* „Tema on meie üleastumiste pärast haawatud ja meie ülekohtu pärast ära rõhutatud. Kristus oli tema peal et meil pidi rahu olema, ja tema muhtude läbi on meile terwis tulnud.“ Jes. 53, 5.

332) Kudas wõis Kristuse töö meile heaks tulla.

Tema on oma koguduse pea. Mis pea teeb, tuleb liikmetele heaks, ja sellest, mis liikmeid koormab, wõtab pea osa.

333) Mis on ta fiks teinud oma liikmete heaks?

Tema on Jumala käsu täieste täitnud, ja tema õigus jääb nende õiguseks, ja tasub kõik nende puudused ära.

„Sest otsegu ühe inimese (Adama) sõnapõlgamise läbi palju on saanud patuseks, nõnda saawad ta ühe (Kristuse) sõnatuulmise läbi palju õigeks.“ Room. 5, 19.

334) Mis koormab tuliwad tema peale, et ta kui meie pea meist tahtis osa wõtta?

Ta on meie patu süü ja käsu needmise enese peale wõtnud ja meie asemel needmise surma kannatanud.

* „Kristus on meid ära lunastanud käsu need-

miseft, kui ta sai needmiseks meie eest. Sest kirjutatud on: ära neetud on igauks, kes puu külles poob." Gal. 3, 13.

385) Mis on ta siis oma läfutäitmise ja ohvrisurma läbi meile saanud?

Ta on meile pattude andeksandmise ja õiguse saanud, ja meid nõnda Issaga ära lepitanud.

„Kristuse sees on meil lunastamine tema vere sees, see on pattude andeksandmine.“ Kol. 1, 19.

„Sest Jumal oli Kristuse sees ja lepitas maailma iseenejega ära, ja ei arvanud neile mitte nende üleastumisi süüks.“ 2. Kor. 5, 19.

386) Kust meie seda teame, et Issa Jeesuse äralepitamise ohvri on vastu võtnud?

Sellest, et Issa teda on ülendanud.

* „Seepärast on Jumal teda väga ülendanud ja on temale ühe nime annud, mis üle iga nime on, et Jeesuse nimel kõik nende põlvned peavad endid nõtkutama, kes taewas ja maa peal ja maa all on, ja kõikide keel peab üles tunnistama, et Jeesus Kristus on Issand, Jumala Issa auuks.“ Bil. 2, 9—11.

387) Mis sugused katelismuse sõnad räägivad tema ülendamise põlvest?

Need sõnad:

1) Alla läinud põrgu hauda,

2) Kolmandamal päeval üles tõusnud

surmuisi,

3) Üles läinud taewa,

4) Istub Jumala oma kõigewägewama
Jsa paremal käel,

5) Sealt tema tuleb kohut mõistma elawate ja surmude peale.

B. Kristuse ülendamise põlv.

338) Milllega algas Kristuse ülendiramine?

Tema on alla läinud pörgu hauda.

339) Mis tähendavad need sõnad?

Ta on sinna läinud, kus surmude hinged on (surma walda), ja on ennast neile kui surma, kuradi ja pörguhaua äratoitja ilmutanud.

„Kristus on küll liha poolest surnud, aga elawaks tehtud waimu poolest. See waimus on ta ta ära läinud ja armu kuulutanud neile waimudele, kes wangis on.“ 1. Peetr. 3, 18—19.

340) Kudas on Kristus ennast elawatele ilmutanud?

Ta on kolmandamal päewal üles tõusnud ja ennast ära seletatud ihus 40 päewa jüngeritele näidanud.

341) Kuhu on ta peale selle läinud?

Ta on üles läinud taewasse, see on: ta on ta inimese olemise poolest selle auu sisse läinud, mis temal Jsa juures oli, ennegu maailm sai.

342) Mis tunnistame meie Kristuse taewalikust olemisest?

Tema istub Jumala, oma kõige-wägewama Isa paremal käel, see on: ta walitseb üle taewa ja maa, Isaaga ühes auus ja wäes.

343) Mis ammeti nime anname meie Kristusele sellepärast?

Kuninga nime.

„Tema peab kui kuningas walitsema, kui tema kõik waenlased enese jalgade alla saab pannud.“
1. Kor. 15, 25.

344) Mis sugused kolm wana seaduse ammetit on siis Jeesusel?

Neid kolm: prohwetit, ülemapreestrit ja kuninga ammet. Neid peab ta nüüdki weel oma auu põlwees.

345) Kudas peab ta nüüd oma prohwetit ammetit?

Ta lasseb oma sulaste läbi armuõpetust kuulutada ja kinnitab seda kuulutamist waimulikkude imetähtede läbi kuuljate südames.

* „Minge kõige maailma ja kuulutage armu õpetust kõigele loomale.“ Mark. 16, 15.

* „Seepärast oleme meie nüüd käsub Kristuse asemel, otsegu manitseks Jumal meie läbi. Siis palume meie nüüd Kristuse asemel: andke ennast Jumalaga ära lepitada.“ 2. Kor. 5, 20.

* „Kristus on teie eest lannatanud ja teile tähe jätnud, et teie peate tema järgi mööda läima.“
1. Peetr. 2, 21.

346) Kudas peab Kristus nüüd oma ülema-
preestri ammetit?

Tema on meie eestkostja Jsa juures ja õnnistab meid.

* „Seda kirjutan mina teile, et teie mitte ei pea pattu tegema; ja kui keegi on pattu teinud, siis on meil eestkostja Jsa juures, Jeesus Kristus, kes õige on.“ 1. Johan. 2, 1.

347) Kudas peab ta oma kuninga ammetit?

Ta tarvitab oma meelewalda, mis temal laewa ja maa üle on, oma riigi laiale lautamiseks; ta äratab omale sulasid, kes tema armuriiki ehitawad; ta wõtab oma usklikud wiimaks oma auuriiki wastu.

* „Minule on antud kõik meelewalg taewas ja maa peal.“ Matt. 28, 18.

* „Minu kuningriik pole mitte seitsinasest maailmast.“ Johan. 18, 36.

* „Jsa, ma tahan, et kus mina olen, ta nemad minu juures oleksid, teada ja mulle oled annud, et nad näeksid minu aju, mis ja mulle oled annud.“ Johan. 17, 24.

348) Millal ilmutab Isand Jeesus Kristus oma auuriigi?

Wiimasel päewal, kui ta tuleb kohut mõistma elawate ja surnute peale.

„Seefinane Jeesus, kes teilt on üles võetud taewa, see peab tulema sellamal kombel, kui teie teada olete näinud taewa ära minemat.“ Ap. teg. 1, 11.

„Seefinane on Jumalast seatud elavate ja sur-nute lohtumõistja.“ Ap. teg. 10, 42.

849) Kas meie teame, millal Kristus tuleb lohut mõistma?

Ei tea mitte; aga Jssand on oma tule-mise tähed piiblis teada annud; — waata Matt. 24, 14; Lestl. 2, 3—4; Room. 11, 25—26.

III. Lunastaja töö lastust.

350) Mis suguste lateksimise sõnadega tunnistab sina, et ta sinul Jeesuse lunastamise tööst lastu on?

Mende sõnadega: Mina usun, et Jeesus Kristus, tõsine Jumal, kes omast Isast igaweste sündinud, ja ta tõsine inimene, kes neitsist Mariast ilmale toodud, minu Jssand on.

351) Kes on Jssand Jeesus Kristus nüüdki veel oma olemise poolest?

Tema on nüüdki veel tõsine Jumal ja tõsine inimene.

352) Mis on ta sulle?

Tema on minu Jssand ja Onnistegija.

353) Mis oleb ja ilma temata?

Äratadunud ja hulka mõistetud inimene.

* „Inimese Poeg on tulnud otsima ja õndsaks tegema, mis ära kadunud.“ Luuk. 19, 10.

354) Mispärast nimetab ja ennast äratadunud inimeseks?

Seepärast, et ma sündimisest saadik patu läbi Jumala tee pealt olen ära ehtinud ja seda omaist wäest enam ei leia. (Äratadunud poeg. Luuk. 15.)

355) Mispärast nimetab ja ennast hulka mõistetud inimeseks?

Seepärast, et ma oma patu läbi Jumala wiha ja hukkamõistmist olen teeninud.

„Kes ei usu mitte, juba see on hulka mõistetud, sest et tema ep ole uskunud Jumala ainusündinud Poja nime sisse.“ Johan. 3, 28.

356) Mis head on Jeesus Kristus sulle teinud?

Tema on mind peastanud ja lunastanud.

357) Mis see tähendab: Jeesus on mind peastanud?

Tema on mind lahti teinud, kes ma kinni seutud olin.

„Jehoowa on see, kes lahti peastab neid, kes on kinni seutud.“ Laaw. 146, 7.

358) Misjagused abelab need on, millest Jeesus find lahti on teinud?

Tema on mind peastnud kõigest patust, surmast ja kurabi wäest.

359) Rubas on ta find kõigest patust peastnud?

Patu süü lahutas mind Jumalast ja pani mind patu walitsuse alla kinni, aga Jeesus on mu süü enese peale wõtnud ja mind nõnda ta patu walitsuse alt lahti teinud.

* „Jeesuse Kristuse, Jumala Poja veri teeb meid puhtaks kõigest patust.“ Johan. 1, 7.

„Patt ei pea mitte teie üle walitsema, sest teie ep ole läsu all, waid armu all.“ Room. 6, 14.

„Igaüks, kes pattu teeb, see on patu sulane. Kui niüüb Boeg teid wabaks teeb, siis olete teie õieti wabad.“ Johan. 8, 34, 36.

360) Rubas on Kristus find surmast peastnud?

Kristus on surres ja üles tõustes mulle taewa tee lahti teinud. Seepärast olen ma peastetud waimuliku surma pimedusest, ajaliku surma kartusest ja igawese surma piinast.

„Kristus on surma ära kautanud ja elu walge ette toonud.“ 2. Tim. 1, 10.

* „Kristus on mu elu ja surm mu kasu.“ Bil. 1, 21.

* „Surm on patu pall, aga igawene elu on Jumala armuand Kristuse Jeesuse, meie Isanda sees.“ Room. 6, 23.

211a. Surm on lahutus: ajalikus surmas lahkeb hing ihust; waimulikus surmas lahkeb hing Jumalast; igaweses surmas on ihu ja hing täieste Jumalast lahutatud.

361) Kudas on Kristus sind kuradi wäest peastnud?

Batu läbi oli kuradil wõimus minu üle. Kui Jeesus minu süli kustutas, siis lõppes kuradi wõimus otša.

362) Kas tema wõimus on üsna otša?

Tema kiusab mind küll ikka weel, aga tema ei saa mitte minu üle walitseb, ega mind hukatuse fiske saata.

„Seks on Jumala Poeg awalikuts saanud, et ta kuradi teud pidi ära rikkuma.“ 1. Johan. 3, 8.

363) Mis hinnaga on Kristus sind patust, surmast ja kuradi wäest lunastanud?

Ei mitte kulla ega hõbedaga, waid oma püha kalli werega ja oma ilma süüta kannatamise ja surmaga.

211a. Lunastama tähendab: lahti ostma. — Waata küsimine 280.

364) Kelle omaks oleb sa nüüd saanud, kui Kristus oma were sinu eest lunastamise hinnaks on annud?

Kristuse omaks; ta wõib minuga teha, mis ta tahab, hukka mõista, ja õndsaks teha.

365) Aga mis tahab Isand Kristus?

Et mina tema oma pean olema,

See on: et ma temale oma südame annan, ja tema riigis tema all elan.

* „Kui meie elame, siis meie elame Issandale, kui meie sureme, siis meie sureme Issandale. Seepärast ehk meie elame, ehk meie sureme, siis oleme meie Issanda päralt.“ Room. 14, 7. 8.

366) Kus peab ja Kristusele elama?

Siin eluajal tema armuriigis, seal igaweste tema auuriigis.

367) Kudas elame meie tema riigis tema all?

Kui tema tahtmine meie tahtmine on, ja tema elu meie elu.

* „Ma elan, ei mitte enam mina, waid Kristus elab minu sees, ja mis ma nüüd elan lihas, seda elan ma usus Jumala Poja siise, kes mind on armastanud, ja iseennast minu eest ära annud.“ Gal. 2, 20.

368) Mis on meie töö tema riigis?

Meie peame teha teenima igaweses õiguses, wagaduses ja õndsuses.

* „Kristus on kõikide eest ära surnud, et neid, kes elawad, ei pea enam enestele elama, waid sellele, kes nende eest on ära surnud ja üles äratatud.“ 2. Kor. 5, 15.

369) Kas meie igawest õigust, wagadust ja õndsust enne surma ei saa?

Saame küll, sest meile anti seda ju siis, kui meie usu läbi Kristuse riigist osa saime.

370) Mis õigus see on, kui sa veel pattu teed?

Kristuse õigus on minu õigus.

371) Mis wagabus see on, kui sul alles süü on?

Tema on minu süü enesele võtnud, ja tema wagabus on minu wagabus.

372) Mis õndsus võib sul sin maa peal olla?

Ma olen õnnis, aga lootuses.

* „Jumala riik on õigus, rahu ja rõõm Püha Waimu sees. Sest kes neis asjus Kristust teenib, see on Jumala meele pärast.“ Room. 14, 17—18.

373) Aga kuidas sina, surelik inimene, teba igaweste võib teenida?

Nõnda kui tema on üles tõusnud surmuisst, elab ja walitseb igaweste, nõnda tõusen ka mina surmuisst üles, ja elan ja teenin teba igaweste.

„Kui Kristus meie elu awalikuks saab, siis peate ka teie temaga aau sees awalikuks saama.“ Kol. 3, 4.

374) Mis sõnadega kinnitame seda õpetust?

Sõnadega: see on tõeste tõsi.

„Ustaw on see sõna ja kõige wastuwõtmise wäärt, et Jeesus Kristus maailma fisse on tulnud, patufid õndsaks tegema.“ 1. Tim. 1, 15.

375) Kuidas saab sa Kristuse äralumastamise tööst osa?

Usu läbi, mis Püha Waim annab, nagu kolmas õpetus õpetab.

Kolmas õpetus.

Pühitsemisest.

Mina usun Püha Waimu sisse, üht püha ristitogudust, pühade osasaamist, pattude andeksandmist, liha ülestõusmist ja igawest elu. Amen.

Mis see on?

Mina usun, et mina omaft meelest ja wäest mitte ei wõi Jeesuse Kristuse, oma Issanda sisse uskuda, ega tema juure saada, — waid Püha Waim on mind ewangeliumi läbi kutsunud, oma annetega walgustanud, ja õige usu sees pühit- senud ja hoidnud:

nõnda kui tema kõik püha risti- togudust maa peal kutsub, kogub, walgustab, pühitseb ja Jeesuse Kristuse juures õige ja ainu usu sees hoiab;

sessamas ristitoguduses tema minule ja kõigile usklikkudele igapäew kõik patud rohkest andeks annab, ja wiimsel päewal mind ja kõik surnud üles äratab, ja minule

tõigi usklikkudega Kristuses igawese elu annab. See on tõeste tõsi.

I. Pühast Waimust.

376) Mis asjast kõneleb kolmas õpetus? Pühitsemisest.

377) Kes see pühitseja on? Püha Waim.

378) Kes on Püha Waim?

Tema on tõsine Jumal, nagu Isa ja Poeg; tema on Isa ja Pojaga üks Jumal; kes igawesest ajast Isast ja Pojast wälja läheb.

„Aga kui trööstija saab tulnud, teda mina (Jeesus) teile tahan läkitada Isast, tõe Waim, kes Isast wälja läheb, seefama peab mitrust tunnistama.“ Johan. 15, 26.

379) Kust sa tead, et Püha Waim tõeste Jumal on? Pühast kirjast.

„Minge ja ristige neid Isa ja Poja ja Püha Waimu nime sisse.“ Matt. 28, 19.

380) Mispäraast nimetatakse teda Pühaks Waimuks? Seepäraast, et tema püha on, ja patufid pühaks teeb.

881) Mis on Püha Waimu tööriistad?
Jumala sõna ja sakramendid.

882) Kus pool teeb Püha Waim oma pühitsemise tööd?
Pühas ristikoguduses.

883) Millal algas Püha Waim oma tööd ristikogu-
duses?

Esimesel Nelipühil, pärast Kristuse taeva-
minemist; siis ta tuli lõige täiussega apostlite
peale, asutas ristikoguduse, ja sest saadil on
ta oma tööd maa peal tegemas.

„Teie peate Püha Waimu wäge saama, kes
teie peale saab tulema, ja peate minu tunnistajad
olema maailma otsani.“ Ap. teg. 1, 8.

„Ja nemad said kõik täis Püha Waimu.“ Ap.
teg. 2, 4.

Siis. Esimesel Nelipühil tuli Püha Waim tuule kohitsemise,
tuleleelide ja nõõraste keeltega apostlite peale. Ja sel-
samal päeval said 3000 meest Pühast Waimust osa
Jumala sõna läbi, mis Peetrus kuulutas, ja ristimise
sakramendi läbi. (Ap. teg. 2.)

884) Milles awalbas ennast Püha Waimu töö enne
Nelipühi?

Püha Waim oli alguses lehwitamas wee
peal; tema rääkis prohwetite läbi; temast on
Jeesus Kristus liha fiske saadud.

885) Mis tähendab sõna „pühitsema“?

Watusid pühaks tegema ehk Jumalale ära

lahutama patuste seas ja Jumala omaks tegema.

386) Kuida teeb Püha Waim patusid pühaks?

Tema saadab neid usu läbi Jeesuse Kristuse juure ja walmistab neid igawese elu wastu.

* „Ükski ei wõi Jeesust Issandaks nimetada, kui aga Püha Waimu läbi.“ 1. Kor. 12, 3.

387) Mispärast ja mitte omast meelest ja wäest ei wõi Jeesuse Kristuse sisse uskuda ega tema juure saada?

Seepärast, et ma sündimisest saadik waimulikkude asjade poolest pime ja surunud olen, ja iseennast ei wõi nägijaks ega elawaks teha

* „Sihalt inimene ei saa mitte lätte, mis Jumala Waimu asjad on, sest see on temale jõledus ja tema ei wõi neid mitte tunda, sest neid peab waimulikult ära mõistatama.“ 1. Kor. 2, 14.

388) Kuida Püha Waim sind usklikuks teeb ja Jeesuse Kristuse juure saadab?

Tema on mind 1) ewangeliumi läbi tutvunud ja oma annetega walgustanud, et ma Jeesuse juure tulen, ja 2) mind õige usu sees pühitseanud ja hoidnud, et ma Jeesuse juure jään.

II. Püha Waimu tööft meie südames.

A. Püha Waimu kutsumine.

389) Mis see on: Püha Waim kutsub mind ewangeliumi läbi?

Tema kutsub mind ewangeliumi läbi maailmast ja patu teenistusest Jeesuse armuriiki.

Elisa. Ewangelium tähendab: rõõmsõnum.

Biibl. I. Õhtusöömaajale kutsumine (Euul. 14, 16); Pulma kutsumine (Matt. 22, 2).

390) Kudas kutsub sind Püha Waim ewangeliumi läbi?

Tema lasseb mulle seda kuulutada kirikus, koolis ja tobus, ja pakub mulle seda õndsust, mis Kristus kõigele maailmale on walmistanud.

* „Tulge, sest kõik on ju walmis!“ Euul. 14, 17.

Biibl. I. 3000 meest Kesipühil; Nooramaa mees (Ap. teg. 8, 27—30); Purpuri müüja Siibia (Ap. teg. 16, 14).

391) Mistarwis kutsub Püha Waim sind just ewangeliumi läbi?

Et Jeesuse arm ja armastus minu tõwa ja ara südame ära wõidak; sest armastus wõidab kõik ära, ja ewangelium ilmutab meile Jumala armastust.

392) Kas kõik wõtawad kutsumise wastu?

Ei wõta mitte.

393) Miks mitte?

Paljud on oma meelest õiged, ei taha pattu maha jätta ega Jeesuse juure tulla, ja lähemad sellepärast igaveste hukka. (Variseerid; Juudas).

„Aga teie ei taha mitte minu juure tulla, et teie elu saaksite.“ Johan. 5, 40.

394) Mis on siis sinu lohus, kui Püha Waim sind kutsub?

Süüdannt Jeesusele anda.

* „Läna kui teie tema häält kuulete, siis ärge tehke eneste süüdameld mitte kõwaks.“ Eebrea 3, 7.

395) Kudas nimetatakse neid, kes kutsumise vastu wõtawad?

Ärganud rahwaks.

* „Palju on kutsutud, aga pisut ära walitsetud.“ Matt. 20, 16.

B. Püha Waimu walgustamine.

396) Mis teeb Püha Waim, kui sa kutsumisele maad annad?

Tema walgustab mind oma annetega.

397) Mispärast peab Püha Waim sind walgustama?

Seepärast, et patt mind pimedaks ja sõgedaks on teinud, nii et ma oma pattu ega Jumala armu ei tunne.

* „Arta üles kes ja magab, ja tõuse üles sur-
nutst, siis valgustab Kristus sind.“ Ewef. 5, 14.

Piibl. I. Saulus (Ap. teg. 9, 6—9).

398) Mis küünlab need on, mille läbi Püha Waim
sind valgustab?

Käsuõpetus ja armuõpetus.

399) Kudas ta valgustab sind käsuõpetuse läbi?

Tema saadab mind patu tundmisele ja
kahetsmisele; patustpöörmisele ehk meelepa-
randamisele.

* „Parandage meelt ja ustuge armuõpetust!“
Mark. 1, 15.

* „Spi tundma oma ülekoht, et sa Jehoowa
oma Jumala vastu oled üle astunud.“ Jerem. 3, 13.

* „Mina tunnen oma üleastumist ja minu patt
on mu ees alati! Sinu, sinu vastu ülspäinis olen
ma pattu teinud.“ Laaw. I. 51, 5, 6.

* „Kurwastus Jumala pärast saadab meeleparan-
damise õnnistuseks, mis ei kahetseta; aga maailma
kurwastus saadab surma.“ 2. Kor. 7, 10.

„Jumal ole mulle armuline oma heiduse
pärast, kustuta mu üleastumised oma rohke halas-
tuse pärast. Pese mind hästi mu ülekohtust, ja
puhasta mind mu patust.“ Laaw. I. 51, 3, 4.

Piibl. I. Tõsine meeleparandamine ja kur-
wastus Jumala pärast oli Laawetil, Peetru-
sel, Ißneril, arakadunud pojäl, kurjategijal ristil peal.
Maailma kurwastus oli Kaitil, Saulil, Jun-
dal; aga wariseril templis ei olnud patu tund-
mist.

400) Kudas walgustab sind Püha Waim armuõpetuse läbi?

Tema annab mulle usku, et Jeesus Kristus ka minu Õnnistegija on.

401) Kudas annab Püha Waim sulle usku?

Tema annab mulle armuõpetuse läbi Jumala armu Kristuses tunda, seda südamest otsida ja wastu wõtta.

402) Millal on sinu usk õige?

Siis, kui ma mitte oma õiguse ja heategude peale ei looda, waid Jumala armu peale, mis Kristuses on ilmunud.

„Teie olete armust õndsaks saanud usu läbi; ja seda ei mitte teie käest, waid Jumala and on see.“ Gew. 2, 9.

* „Seepärast armame meie, et inimene õigeks saab usu läbi, ilma käsu tegubeta.“ Room. 3, 28.

403) Mis sa saad selle usu läbi?

Mina saan pattude andeksandmist. Jumal mõistab mind Kristuse pärast õigeks, see on: Jumal armab Kristuse õiguse mulle õiguseks.

* „Mii mittu, kui teba wastu wõtsid, nelle andis tema meelewalla, Jumala lapsiks saada, kes tema nime sisse usuwad.“ Johan. 1, 12.

* „Kes wõib nende peale süüdistada, kes Jumala ärawalitsetud on? Jumal on see, kes õigeks teeb. Kes on, kes wõib hukka mõista? Kristus

on see, kes surub, ja mis veel enam, kes ta üles äratatud." Room. 8, 33. 34.

404) Mis kasu sul sest on, et Jumal sind on õigeks mõltnud?

Mul on rahu Jumalaga ja igawese elu lootus.

„Et meie nüüd usust oleme õigeks saanud, siis on meil rahu Jumala juures meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi.“ Room. 5, 1.

* „Aga see on igawene elu, et nemad tunnewad sind, ainust tõst Jumalat, ja Jeesust Kristust, leba fina oled läkitanud.“ Johan. 17, 3.

405) Kas sest on küll, et lord usi sinu südamesse on istutatud?

Ei mitte, waid ma pean ta head usu wilja oma elus kandma, ma pean jääma Kristuse juure.

406) Kas sa seda saad oma meelest ja wäest?

Ei saa mitte, waid Püha Waim peab mind õige usu sees pühitsema ja hoidma.

D. Püha Waimu pühitsemine.

407) Kuida pühitseb sind Püha Waim?

Tema annab mulle usu läbi jõudu, ikka täiemalt patule ära surra ja Issandale elada, nõnda et ma uueks saan oma meele waimus.

* „See on Jumala tahtmine, teie pühitsemine. Sest Jumal ep ole meid mitte kutsunud roojufeks vaid pühitsemiseks.“ 1. Tess. 4, 8. 7.

„Kui teegi Kristuse sees on, siis on ta uus loom; wanad asjad on mööda läinud, waata kõik on uueks saanud.“ 2. Kor. 5, 17.

Bibli. I. Paulus (Ap. teg. 9, 20).

408) Kudas teeb Püha Waim find uueks?

Tema walab usu läbi südame fiske armastust Jumala wastu ja annab mulle wäge, ses armastuses pühaste elada (usk on armastuse sees tegew). (Kal. 5, 6).

„Jumala armastus on wälja walatud meie südame fiske Püha Waimu läbi, kes meile on antud.“ Room. 5, 5.

* „Armastage teda, sest tema on meid efiti armastanud.“ 1. Johan. 4, 19.

409) Mis on elawa usu wili?

Waga elu ja head teud Jumala ja ligimehe armastuses.

* „Nende wiljast peate teie neid tundma. Kas wlinamarju nopitakse kibuwiljast ehk wilgimarju ohakast. Rõnda iga hea puu kannab head wilja, aga iga paha puu kannab paha wilja.“ Matt. 7, 16. 17.

* „Elage kui walguse lapsed, sest waimu kasu näitab emast kõigesuguse headuse, õiguse ja tõe sees.“ Gew. 5, 9.

410) Kas head teud wõiwad õndsaks teha?

Ei wõi mitte, sest ainult usu läbi saame meie õndsaks; aga teud tunnistavad, et meie usk elab, sest usk ilma tegudeta on surnud iseeneses. (Jaak. 2, 17.)

411) Kas see, keda Püha Waim on pühitsenud, enam pattu ei tee?

Teeb küll veel igapäew, aga mitte enam meelega, waid nõtruse pärast. Sellepärast otsib tema ka igapäew tõsisest meeleparandamisest ja õiges usus Jumala juurest pattude andeksandmist ja katsub Jumala armu juure jääda otsani.

E. Püha Waimu hoidmine.

412) Kas sa wõid omaist meelest ja wäest ennast usust ärataganemise eest hoida?

Ei wõi mitte, waid Püha Waim hoiab mind õige usu sees.

* „Ma olen see peale julge, et see, kes teie sees on alganud hea töö, seda ka lõpetab Jeesuse Kristuse päewani.“ Wiliip. 1, 6.

„Kõik mis Jumalast on sündinud, wõldab maailma ära, ja meie usk, see on see wõimus, mis maailma on ära wõitnud.“ 1. Johan. 5, 4.

413) Kudas hoiab Püha Waim sind õiges usus?

Tema juhatab mind lõige tõe siisse, noo-

mib ja karistab mind mu patu pärast ja rõõmustab mind kõige viletsuse sees.

414) Mis see on: Püha Waim hoiab sind õige usu sees?

Tema aitab mind, kuradi, maailma ja liha kiusatust ära võita, ja usus Jeesuse Kristuse juure jääda eluotsani, see läbi, et ta oma kutsumise, walgustamise ja pühitsemise tööd mu südames edasi teeb.

415) Kas võib usklik inimene Jumala armu kaotada?

Jah võib, kui tema meelega pattu teeb, ja Püha Waimu juhatamise, noomimise ja rõõmustamise vastu paneb, ja maailma jälle hakkab armastama.

* „Kui meie meelega pattu teeme, pärast seda, kui meie tõetundmise oleme saanud, siis ei jää enam ohwrit üle pattude eest, waid üks hirmus lohtu ja tulise wiha ootamine, mis wastupanijaid peab ära sööma.“ Eebr. 10, 26. 27.

„Ärge kurwastage mitte Jumala Püha Waimu.“
Gep. 4, 31.

* „Seepärast, kes ennast arwab seiswat, see kat-
sugu, et tema ei lange.“ 1. Kor. 10, 12.

Piibl. I. Saul (1. Saam. 10, 6—9); Ananias (Ap. teg. 5, 1—5).

416) Mis läbi hoiab sind Püha Waim?

Jumala sõna, altari sakramendi ja pühade

osasaamise läbi, mis ta mulle pühas ristiloguduses patub.

* „Balmale ja lugege, et teie kiusatuse sisse ei saa, waim on küll walmis, aga liha on nõber.“
Matt. 26, 24.

* „Pea kinni, mis sul on, et ükski sinu krooni ei saa wõtta.“
Jumut. 3, 11.

III. Püha Waimu armutööst ristiloguduses.

417) Kus pool teeb Püha Waim oma armutööd patuste südamel kallal?

Pühas ristiloguduses (kirjilik kiril).

418) Kes on ristilogudus?

Kõik ristitud rahwas maa peal.

Elisa. Ristilogudus rajati esimesel Kelipühil, pärast Kristuse taewaminemist. Siis tuli Jeruusalemmas Kristuse tõutuse järele Püha Waim apostolite peale, ja nad kuulutasid Jeesuse nimel armuõpetust. Kes nüüd heal meelel nende sõna wastu wõtsid, neid ristiti, ja sel päewal looguti nende juure ligi 3000 hinge. (Ap. teg. 2, 41.)
See oli ristiloguduse hakatus.

419) Mis pärast nimetatakse ristilogudust ja pühade osasaamist?

See pärast, et kõik usklikud ehk pühad inimesed ristirahwa seas Kristuse läbi isikeskis usus ja armastuses ühendatud on.

420) Misspärast nimetatakse ristilugubust „lugubuseks?”

Seepärast, et Püha Waim laiale pillatud ja effjab lambad ühes karjaks lugu b nende hinge karjase juure.

„Sest teie olite kui effjab lambad, aga nüüd olete teie pööratud oma hinge karjase poole.“
1. Peetr. 2, 25.

421) Misspärast nimetatakse seda lugu bust „ristilugubuseks?”

Seepärast, et tema liikmed Kristuse jisse on ristitud, kes tema pea ja alus on.

* „Sest teist alust ei wõi ütski seada, kui aga, mis ju seatud on, see on Jeesus Kristus.“ 1. Kor. 8, 11.

422) Misspärast on ristilugubus usu asi, ja mitte nägemise asi?

Seepärast, et usklikkude fogu meie filmale nähtawalt koos ei ole, waid uskumata rahwaga läbisegamine on.

Piibl. 1. 7000 usklikku inimest Selia ajal, seda Selias ei näinud, aga Issand tundis.

Zisa. Usklikkude fogu nimetatakse ka nägemata lugu buseks. Nähtawa lugu buse kohta waata küsim. 426.

423) Misspärast ja tunnistab ristilugubust pühaks?

Seepärast, et Püha Waim tema sees elab ja tema liikmeid pühitseb, see on, diges usus pühaks teeb.

„Eks teie ei tea et teie Jumala tempel olete, ja et püha Waim teie sees elab? Jumala tempel on püha, ja see olete teie.“ 1. Kor. 3, 16. 17.

* „Kristus on kogudust armastanud ja iseenasti selle eest ära annud, et ta seda pibi pühitsema, ja on seda puhtaks pesnud wee pesemise läbi sõna sees, et ta selle koguduse enesele pibi seadma ühels koguduseks, kellel ep oleks ühtegi wiga ega kortsu ega muud sellesarnast, waid et ta pibi olema püha ja laitmata.“ Gew. 5, 25—27.

424) Mispärast ja tunnistad püha ristikogudust ühels?“

Seepärast, et kõik usklikud maa peal Jumala ees otsegu üks ihu on, selle pea on Jeesus Kristus.

* „Sest otsegu üks ihu on, ja temal on palju liikmeid, aga kõik selle ühe ihu liikmed, mis palju on, on üks ihu, nõnda ka Kristus. Sest meie oleme ka kõik ühe Waimu läbi ühels ihuks ristitud.“ 1. Kor. 12, 12. 13.

„Jumal on Kristuse kõigi asjade üle peats pannud kogudusele, mis on tema ihu“. Gew. 1, 22.

Liisa. Kogudust nimetatakse pühas kirjas ka „Jumala tojaks ehk templiks“ (1. Kor. 3, 16); Kristuse tarjaks“ (1. Peetr. 5, 2); „Jumala rahwaks“ (1. Peetr. 2, 10); „Jumala pruudiks“ (Hmut. 21, 2); usklikude emaks“ (Gal. 4, 26).

425) Millest wõib nähtawalt ristikogudust ära tunda?

Sest, et ristikoguduses Jumala sõna kuulutatakse ja sakramentisid jagatakse.

215a. Nähtawas fogubuses on usklikude fogu eht nägemata fogubus warjul, nagu hing ihus.

426) Kes on nähtawa ristifogubuse liikmed?

Rõid ristitud inimesed, olgu nad usklikud wõi uskumata.

215a. Usklikud ja uskumata, elawad ja surnud liikmed, täpsised ristiniimesed ja paljad nimetandjad on läbisegamini ühes, nagu nisu ja umbrohi põllul. Meil ei sünni mitte nisu umbrohust ära lahutada, sest Jõfanda hea ja armuline tahtmine on, et nad peawad ühte jääma, kuni Jõfand ise neid wiimsel päewal ühest ära lahutab. Selle waimuliku põllu peal võib ka umbrohi weel niuks saada. Waata tähendamise sõna umbrohust ja nisust, ja noodast, millega hääd ja turje talu püütakse. (Matt. 13.)

427) Kas ristifogubus on apostilite ajast tänini ühelt jaänud?

Ei ole, waid ta on mitmesse usufelti lahku läinud. Rõige tähtsamad on: 1) Rooma-Katoliku, 2) Greeka eht Wene, 3) Ewangeliumi-Lutheruse ja 4) Ewangeliumi Kalwiini (reformeeritud) usufogubus (kirik).

428) Kust wõid sa näha, mis teegi usufelts usub ja õpetab?

Tema põhjuskirjadest eht usutunnistustest.

429) Mis on Ewang. Lutheruse usufelti tähtsamad põhjuskirjad?

Martin Lutheruse suur ja wäitene

Katolismuse ja Melancthoni kirjutatud Augsburgi usutunnistus.

430) Mis usutogubusest fina oleb?

Evangeliumi-Lutheruse usutogubusest.

431) Misparast sa selle togubuse poole hoiab?

Seeparast, et selles usutogubuses Jumala sõna selgeste ja puhtaste kuulutatakse ja sakramentid Kristuse seadmist mööda wälja jagatakse.

432) Misparast nimetame meie endid Lutheruse usu togubuseks?

Jumal on Martin Lutheruse läbi meile püha kirja eluwee hallika jälle lahti teinud, mis inimeste effituste läbi oli ära folgitud. Seeparast auustame Lutherust usuisa nimega.

433) Kas siis Lutheruse usk on uus usk?

Ei ole, waid ta on seesama usk, mis apostlid on kuulutanud, nagu püha kiri seda näitab.

434) Mis on Evangeliumi-Lutheruse usutogubuse kats pea õpetusi?

1) Et inimene õigeks saab usu läbi ilma käsu tegudeta.

2) Et püha kiri kõige usuõpetuse ainus hallikas ja juhtnõör on.

* „Meie arvame, et inimene õigesti saab usu läbi ilma käsu tegubeta.“ Room. 3, 18.

* „Kui keegi teile teist armuõpetust kuulutab, kui seda, mis teie olete saanud, see olgu ära neetud.“ Gal. 1, 9.

435) Kas muu-usulised võivad ka õndsaks saada?

Jah võivad, kuid neil on raskem õndsust leida, sest et nende usuõpetus neid otse teeb Kristuse juure ei vii.

436) Mis on ristilõgubuse kõige ülem warandus?

Pattude andeksandmine, nagu meie tunnistame: „sesamas ristilõgubuses tema minule ja kõigile usklikkudele igapäew kõik patud rohkesti andeks annab.“

437) Missüüri ei saa mujal, kui aga ristilõgubuses, pattude andeksandmisel?

Seepärasel, et üksi ristilõgubuses Kristust tunnistatakse, selle pärasel patud andeks antakse, ja et üksi ristilõgubuses Jumala sõna ja sakramendid on olemas, mille läbi patud andeks antakse.

438) Kellele annab Püha Waim patud andeks?

Kõigile usklikkudele, sest usk on waimulik käsi, mis seda waimulikku warandust wastu võtab. (Ap. teg. 10, 43.)

439) Mispärast tunnistab sina, et Püha Waim igapäew patub andels annab?

Seepärast, et mina igapäew pattu teen.

440) Mispärast annab tema rohkeste andels?

Seepärast, et ma palju pattu teen, kui mitte meelega, siis nõtruse pärast ja teadmata.

* „Kui meie ei ütle enestel patu olemat, siis petame meie iseendib, ja tõde ei ole mitte meie sees. Kui meie oma patub ülestunnistame, siis on tema ustaw ja õige, et ta meile patub andels annab ja teeb meid puhtaks kõigest ülelohtust.“ 1. Johan. 1, 8. 9.

441) Millal meil enam pattude andelsandmist tarwis ei ole?

Siis, kui meie õndsja surma läbi Kristuse auriiki oleme saanud.

IV. Püha Waimu armutööst wiimisel päewal.

442) Mis on sinu lootus sin armurõõgis?

Et mina lord auriiki saan, sest mina usun Iha ülestõusmist ja igawest elu; see on, et Püha Waim wiimisel päewal mind ja kõik surnub ülesäratab, ja minule kõigi usklikkudega Kristuse sees igawese elu annab.

külmatakse, waimulit ihu äratatakse üles.“ 1. Kor. 15, 42—44.

447) Mis peale rajame meie liha ülestõusmise lootuse?
Kristuse ülestõusmise ja tema tõutuse peale.

* „Mina olen ülestõusmine ja elu, kes minu sisse usub, see peab elama, ehk tema küll sureb, ja mina äratan teda üles wiimisel päewal.“ Johan. 11. 25; 6, 44.

448) Millal see sünnib?

Wiimisel päewal.

449) Millal tuleb wiimne päew?

Seft päewast ja tunnist ei tea ükski, ei inglidki taewas, kui aga Jsa ütki.“ (Matt. 24, 36.)

450) Mis teeb Jssand wiimisel päewal sellefinase maailmaga?

Ta põletab selle ära ja walmistab uue taewa ja uue maa.

* „Jssanda päew tuleb kui waras õõse, millal taewad rakkumiseega peawad huffa minema ja ilmalikud asjad ära põlema ja lõppema, ja maa ja teud, mis seal sees on, peawad ära põlema. Aga meie ootame uusi taewaib ja uut maad tema tõutuse järele, kus õigus sees elab.“ 2. Petr. 3, 10. 13.

451) Mis tuleb pärast surnute ülestõusmist?

Wiimne lohus. Kristus lahutab fiis usklikud usfmatatest. (Matt. 25, 31—40.)

* „Inimestele on seatud üksford surra, aga pärast seda kohus.“ Gebr. 9, 27.

„Meie kõik peame awalituls saama Kristuse kohtu järje ees, et igaüks peab seda mööda saama, kui tema ihus on teinud, olgu see hea ehk kuri.“ 2. Kor. 5, 11.

452) Mis annab Püha Waim wiimsel päewal sulle kõige usklikubega?

Igawese elu, selle õndsja põlwe, kus ma kõigest kurjast peastetud olen, ja Issanda palge ees igawest õndsust maitsen, mis film ei ole näinud ja kõrw ei ole kuulnud, ja inimese südamese ei ole tõusnud. (1. Kor. 2, 8.)

* „Siis ütleb kuningas neile, kes tema paremal käel on: „tulge tänna, minu Issa õnnistatud, pärige kuningriik, mis teile on valmistatud maailma asutamiseft.“ Matt. 25, 34.

* „Ja Jumal tahab ära pühkida kõik weepisarah nende filmist, ja surma ei pea enam olema ega leinamist ega ksendamist ega waewa ei pea enam olema, sest et esimesed asjad on ära läinud.“ Ilmut. 21, 4.

* „Mina arwan, et seesinase aja kannatamised ep ole ühtegi wäärt selle auu wastu, mis meile peab ilmutatama.“ Room. 8, 18.

* „Kristus on mu elu ja surm on mu kasu. Ma himustan siit lahtuda ja Kristusega olla.“ Wilip. 2, 21. 25.

453) Kus on õndsate igawene elu ase?

Uue Jeruusalemma linnas uue maa peal, mis kaunim on kui esimene paradüis.

„Ma nägin uut taewast ja uut maad. Seit esimene taewas ja esimene maa olid mööda läinud. Ja mina nägin püha linna, uue Jeruusalemma, Jumalast maha tulewat, otsegu oma mehele ehitatud pruubi.“ Ilmut. 21, 1. 2.

454) Mis annab Jumal usmata inimestele osaks?

Igawese surma, selle hirmsa põlwe, kus nemad igaweste Jumala palge eest ära heidetud on, ja kuradi juures pörgus igawest walu tunnawad ihu ja hinge poolest, — see'p see igawene hukatus ongi.

* „Siis ütleb Jeesus neile, kes tema pahemal käel on: „Minge ära minust, teie äraneetud, igawessesse tulesse, mis walmistatud on kurabile ja tema inglitele. Ja needstina sed lähewad igawessesse walusse, aga õiged igawessesse elusse.“ Matt. 25, 41—46.

* „Nende uss ei sure mitte ära, ja nende tuli ei kustu mitte ära.“ Jesaj. 66, 24.

455) Mis pärast kinnitatakse seda usuõpetust sõnadega:
see on tõeste tõsi?

Seepärast, et Jumala sõna ja tõutus tõfished on ja ei wõi waleks jääda.

„Küll mäed liiguwad ära, ja mäekünkad kõiguwad; aga minu helbus ei pea mitte sinust liituma, ega mu rahu seadus kõtkuma, ütleb Jehoowa.“ Jesaj. 54, 10.

456) Mis meie siis oma armu ajal peame tegema?
Meie peame kartuse ja wäristusega oma

õndsust taga nõudma, mis Püha Waim meile
palub. Ja sest et Püha Waim oma andisid
aga neile annab, kes paluvad, siis peame
meie paluma. Palvest annab õpetust kolmas
peatükk.

Kolmas peatüki.

Pühast Meie Isa palwest.

457) Mis on palwe?

Ustliku südame kõne Jumalaga (Laan. 19, 15).

458) Mis peab meid palwele kutsuma?

Jumala käsi ja tõutus.

„Paluge — siis peab teile antama; ot-
sige — siis peate teie leidma; koputage —
siis peab teile lahti tehtama. Sest igaüks, kes
palub, see saab, ja kes otsib, see leiab, ja kes ko-
putab, sellele tehakse lahti.“ Matt. 7, 7. 8.

459) Kuida peame meie Jumalat paluma?

Südamest, ja ei mitte paljalt suuga, aland-
likult, ja ei mitte oma õiguse, vaid Ju-
mala armu peale lootes; ja Jeesuse nimel.

* „Jumal on Baim, ja, kes teda kummardavad,
need peavad waimus ja tões kummardama.“
Johan. 4, 24.

* „Aga kui teie Jumalat palute, ei pea teie mitte
palju lobisema, nõnda kui paganad, sest nemad
arwavad, et neid kuulatakse nende suure lobisemise
pärast.“ Matt. 6, 7.

* „See finane rahvas tuleb minu ligi oma suuga ja auustab mind oma huultega, aga nende süda on kaugel minust ära.“ Matt. 15, 8.

* „Mis teie iial hõlalt palute minu nime l, sebe annab tema teile.“ Johan. 16, 28.

460) Mis see on: Jeesuse nimel paluma?

See on Jeesuse käsju peale, Jeesuse tahtmise järele ja kindlas lootuses, et Jumal Jeesuse, meie wahemehe pärast meie palwet kuuleb.

„Kui teie minu sisse jääte, ja minu sõnad teie sisse jäävad, siis palute teie, mis teie iial tahate, ja see peab teile sündima.“ Johan. 15, 7.

* „Kui keegi on pattu teinud, siis on meil eestkostja Isa juures, Jeesus Kristus, kes õige on. Ja tema on äralepitus meie pattude eest.“ 1. Johan. 2, 12.

„Kõik mis teie iial palwes palute, kui teie usute, peate teie saama.“ Matt. 21, 22.

2. isa. Ragu Joosepi wennad mitte ei tohtinud Joosepi ette minna ilma oma wenna Benjamine, nõnda ei tohi ka meie Jumala palge ette astuda ilma Jeesuse, kes ei häbene, meid oma wendadeks hüüda. (Lutherus.)

461) Mis asju sünnib Jumala käest paluda?

Kõiki asju, nii hästi waimulikka kui ihulikka, kõige esmalt aga waimulikka asju, isearanis seda, et meile Püha Waimu antaks. (Matt. 6, 33.)

462) Kuida peame waimuliku asja pärast paluma?

Rindlas lootuses, et Jumal meile seda annab, sest et see ikka tema auuks ja meie heaks tuleb.

„Kui nüüd teie, kes teie kurjad olete, märkate häid andid anda oma lastele; kui palju enam annab taewane Isa püha Waimu neile, kes teda paluvad.“ Luut. 11, 13.

463) Kuida peame ihuliku asja pärast paluma?

Ikka Jumala hooletis jättes, kas tema meile seda ka tahab anda wõi mitte, sest et tema seda üffi teab, kas see tema auuks ja meie heaks ou, wõi mitte.

„Minu Isa! kui see wõib olla, siis mingi see sinane karikas minuist mööda; summeti mitte nõnda, kui mina tahan, waid kui sina tahad.“ Matt 26, 39.

„Jeesus ütles Maria wastu: Minu tund ep ole weel mitte tulnud.“ Johan. 2, 4.

464) Mitmesugune on palwe?

Neljasugune: palumine, eestpalwe, kiituse- ja tänu-palwe.

„Seepärast manitsen mina, et peab tehtama palumisi, palwid, palumisi teiste eest ja tänamisi lõikide inimeste eest.“ 1. Tim. 2, 1.

465) Mill ajal peab paluma?

Igal ajal; siiski on hea, seda iseäga- del teha: hommiku, õhtu, sööma ajal.

„Paluge igal ajal.“ Gew. 6, 18.

* „Kui sa saad sõnub ja su õht täis saanud, siis peab sa Jehoowat oma Jumalat kiitma.“
5. Moos. 8, 10.

2 i s a. Hommik, õhtu ja sõmapalweid leiab Katekismuse liias, lehek. 25, 26, 27.

466) Kus paigas peab palwet tegema?

Igas paigas, sest et Jumal igal pool on, aga kõige sündsam on kogudusega pühast koiast, pererahwaga kodu, ja üksi omaš lambris paluda. (Luuk. 19, 46; Matt. 6, 6.)

467) Mis suguste sõnadega sünnib paluda?

Olgu oma sõnadega ehk raamatust, kui palwe aga südamest tuleb.

468) Mis on ristrahwa kõige ülem palwe?

Meie Iha palwe, mis Ihsand Jeesus ise meid on õpetanud paluma.

469) Mitu jagu on Meie Iha palwel?

Kolm: 1) esimesed palwe sõnad, 2) seitse palwet, 3) wiimised palwe sõnad.

I.

Esimesed palwe sõnad.

Meie Iha, kes sa oled taewas.

Mis see on?

Jumal tahab meid seeläbi armu-
likult kutsuda, et meie peame us-

kuma, teda meie õige Jsa ja meid tema õiged lapsed olewat;

et meie julgeste ja kindla lootusega teda peame paluma, nõnda kui armsad lapsed oma armast isa paluvad.

470) Mis nimega nimetame meie sees palwes Jumalat? Armsa Jsa nimega.

471) Mis pärast tohtime meie Jumalat Jsa'ks nimetada? Seepärast, et meie Jeesuse läbi ristimises Jumala lasteks oleme saanud.

472) Mis pärast tahab Jumal, et meie teda Jsa'ks nimetaksime?

Jumal tahab meid see läbi armuliktult kutsuda, et meie peame uskuma, teda (Kristuse sees) meie õige Jsa ja meid (usu läbi) tema õiged lapsed olewat."

478) Kuidas peame meie sellepärast Jumalat paluma? „Nõnda kui maa peal armsad lapsed oma armast isa paluvad“, see on julgeste (ilma kartmata) ja kindla lootusega (ilma kahtlipidi mõtlemata).

* „Sest teie ep ole saanud sulase põlwe waimu, et teie jälle peaksite kartma, waid teie olete lapsepõlwe waimu saanud, selle läbi meie ksendame: Abba, Jsa!“ Room. 8, 15.

* „Aga ta palugu usus, ja ärgu olgu mitte tahe wabel. Sest kes tahe wabel on, see on mere laenete sarnane, mis tuulest aetakse, ja kassipidi heidetakse. Sest seesama inimene ärgu mõtelgu, et ta midagi Issanda läest saab.“ Jaak. 1, 6. 7.

474) Misspärast palume meie: „meie Isa“ ja ei mitte „minu Isa“?

Seepärast, et meie, kui ühe Isa lapsed, ta teine teise eest peame palwet tegema.

* „Tehke palwid üks teise eest; õige inimese wägew palwe maksab palju.“ Jaak. 5, 16.

475) Misspärast ütleme meie: „kes sa oled taewas“?

Seepärast, et see Isa, kelle poole meie palwet teeme „püha, kõigewägewam ja kõige armuline“ on, kes meie palwet igal ajal wõib ja tahab kuulda.

Elisa. Pealegi tuletame enese meele, et seal ta meie õige isamaa on, kus meie õige isa on.

„Kõik hea andmine ja kõik täis and on ülewelt, ja tuleb maha walguse Issast, kelle juures ei ole muutmist ega wahetamise warju.“ Jaak. 1, 17.

II.

Seitse palwet.

Elisa. Kolmes esimeses palwes palume Jumala auu pärast: et Jumala püha nimi saaks pühitsetud, tema õnnis riik tuleks ja tema hea ja armuline tahtmeie jänniks. Neljas wiimeses palwes palume oma ihu

ja hinged arwituste pärast: igapäewast leiba, wanade wõlgade andeksandmist, hoidmist nua wõla eest ja draapasmist kõigest kurjast.

Esimene palwe.

Pühitsetud saagu sinu nimi.

Mis see on?

Jumala nimi on küll iseenesest püha; aga meie palume sees palwes, et see ka meie juures saaks pühitsetud.

Rudas sünnib see?

Kui Jumala sõna selgeste ja puhaste õpetataks, ja meie ka pühaste kui Jumala lapsed seda mõõda elame; siis aita meid, armas taewane Jsa.

Aga kes teist wiisi õpetab ja elab, kui Jumala sõna õpetab, see ei pühitse mitte meie seas Jumala nime; selle eest hoia meid, armas taewane Jsa.

476) Misjugune on Jumala nimi ka ilma meie palweta?

Tema on püha iseeneses.

„Püha ja kartuse wäärt on tema nimi.“

Taaw. 111, 9.

* „Püha, püha, püha on Jehoowa.“ Jesaj. 6, 3.

477) Aga mis meie palume seshinases palwes?

Et Jumala nimi ta meie juures saaks pühitsetud, see on: pühaks peetud ja auustatud.

„Ei mitte meile, Jehoowa, ei mitte meile, vaid oma nimele anna auu.“ Taav. 115, 1.

478) Rubas sünnib see?

Kui Jumala sõna selgeste ja puhtaste õpetatakse (nõnda õpime tema nime tundma) ning meie ta pühaste kui Jumala lapsed seda mööda elame (nõnda auustame tema nime).

„Kui teie minu sõna fise jäate, siis olete teie tõeste minu süngrib.“ Johan. 8, 31.

479) Millal on Jumala sõna õpetus selge ja puhas?

Siis kui ta püha kirjaga tihete lähneb.

480) Mispäraft on peale selge õpetuse ta püha elu tarwis?

Seepäraft, et selge õpetus ei aita, kui meie selle järele ei ela.

„Ei saa kivil, kes minu vastu ütlevad: Jhsand, Jhsand, taewariiki, vaid kes teewad minu Jsa tahtmise järele, kes taewas on.“ Matt. 7, 21.

481) Kas jõuame meie „omast meelest ja wäest“ Jumala sõna selgeste ja puhtaste õpetada ja pühaste seda mööda elada?

Ei jõua mitte! seepärast palumegi: „Seba
aita meid, armas taewane Jsa!“

482) Aga kes „ei pühitse mitte meie seas“
Jumala nime?

See, kes teist wiisi õpetab, ja elab,
kui Jumala sõna õpetab.

Psil. I. Barisfeerid; waleprohwetid; usumäratsejad.

483) Kas jõuame meie ennast waleõpetuse ja
kurja elu eest hoida?

Ei jõua mitte! seepärast palume: „selle
eest hoiame meid, armas taewane Jsa!“

Teine palwe.

Sinu riik tulgu.

Mis see on?

Jumala riik tuleb küll ilma
meie palweta iseenesest; aga meie
palume ses palwes, et ta ka meie
juure tuleks.

Rudas sünnib see?

Kui taewane Jsa oma Püha
Waimu meile annab, et meie tema
püha sõna tema armu läbi usume,
ja Jumala meele pärast elame siin
ajalikult ja seal igaweste.

484) Mis palume meie teises palves?

Et Jumala (armu- ja auu-) riik tuleks.

485) Kas Jumala riik ilma meie palweta ei tule?

„Tuleb küll iseenejest.“ (Matt. 3, 2.)

486) Mis palume meie siis sesinaases palves?

Et Jumala riik ka meie juure tuleks, see on 1) meie südamesse ja 2) ka Juuda, Muhamedi ja paganusuliste juure, et „üks kari ja üks karjane oleks“.

487) Mis tööle ihedranis palume meie ses palves Jumala õnnistust?

Missioni tööle.

* „Leikust on palju, aga pisut töötajaid. Seepärast paluge leikuse Issandat, et tema töötegi-
ajaid oma leikusele wõtaks wälja ajada.“
Matt. 9, 37. 38.

488) Kuida tuleb Jumala riik meie juure?

Kui taewane Jsa oma Püha Waimu meile annab.

489) Mistarwis annab Jumal meile Püha Waimu?

Et meie tema püha sõna tema armu läbi usume, ja Jumala meele pärast elame siin ajalikult ja seal igaweste.

490) Mis see on: siin ajalikult ja seal igaweste?

See on, et Jumal usklikkudele siin ajalikult oma armuriigist, ja seal taewas igaweste oma auuriigist osa annaks.

Kolmas palwe.

Sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda ka maa peal.

Mis see on?

Jumala hea ja armuline tahtmine sünnib küll ilma meie palweta; aga meie palume ses palwes, et see ka meie juures sünniks.

Kudas sünnib see?

Kui Jumal kõik kurja nõuu ja tahtmist rikub, ja keelab neid, kes meid ei taha lasta Jumala nime pühitseda, ega temariiki meie juure tulla, kui on kuradi, maailma ja meie liha tahtmine;

waid kinnitab ja hoiab meid kindlaste oma sõnas ja usus meie otsani; see on tema armuline ja hea tahtmine.

491) Mis palume meie kolmandas palwes?

Et Jumala tahtmine sünniks maa peal,
nõnda kui taewas.

492) Kas siis Jumala tahtmine ilma meie
palweta ei sünni?

Sünnib küll.

493) Kus täibetakse Jumala tahtmist täieste?

Taewas, kus inglid alati seda ta-
havad ja teewad, mis Jumal tahab.

494) Mis palume meie Jumala tahtmise kohta sin
maa peal?

Et Jumala tahtmine ka maa peal
meie juures nõnda sünniks, kui taewas
inglite juures.

495) Mikilal sünnib Jumala tahtmine ka meie
juures nõnda?

Kui meiega alati seda tahame ja teeme,
mis Jumal tahab.

496) Mis on Jumala hea ja armuline tahtmine meiega?

Meid õndsaks teha.

„Jumal tahab, et kõik inimesed peawad õnd-
saks saama ja tõe tundmisele tulema.“ 1. Tim. 2, 4.

* „See on Jumala tahtmine, teie pühitsemine.“
1. Tess. 4, 8.

* „Kui teegi minu järel tahab tulla, see salaku
iseennast ära, ja võtku oma rist igapäew enese
peale ja läigu minu järel.“ Luuk. 9, 23.

497) Kelle tahtmine läib maa peal Jumala tahtmise vastu?

Kuradi, maailma ja meie liha tahtmine.

498) Mis on nende kuri nõu ja tahtmine?

Nad ei taha meid lasta Jumala nime pühitseada ega tema riiki meie juure tulla.

* „Häda maailmale pahanduste pärast. Sest pahandused peavad tulema, aga häda selle inimesele, selle läbi pahandus tuleb.“ Matt. 18, 7.

* „Liha hirmustab Baimu vastu, ja Baim liha vastu. Sihameel on woen Jumala vastu.“ Gal. 5, 17; Room. 8, 7.

499) Mis palume nende kolme vastu Jumala läest?

Et Jumal löid (nende) kurja nõuu ja tahtmise rikuts ja neid keelaks.

Piibl. I. Baaras (2. Moos. 7, 1—8); Heroodesse (Matt. 2, 13—15), Sauluse (Ap. teg. 9) kurja nõuu ja tahtmise rikkus ja keelas Jumal.

500) Aga mis palume ses palwes enese kohta Jumala läest?

Et Jumal meid linnitaks ja hoiaks kindlaste omas sõnas ja usus meie otšani.

„Tema tahab teid linnitada otšani.“ 1. Kor. 1, 8.

Heljas palve.

Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev.

Mis see on?

Sumal annab igapäevase leiva küll ilma meie palweta kõigile kurjatele inimestele; aga meie palume ses palwes, et tema meile seda annaks mõista ja tänuga vastu võtta meie igapäevast leiba.

Mis on igapäevane leib?

Kõik, mis meie ihu toiduseks ja ülespidamiseks tarvis läheb: söömine, joomine, riided, kingad, koda, maja, põld, weiksed, raha, wara, waga abikaasa, waga lapsed, waga pere, waga ja truud ülemad, hea walitus, hea ilm, rahu, terwis, auus elu, head sõbrad, truud naabrid ja muud niisugused asjad.

501) Mis meie palume nellandas palwes?

Dma igapäevast leiba.

502) Mis on igapäevane leib?

Kõik, mis meie ihu toiduseks ja ülespidamiseks tarvis läheb.

508) Kas Jumal igapäevasti leiab ütsnes neile annab, kes teda paluvad?

Ta annab seda ka ilma meie palweta, ka kõigile kurjatele inimestele.

„Tema lasseb oma päitese tõusta kurjade ja heade üle, ja lasseb wihma sadada õigete ja ülekohtuste peale.“ Matt. 5, 45.

504) Mistarwis palume meie siis seda weel Jumala käest?

Et tema meile annaks mõista ja tänuga wastu wõtta meie igapäevasti leiba.

505) Mis peame meie mõistma?

Et igapäewane leib Jumala armuand on.

* — „Kõikide filmad ootawad sind, ja sina annab nelle nende roa omal ajal. Sa teed lahti oma kae, ja täidab kõik, mis elab, hea meelega.“ Taaw. 145, 15, 16.

506) Kudas peame meie siis igapäevasti leiba wastu wõtma?

Jumalale tänu ja auu andes.

* „Eh! teie sööte eh! teie joote, eh! mis teie teete, seda tehke kõik Jumala auuks.“ 1. Kor. 10, 31.

507) Misspärast palume meie: „meie“ igapäevasti leiba anna melle?

„Seepärast, et meie oma pale higi sees, oma eneste leiba peame sööma“ (mitte warastatud ega laisklemise leiba). (1. Moos. 3, 19; 2. Tes. 3, 12.)

508) Mispärast palume meie: meie igapäewast leiba anna meile?

Seepärast, et meie enestele mitte rikkust ei pea paluma, waid nii palju, kui meile elu ülestpidamiseks tarwis läheb.

„Waesust ega rikkust ära anna mulle mitte; sööda aga mind leiwaga, mis mu osaks seatud, et ma sind wähest ära ei salga, kui ma liats saan, ja et ma ei warasta, kui ma kehwas jään.“
Epet. 30, 8. 9

„Jumala kartus on suur kasu, kui meie omaga rahul oleme.“ 1. Tim. 6, 6.

509) Mispärast palume meie: meie igapäewast leiba anna meile tänapäew?

Seepärast, et küll homse ette sünnib tööd teha, aga ei mitte homse ette muretse. (1. Peetr. 5, 7.)

* „Arge muretsege mitte homse ette, sest küll homme päew oma eest muret peab. Igal päewal saab küll omast wäewast.“ Matt. 6, 34.

Wiies palwe.

Ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele.

Mis see on?

Meie palume jees palwes, et taewane Ista mitte ei tahaks waa-

data meie pattude peale, ega nende
pärast meile seda teelba, mis meie
palume; sest meie ep ole seda mitte
väärt, mis meie palume; ega pole
seda ka mitte teeninud; waid tema
tahaks meile seda kõik armust anda,
sest et meie igapäew palju pattu
teeme, ja selget nuhtlust teenime;
siis tahame meie ka südamest
andeks anda ja heal meelel head
teha neile, kes meie wastu eksiwad.

510) Mis palume meie wienbas palwes?

Et Jumal meile meie wõlad andeks
annaks.

511) Mis wõlad neeb on?

Patu wõlad.

512) Mispärast on meie wõlg Jumalaga nii suur?
Seepärast, et meie igapäew palju pattu
teeme.

513) Mis oleme oma pattudega teeninud?

Selget nuhtlust.

„Kui fina, Jehoowa, tahaksid kõik ületohut
meeles pibada, kes siis jõuab, Issand, su ees seista.“
Laaw. 130, 3.

514) Mis palume meie selle patu wõla pärast Ju-
mala käest?

Et taewane Jsa mitte ei tahaks waadata meie pattude peale, ega nende pürafi meile seda teelba, mis meie palume, — waid et tema meile seda kõik armust tahaks anda.

„Päne oma silmad mu pattude eest warjule, ja kustuta ära kõik mu ületohus.“ Laaw. 51, 11.

* „Oh Jumal! ole mulle patusele armultne!“ Luul. 18, 18.

515) Mis ütutame meie Jumalale, kes meile meie wõlab andeks annab.

Et meie ka tahame südamest andeks anda ja heal meel head teha neile, kes meie wastu elsiwad.

BIBL L. Joosep andis oma wendadele andeks. Tehwanus palus oma tapjate eest. Laawet tegi head oma wendade Sauli sugule.

* „Andke teine teisele andeks, nõnda kui ka Jumal Kristuse sees teile on andeks annud.“ Ew. 4, 32.

* „Armastage oma wihamehi, õnnistage neid, kes teid ära wannuwad, tehke head neile, kes teid wihtawad, ja paluge nende eest, kes teile liiga teewad ja teid taga kiusawad, et teie wõiksite saada oma Jsa lapsiks, kes taewas on.“ Matt. 5. 44, 45.

516) Aga kas Jumal sulle pattu andeks annab, kui sa ligimese peale wiha kannad?

Ei anna mitte! Niisugune leppitamata südamega paluja palub iseenele peale Jumala wiha ja nuhtlust.

* „Kui teie inimestele nende ehitust mitte and-
beks ei anna, siis ei anna ka teie Isa teie
ehitust mitte andeks.“ Matt. 6, 15.

* „Ärge laske päewa looja minna oma wi-
hastamise üle, ja ärge andke maad kurabile.“
Gew. 4, 27.

Õija 1. Kui sul raste on, oma wõlglastele andeks anda,
siis mõtle sulaste peale, kellel 10,000 talenti wõlgu
oli oma kuningaga. Matt. 18.

Õija 2. Kõni pahasab ligimese meelt ja kannab veel
pealegi wiha omas südames. Niisugune ärgu üteltu
mitte: „ma tahan oma wihamehete andeks anda“,
waid: „ma pean tema kätt andeks paluma.“ (Matt.
5, 23, 24.)

Kuues palwe.

**Ja ära saada meid mitte kiusatuse
sisse.**

Mis see on?

Jumal ei kiusa küll kedagi, aga
meie palume ses palwes, et Jumal
meid tahaks hoida ja üles pidada,
et kurat, maailm ja meie liha meid
ei peta, ega saada ebausku, meele
ärabeitmise ja mõne muu suure
patu ja häbi sisse;

ja kui meid seega peaks kiusa-
tama, et meie kummatagi wiimselt
ära wõidame ja wõimust saame.

517) Mis palume meie kuenbas palwes?

Et Jumal meid ei saadaks kiusatuses
sisse.

518) Mis tähendab sõna kiusama?

Jumala juurest ära hirmutama, ja kur-
jale ahwatelema.

519) Kas siis Jumal meid kiusab?

Jumal ei kiusa küll kedagi „kurjaga“
„Argu üteldu üksi, keda kiusatakse: „mind ku-
satakse Jumalast“. Sest Jumal ei kiusa kedagi
kurjaga.“ Jaak. 1, 18.

520) Kes siis kiusab meid kurjale?

Kurat, maailm ja meie liha.

* „Mu poeg, kui patused sind ahwatavad, siis
ära wõta mitte nende nõmu.“ Spt. 1, 10.

* „Olge kardinad, walwate, sest teie waenlane,
kurat, käib ümber kui mõraja lõutoer, ja otsib,
keda tema wõiks ära neelida. Selle wastu seiske
kõlblaste usus.“ 1. Peetr. 5, 8.

521) Misparast palume meie siis, et Jumal meid
mitte kiusatuses sisse ei saadaks?

Seepärast, et kiusatus ainult siis meie
peale wõib tulla, kui Jumal seda lasseb sündida.

522) Mistarwis lasseb Jumal mõnda kiusatust meie
peale tulla?

Aratusets, usu katsumisets ja patu karistusets.

Piibl. I. Jumal kiusas Abrahami, kui ta teda käsitsi Jaakobit ohverdada. Jeesus kiusas Wilippast, küsides: Kust peame leibu ostma? Paulus (2. Kor. 12, 7—9); Peetrus (Mark. 14, 27—31); Daaras (2. Moos. 10, 16—20).

* „Ünnis see mees, kes kiusatust kannatab. Sest kui tema saab läbi katsutud saanud, siis peab ta elukrooni saama, mis Issand on tõotanud neile, kes teda armastavad.“ Jaak. 1, 12.

523) Mis palume meie ses palves nende kolme kiusaja vastu?

Et Jumal meid tahaks hoida ja üles pidada, et kurat, maailm ja liha meid ei peta.

524) Kuidas petavad nemad?

Nemad kiidavad kurja heaks ja head kurjaks, õnnetuist õnneteks ja õnne õnnetuseks, nad lubavad kasu ja rõõmu, ja saadavad ebausku, meeleärrahetmise ja mõne muu suure patu ja häbi sisse.

Piibl. I. Saul läts lausuja naese juure. Juudas andis Jeesuse ära, hettis meele ära, ja poos enese üles. Peetrus salgas Jeesuse ära. Taawet rikkus abielu ära. Saalomon teenis sõberaid jumalaid. Matk (1. Moos. 4, 13.); Ananias ja Saviira (Ap. teg. 5, 1—10.)

525) Mis peame meie igapäew tegema siin kiusatus maailmas?

Meie peame walwama, paluma ja wõitlema.

* „Walwate ja paluge, et teie kiusatuse sisse ei saa; waim on küll malmis, aga liha on nõber.“ Matt. 26, 41.

* „Seepärast wõtte kõik Jumala sõjariistad lätte, et teie wõite wastu panna kurjal päewal ja wõite seisma jääda, kui teie kõik saate ära teinud.“
Gew. 6, 18.

526) Mis teeb Jumal meile, kui meie kiusatusse wastu palume?

Jumal teeb et kiusatus meist eemale jääb, ehk, kui meid peaks kiusatama, et meie kummatagi wiimselt ära wõidame ja wõidust saame.

* „Jumal on ustaw, kes teid ei lasse kiusata enam, kui teie suudate lunda, waid tahab kiusatuslega la otsa teha, et teie suudate lunda.“
1. Kor. 10, 18.

Seitsmes palwe

Waid peasta meid kurjast ära.

Mis see on?

Meie palume ses palwes kui ühel hoozil, et taewane Isa meid tahaks peasta kõigesugusest ihu- ja hinge-, waranduse- ja auu-kahjust; ja wiimaks, kui meie surma tunniks tuleb, õndsas otsas meile anda, ja armuga sestsinasest hädaorust enese juure taewa wõtta.

527) Mis palume meie ses, viimses palmes?

Et Jumal meid kurjast ära peastaks

528) Mis on see kuri, kellest seitsmes palme kõneleb?

Kõik häda ja kahju, mis patu läbi maailmasse on tulnud.

529) Mitmesugune võib see olla?

Reljasugune: ihu- ja hinge-, waranduse- ja auu-kahju; nõnda kui haigus ehk kurvastus, waesus ehk häbi.

„Meie peame mitme wiletsuse läbi Jumala riiki minema.“ Ap. teg. 14, 22.

530) Kuida peastab Jumal meid hädest?

Ta wõtab selle meie pealt ära, ehk ta kinnitab meid usus, nõnda et meie oma koormat kannatliku meelega wõime kanda, ja häda meile mitte hinge kahjuks ei saa. Eisa. Hiobi koorma wõttis Jumal ära, aga Paulusele andis tema kannatust, koormat waitides kanda.

531) Millal peastab Jumal meid täieste kõigest kurjast ära?

Wiimaks, kui meie surma tunniks tuleb.

532) Mis palume meie oma surma tunnikese kohta?

Et taewane Isa meile tahaks õndsana otsa anda ja meid armuga seitsinajest hädaorust enese juure taewa wõtta.

Elisa. Balju haigib ja surijaid paluvad enesele surma paljalt sellepärast, et oma ihu walust lahti saada, aga neil ei ole hõnu Jhesanda juure jõuda. Keed ei nõna enesele mitte õnnist olla. Ündjad on külli need surnud, kes Jhesandas surewad, aga ilma temata on surm hirmus asi ja igawese häba halatus. Riisugused peatsid kõigeesmaslt palwes Kristust nõudma, kes patu häbasi neid peastab, siis wast on surm neile kõige häba lõpetus.

Wiimised palwe sõnad.

Seft siuu päralt on riik ja wägi ja au igaweste. Amen!

Mis on Amen?

See on, et mina pean kindlaste uskuma, et taewane Jhesa meie palwed heldeste on wastu wõtnud ja kuulnud; seft et tema ise meid on käskinud nõnda paluda, ja tõutanud, et tema meid tahab kuulda.

Amen, aamen, see on: jah, jah, see peab tõeste nõnda sündima.

533) Mis tunnistame meie palwe wiimaste sõnadega?

Nendega kiidame meie oma taewast Jhesa selle eest, et ta meile seda kõik jõuab ja tahab armust anda, mis meie nende seitsme palwe sees oleme palunud.

534) Mis tähendab sõna „Amen“?

„Jah, jah, see peab tõeste nõnda sündima.“

585) Mis tunnistame sõnaga „Aamen“?

Oma kindlat usku, et taewane Jsa meie palwed heldeste on wastu wõtnud ja kuulnud.

586) Misspärast tohime seda kindlaste uskuda?

Seepärast, et tema ise meid on käskinud nõnda paluda, ja tõotanud, et tema meid tahab kuulda.

587) Kui sa siis Jeesuse nimel oled palunud, mis ütleb taewane Jsa su palwe peale?

Aamen, aamen, see on: jah, jah, see peab tõeste nõnda sündima, kui sa, mu armas laps, mind, oma Jsa, oled palunud.

Jeesus ütles sõjapealitu wastu: „mine, ja sulle sündigu nõnda, kui sina oled uskunud.“ Matt. 8, 13.

Kolmandast peatükist oled äppinud, kuidas sa Jumala armu pead palwes nõudma. Rääb õpid neljandast (pühast ristimisest) ja wtiendast (pühast õhtusöömaajast), kuidas Jumal oma armu sulle pakub ja annab. Mõlemad, ristimist ja õhtusöömaaga, nimetatakse „sakramendiks“. Jumal pakub oma armu sõnas ja sakramendis; — sõna kuulutatakse igile ühtlasi, sakramendis pakub Jumal oma armu igashele ühtlasi.

Õpetus sakramentidest.

538) Mis on sakrament?

Sakrament on Kristuse enese seatud püha talitus, kus meile nähtawa maapealse

asja all nägemata taewalikkude andi antakse.

539) Mitut asja tuleb siis sakramendi juures tähele panna?

Kolme: 1) Kristuse seadmisest; 2) nähtawat asja; 3) nägemata andi.

540) Mitu sakramenti on Jeesus Kristus seadnud?

Kaks: püha ristimise ja püha õhtusöömaaja.

„See on seefama, kes tuleb mee ja were läbi, Jeesus Kristus, ei mitte meega üfspäinis, vaid mee ja werega.“ 1. Johan. 5, 6.

Liisa 1. Katoliku usu kogudused nimetavad peale nende veel sakramentideks: salwimist, pihtimist, abieliu, preefritte õnnistamist ja wiimast õlitamist, nõnda et neil seitse sakramenti on. Meie ei loe neid talitusi sakramentideks, sest et neil ühelgi ülewal nimetatud kolme tundemärgi loos ei ole.

Liisa 2. Ristimises wõttis Jeesus sind oma armu riiki wastu, pühas õhtusöömaajas linnitab tema sind selle sees. Ristimises sündisid ja Jumala lapses, pühas õhtusöömaajas saad ja waimuliku toitu, et aus waimu elu wõiks kaswada.

541) Mis sugused wana seaduse Jumala seadmisest tähendawad uue seaduse sakramendid ette?

Ümberleikamine tähendab ristimise sakramenti, ja paasatalle söömine püha õhtusöömaaja sakramenti ette.

Reljas peatüft.
Püßaß ristimise sakramendist.

I.

Mis on ristimine?

Ristimine ei ole mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus on seatud ja Jumala sõnaga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Meie Issand Jeesus Kristus ütleb Matteuse raamatu wiimses peatükis: Minge ja tehke jüngriks kõik rahwad, neid ristides Issa Poja ja Püha Waimu nime sisse.

542) Misuguse nähtawa asjaga ristitakse?
 Püha weega.

543) Kas ristimine on paljas wesi?

Ei mitte, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus on seatud ja Jumala sõnaga ühte pandud.

544) Mis see on, et ristimine on wesi, mis Jumala käsus on seatud?

See on, et Jumal on ristimist käskinud ja seadnud.

545) Kudas käiwad selle käsu sõnad?

Meie Issand Jeesus Kristus ütleb Matteuse raamatu wiimises peatükis nõnda: „Minge ja tehke jüngeriks kõik rahwad, neid ristides Issa ja Poja ja Püha Waimu nime sisse“.

Eisa. Siiloo tiigi wesi oli niisama harilik wesi, kui kõik muu wesi, aga kui Jeesus pimedada wastu ütles: „Mine ja pese oma filmi Siiloo tiigis“, siis ep olnud tema wesi enam mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus oli seatud.

546) Millal on Issand püha ristimise seadnud?

Pärast oma ülestõusmist, siis kui ta taewa läks.

547) Mis see on, et ristimine niisugune wesi on, mis Jumala sõnaga on ühte pandud?

Ristija ütleb, kolm korda lapse pead weega kastes: „mina ristin sind Jumala Issa ja Poja ja Püha Waimu nime sisse“. Waata, see on Jumala sõna, misla wesi on ühte pandud.

548) Mis see on: ristima kolmainu Jumala nime sisse ehk nimel?

See on, et jeda, leda ristitakse, Jumala läsu peale kolmainu Jumala sisse istutatakse.

549) Mis on nägemata taewalil and ristimises?

See on Isa, Poja ja Püha Waimu osasaamine. Isa wõtab meid ristimises omaks lapselks wastu, Poeg ehitab meid oma õigusega ja Püha Waim pühitseb meid omaks templiks.

* „Sest teie olete kõik Jumala lapsed usu läbi Kristuse Jeesuse sees. Sest mitu teid Kristuse sisse on ristitud, need on ka endid Kristusega ehitanud.“ Gal. 3, 26. 27.

„Eks teie ei tea, et teie ihu on Püha Waimu tempel, kes teie sees on?“ 1. Kor. 6, 19.

550) Kellele on Jõhann läsu annud ristida?

Meile kes peawad rahwast õpetama, see on kutsutud Kristuse sulastele (Matt. 2, 8.) aga häda korral on igal ristiinimesel luba ristida.

551) Keda peab ristitama?

Kõiki rahwaid, see on kõiki, kes alles ristimata on.

552) Kes kutsub Juuda, Muhameedi ja pagana rahwast ristimisele?

Ristitogudus missiooni töö läbi.

553) Kuiba tehtakse missiooni tööd?

Mõnda et esiti õpetataks ja pärast neid ristitaks, kes usuvad.

554) Mis pärast ristitakse ristitogubuses inimesi juba lapse põlves?

See pärast, et kristlikud wanemad neid ristiusus wõivad kaswatada.

555) Mis suguse Kristuse sõna peale wõtme meie lapsukesi ristida?

* Kristus ütleb: „Laske lapsukesed minu juure tulla ja ärge keelake neid mitte, sest niisuguste pärast on Jumala riik.“ (Mark. 10, 15.)

2 i s a. Et juba apostlite ajal lapsi ristiti, näitab meile ka apostli Pauluse märkused: „Lapsed, kuulge oma wanemate sõna Issanda sees“. Ewef. 6, 1. Seit Issanda sees on laps ainult siis, kui ta ristimise läbi Issanda omaks on saanud. Kol. 3, 27.

556) Aga kas wõib laps Püha Waimu saada?

Jah wõib, — ristijat Joannest täideti ema ihus Püha Waimuga. (Luuk. 1, 15.)

2 i s a. Ristimine ei ole mitte nime panemine. Nime wõib ka enne ehl pärast panna: kuid meil on wiisiks, et ristimise juures ristitawat nime pidi hääletaks.

II.

Mis annab ehl saabab ristimine?

Teema saabab pattude andeksandmist, peastab ära surmast ja

kuradist, ja annab igawese õndsuse tõdigile, kes usuvad, nõnda kui Jumala sõnad ja tõutused kuulutavad.

Misjused on need Jumala sõnad ja tõutused?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb Martuse raamatu viimises peatükis: Kes usub ja teda ristitakse, see peab õndsaks saama, aga kes ei usu, teda peab hukka mõistutama.

557) Mitmesugune on ristmise laju?

Rahesugune: 1) ta peastab meid ära kurjast, ja annab meile igawest õndsust.

558) Misjusest kurjast peastab ta sind?

Patust, surmast ja kuradi wäest.

559) Kes on sind peastnud kõigest patust, surmast ja kuradi wäest?

Jeesus Kristus, kui ta mind Jumalaga ära lepitas.

560) Kuida võib sa siis ütelda, et ristimine sind patust peasta võib?

Tema annab mulle osa Kristuse lepitamisest ja istutab mind armu põlwe sisse, kus meil on pattude andeksandmine.

561) Misfugused patud antakse sulle ristimises
andeks?

Kõik patud, sest Kristuse õigus latab
mind, ja tema veri peseb mind puhtaks.
(Ap. teg. 2, 38.)

562) Kuidas peastab ristimine sind surmast?

Ristimine ühendab mind Kristusega,
kes eluõnne on, ja tema teeb, et surm
mulle kahju ei saa teha. (1. Kor. 5, 56;
Eev. 2, 5. 6.)

563) Kuidas peastab ristimine sind kuradist?

Ristimise läbi istutatakse mind Kristuse
armuriiki, ja kuradil ei ole enam võimust
minu üle. (Koloss. 1, 12. 13.)

564) Kuidas annab sulle ristimine igawest
õndsust?

Ristimises tehakse mind Jumala lapselaks
ja igawese elu pärijaks. (Room. 8, 17.)

565) Kas pattude andeksandmine ja õndsus jäävad
kõigi ristitud inimeste kätte?

Ei jää mitte, vaid ainult nende kätte,
kes usuvad.

566) Misfugune Jeesuse sõna ütleb sulle seda?

Jõhnd Jeesus ütleb: Kes usub

ja teda ristitakse, see peab õndsaks saama.

567) Aga mis saab sellega, kes ei usu?

Teda peab hulla mõistatama, „sest, kes ei usu, teda peab hulla mõistatama“ ütleb Jõhand, olgu siis, et ta armu ajal ümber pöörab, nagu äratadunud poeg.

Diisa. Lutherus ütleb, et usklikul inimel ristimine sureks usu kindluseks on. Kui patt ja südametunnisus teda waevavad, siis toetab tema enasti oma ristimise peale ja ütleb: „Kas mind ep ole ristitud? Aga on mind ristitud, siis on mul ta tõutus antud, et ma pean õndsaks saama?“

III.

Rubas võib wesi nii suuri asju teha?

Wesi ei tee seda tõeste mitte, waid Jumala sõna, mis weega ja wee juures on, ja usk, mis sedasama Jumala sõna wee sees usub;

sest ilma Jumala sõnata on wesi paljas wesi, ja ei mitte ristimine; aga Jumala sõnaga on ta ristimine, see on elu wesi täis armu, ja uuesündimise pesemine Püha Waimu sees, kuida püha Paulus ütleb Tiituse raamatu kolmandas peatükis:

Jumal on meid õndsaks teinud uuesündimise pesemise ja Püha Vaimu uuendamise läbi, leda tema on wälja walanud meie peale rohkestest Jeesuse Kristuse, meie õnnistegija läbi, et meie, tema armu läbi õigeks tehtud, igawese elu pärijaks pidime saama lootuse järele, see on ustaw sõna.

568) Mis on need suured asjad mida ristimise weel torba saata ei wõi?

Pattude andeksandmine, peastumine surmast ja kuradist ja igawene õndsus.

569) Mis siis ristimises neid suuri asju teeb?

Jumala sõna, mis weega ja wee juures on. (1. Peetr. 1, 2.)

570) Misjugune Jumala sõna see on, mis weega ja wee juures on?

Jõhanda käsu sõna Matteuse wiimsest peatükist (Matt. 28, 19) ja tema tõutuse sõna Martuse wiimsest peatükist (Mart. 16, 15. 16.)

571) Mis siis meie poolt tarwis läheb, et neid suuri asju omaks saame?

Ustu, mis sedasama Jumala sõna wee sees usub.

572) Mis on wesi ilma Jumala sõnata?
Paljas wesi, ja ei mitte ristimine.

573) Ja mis on wesi Jumala sõnaga?

Jumala sõnaga on tema ristimine, see on elu wesi täis armu ja uuesündimise pesemine Püha Waimu läbi, nagu püha Paulus seda Tiituse raamatu kolmandas peatükis ütleb.

574) Mispäraft nimetatakse ristimist „elu wees täis armu?“

Seepäraft, et Jumal meile ristimise läbi oma armu, waimulikku ja igawest elu annab.

575) Mispäraft nimetatakse ristimist „uuesündimise pesemiseks Püha Waimu läbi?“

Seepäraft, et Püha Waim meid, kes meie patu sees sündinud oleme, ristimises Jumala lapstiks ja igawese elu pärijaitiks sünnitab, eht wastu wõtab.

* „Kui keegi ei sünni weest ja Waimust, siis ei wõi tema mitte Jumala riiki saada. Mis lihast sündinud, see on liha, ja mis Waimust sündinud, see on waim.“ Johan. 3, 5. 6.

576) Kas kõik ristitud inimesed on ka ikka õiged Jumala lapsed?

Ei ole mitte kõik, vaid ainult need, kes Jeesuse Kristuse sisse usuvad; kes tema sisse ei usu, need on ära kadunud lapsed.

* „Aga nii mitu, kui teba vastu võtksid, nelle andis tema meelewalla, Jumala lapsiks saada, kes tema nime sisse usuvad.“ 1. Johan. 1, 12.

* Teie olete kõik Jumala lapsed usu läbi Kristuse Jeesuse sees.“ Gal. 3, 26.

577) Mis päraft kinnitatakse seda sõnadega: „see on ustar sõna?“

Seepäraft, et meile ristimises tõeste kõik seda armu antakse, ehk küll meie film muud ei näe, kui paljast wett.

IV.

Mis tähendab niisugune weeristimine?

See tähendab, et wana Adam meie sees peab igapäewase kahetsemise ja patustpöõrmise läbi ära uputatud saama ja surema kõigi pattude ja kurjade himudega,

ja igapäew jälle ette tulema ja ülestõusma see uus inimene, kes õiguses ja puhtuses Jumala ees peab igaweste elama.

Kus on see kirjutatud?

Püha Paulus ütleb oma raamatus Rooma rahwale kirjutatud, kuendas peatükis:

Meie oleme Kristusega maha maetud ristimise läbi surma sisse, et otsegu Kristus on üles äratatud surnuist Jsaau läbi, meie ta nõnda peame uues elus läima.

578) Mis on wana Aadam meie sees?

See on meie patune süda oma kurja himudega, mis Aadamast tõitide sees on.

578) Mille läbi peab wana Aadamat meie sees ära uputatama?

Selle läbi, et meie kahetsedes igapäew patust ja kurjast ümber pöörame.

580) Mispärast on jeda igapäew tarwis?

Seepärast, et patt ja kuri himu igapäew uueste meie sees hakkab elama.

581) Mis on uus inimene?

See on Jumala Waimust uendatud usklik süda.

582) Mis peab uus inimene tegema?

Tema peab igapäew ette tulema ja üles-
tõusma; ja õiguses ja puhtuses elama.

„Teie peate eneste pealt ära heitma endise elu
poolest wana inimese, keda ritutakse pettuse himude
läbi. Aga teie peate uueks saama oma meele waimus,
ja eneste peale wõtma uue inimese, kes Jumala
sarnaselt on loodud tõsises õiguses ja puhtuses.“
Gew. 4, 22—24.

583) Misõiguses õiguses ja puhtuses peab uus in-
imene elama?

Selles, mis Kristus on õpetanud ja
lõpetanud.

* „Õpetage neid pidama kõik, mis mina teid olen
lõpetanud.“ Matt. 28, 20.

584) Kelle ees peab uus inimene nõnda elama?

Mitte üksi inimeste ees, waid ka Jumala
ees, kes salajaselt näeb.

„Õõigeenamiste hoibte wariseeride haputaigna
eest, mis salalil meel on.“ Luuk. 12, 1.

* „Inimene näeb, mis filma ees, aga Jumal
näeb, mis südames.“ 1. Saam. 16, 7.

585) Kui kaua peab uus inimene elama?

Õiguste.

586) Kust saame wõge wana inimese suretamiseks
ja uue laswatamiseks?

Jumala Waimust sõna läbi, kui meie pal-
wes walwame ja wõitleme.

* „Wõitle head usuwõitlemist, halka igaweseft elust kinni.“ 1. Tim. 6, 12.

„Rõige Waimus, siis ei tee teie mitte liha hinu järele.“ Gal. 5, 16.

587) Mis see on: meie oleme Kristusega surma sisse maha maetud?

See on, et wana patuse südamel õigus ristimisest saadil otjas on, nii tõeste kui Kristus meie eest on surunud.

588) Mis ütleb püha Paulus Rooma rahwale uue inimese elust?

Tema ütleb, et meie, kes ristitud oleme, nii tõeste uues elus peame käima kui Kristus on üles äratatud surmuisst.

589) Kuida peawad siis wanemad oma ristitud lapsed kaswatama?

Nad peawad neid usus ja tõsises õiguses ja puhtuses kaswatama.

* „Kaswatage neid karistamises ja Jesanda manitsemises.“ Ew. 6, 4.

590) Kes peab wanematega ühes ehk nende asemel laste kasvatamise eest hoolt kandma ja wastama?

Lapse waderid, kes ristimise korral oma juu tunnistusega seda kohust oma peale wõtawad.

591) Misjughesed peawad waberid olema?

Nad peawad meie usulised, usklikud ja täisealised olema, kes õiguses ja puhtuses elawad.

592) Milllega lõppeb see laste õpetamine?

Leeriõpetuse ja õnnistamisega.

593) Mis peawad leeriõpilased õnnistamise päewal üles tunnistama?

1) ustu, mille peale nad on ristitud ja
2) tahtmist Issanda Jeesuse sõna mõõda elada ja 3) Jumala sõna ja sakramenti selts pruukida.

594) Kelleks tunnistatakse leeriõpilasi õnnistamise päewal?

Neid tunnistatakse koguduse täieõigusliis-
teks liikmeteks, ja wõetakse neid selleks kätte
peale panemisega wastu.

595) Mis asjast antakse noortele inimestele selle
järelde osa?

Bühast õhtusõmmaajast.

Wiies peatüff.

Pühast altari sakramendist.

I.

Mis on altari sakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja weri, leiwa ja wiina all meie ristirahwale süüa ja juua, Kristuse enese seatud.

Kus on see kirjutatud?

Nõnda kirjutawad pühad ewangelistid Matteus, Markus, Luukas ja püha Paulus: Meie Issand Jeesus Kristus sel ööl, kui teda ära anti, wöttis leiwa, tänas, murdis, ja andis oma jüngritele, ja ütles: „Wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse; seda tehke minu mälestuseks!”

Selsamal kombel wöttis tema ka karika pärast õhtusöömaaega, tänas ja andis oma jüngritele ja

ütles: „Wõtke ja jooge tšit sealt seeft; see sinane karikas on uus seadus minu weres, mis teie eest ära walatakse pattude andeksandmiseks; seda tehke nii mitu korda, kui teie seft joote, minu mälestuseks!

596) Mis on altari sakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja veri.

Liisa. Altari sakramendis nimetatakse teist sakramenti sellepärast et teda kirikus altarilt välja jagatakse; õhtusöömaajaks sellepärast, et Kristus tema õhtu ajal seadis; Issanda armulauals sellepärast, et Issand ise meid seal oma armuandidega sööb ja joob.

597) Kes on altari sakramendi seadnud?

Meie Issand Jeesus Kristus.

598) Kes on altari sakramendi seadmise loo kirja pannud?

Kolm ewangelisti: Matteus, Markus ja Luukas, ja peale nende apostel Paulus.

599) Millal on Issand Jeesus Kristus altari sakramendi seadnud?

Sel ööl, kui teda ära anti, pärast seda, kui ta jüngritega paasatalle oli sõõnud.

600) Kellel on Kristus seda seadnud?
Meile ristirahwale.

601) Mis tarwis antakse seda?
Et seda süüa ja juua.

602) Mis on nähtawad asjad selles sakramendis?
Sapnemata leib ja marja wiin.

603) Mis on nägemata taewalil and selles
sakramendis?

Meie Jõsanda Jeesuse Kristuse ihu ja weri, sest ta ise ütleb: „see on minu ihu, ja see on minu weri“.

604) Mis see on, et meie leiwa ja wiina all
Kristuse tõstib ihu ja werd saame.

See on, et meie nähtawat leiba süües ja wiina juues ka ühtlasi Kristuse nägemata (ärasteletatud) ihust ja werest osa saame.

605) Mispäraft loeme meie: tõsine ihu ja weri?

Seepäraft, et meie sakramendis tõeste Kristuse ihu ja werd antakse, ja see sakrament mitte paljalt Kristuse ihu ja werd ei tähenda, nagu Kalwiini usf seda õpetab.

* f „See õnnistatud karikas, mis meie õnnistame, efs see ei ole Kristuse were osasaamine?”

Leib, mis meie murrame, etš see ei ole Kristuse ihu ofasaamine." 1. Kor. 10, 16.

606) Kas sakramendis muudavad ennast leib ja wiin Kristuse ihuks ja werets?

Ei mitte; leib jääb leiwaks, aga süües saame meie temaga ühes Kristuse ihu; ja wiin jääb wiinaks, aga juues saame meie temaga ühes Kristuse werd.

215a. Rooma usk õpetab, et preester õnnistamise sõnade läbi leiba ja wiina Kristuse ihuks ja werets ümber muudab. Ka antakse Rooma kirikus karikat ainult preestritele, ja ei mitte kogudusele.

607) Mis saame meie siis altari sakramendis, Kristuse ihu ja werd mõttes?

Ühendust terve elawa Kristusega.

608) Mis see on: seda tehke minu mälestuseks?

Seda näitavad meile need sõnad: „nii mitu korda, kui teie seda leiba sööte ja seft karikast joote, siis kuulutage Jeesanda surma“ (1. Kor. 11, 26.)

609) Kuida mäletame meie tema surma?

Kui meie selle peale mõtleme: 1) mis Kristust surma siise on saatnud (tema armastus ja meie patt), 2) mis tema surm

meile saabab (ärakunastamine ja igavene elu) ja 3) mis meie kogu tema vastu on (iseennast temale ohvriks anda ja oma elu läbi tema surma wäge kuulutada).

610) Mis see on: seefinane karikas on uus seadus minu were sees?

Magu wana seadus ohwri loomade were läbi oli seatud, nõnda on uus seadus Kristuse Jumala talle were läbi seatud. (2. Moos. 24, 8; Ebr. 9, 11—22.)

611) Mitu korda peame Issanda armulaual lätma?

Korda ei ole Issand mitte ära määranud, aga meie kogu on, fagedaste tema surma mälestuseks pühast õhtasöömaajast osa wõtta, ja meil on õigus tulla iga kord, kui meie hing ihaldab.

II.

Mis kasu on meil seesugusest söömiseft ja joomiseft?

Seda näitawad meile need sõnad: „Mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks“, see on, et meile sakramendis pattude andeksandmist, elu ja õndsust nende sõnade läbi antakse, sest

kus pattude andeksandmine on, seal on ka elu ja õndsust.

612) Misjaguseb Kristuse sõnad näitavad selle sõdmise ja joomise lasu?

Need Kristuse sõnad: mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmisel.

613) Mis antakse meile siis nende sõnade läbi sakramendis?

Pattude andeksandmist.

614) Mis saame ühes pattude andeksandmisega?

Elu ja õndsust. Nagu patt surma ja hukatust saadab, nõnda saadab pattude andeksandmine elu ja õndsust. (Rom. 6, 22.)

615) Kuidas saame altari sakramendis elu ja õndsust?

Kristus ühendab ennast meiega siin ja annab oma elu meile, nõnda et tema õnnis elu meile eluks ja õndsuseks saab. (Ew. 5, 30.)

* „Tõeste, tõeste, mina ütlen teile: kui teie ei söö mitte inimese Poja liha ega joo tema werd, siis ei ole elu teie sees. Kes minu liha sööb ja minu werd joo, see jääb minu sisse ja mina tema sisse. Kes minu liha sööb ja minu werd

Joob, sel on igawene elu, ja mina äratan teda üles wiimsel päewal.“ Johan. 6, 58. 58. 59.

616) Kas meid altari sakramendis ühispäinis Kristusuga ühendatakse?

Ei mitte, waid ka kõigi tema ihuliikmetega ehk usklikeudega tema läbi.

„Sest üks leib on, nõnda oleme meie mitmed üks ihu. Sest meie kõik saame ühe leiba osalliseks.“ 1. Kor. 10, 17.

617) Eks meile mitte ka ilma altari sakramendita pattude andeksandmist ei anta?

Antakse küll. Juba ristimises anti meile seda ja igapäew antakse seda rohkeste kõigile usklikeudele palujatele, aga meie usu kinnituseks annab Issand meile seda siin weel nähtawa asja all.

III.

Kudas võib ihulik söömine ja joomine niisugusid suuri asju teha?

Söömine ja joomine ei tee seda tõeste mitte, waid need sõnad: „Mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks;“

need sõnad on ihuliku söömise ja joomisega ühes ülem asi sakra-

mendis, ja kes neidsamu sõnu usub, sel on, mis nemad tunnistavad: „pattude andeksandmine“.

618) Kas altari sakramendis leiva sömine ja viina joomine võivad pattude andeksandmist, elu ja õndsust anda?

Paljas sömine ja joomine ei tee seda tõeste mitte.

619) Aga mis annab melle sömise ja joomise juures neel suurel asjal lähte?

Neel Kristuse sõnad: „mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks“.

620) Mis on siis sömise ja joomisega ühes ülem asi sakramendis?

Kristuse seadmise sõnad.

621) Mis meie poolt tarwis läheb, et neist suurist asjust osa saame?

Ainuüksi usku.

622) Mis meie peame uskuma?

Et Kristuse ihu on meie eest antud ja Kristuse veri on meie eest ära walatud pattude andeksandmiseks.

628) Mis need saavad, kes neidsamu sõnu ei usu?

Need saavad leiva ja wiina all ta Kristuse ihu ja werd, aga mitte pattude andeksandmiseks, vaid nuhtluseks.

* „Seepärast, kes ilal seda leiba sööb ja Jõsanda karika sees joob kõlwatumal wiisil, sel on Jõsanda ihust ja werest süüd. Sest kes kõlwatu sööb ja joob, see sööb ja joob iseene sele nuhtlust, sest et tema ei tee wahet Jõsanda ihu juures.“ 1. Kor. 11, 27. 29.

624) Kudas peame seepärast laual käima?

Auufaste ja dieti valmistatud.

IV.

Kes wõtab auufaste selle sakramendi vastu?

Paastuda ja ihu poolest enast valmistada, on küll kaunis wäljaspidine komme; aga see on dieti ja hästi valmistatud, kes neid sõnu usub: „Mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks;“ aga kes neid sõnu ei usu, ehk kassipidi mõtleb, see ep ole mitte wäärt ega hästi valmistatud, sest see sõna: „Teie eest“ nõuab selgeid ja usklikka südameid.

625) Mitmesugusest valmistamisest räägitakse siin?
Rahesugusest: väljaspidisest — ihu poolest,
ja seestpidisest — hinge poolest.

626) Mis on väljaspidine valmistamine?

Paastumine ja muu ihu poolest valmistamine.

627) Mis tuleb sest väljaspidisest valmistamisest
arwata?

Et see küll kaunis, aga paljas väljaspidine asi on.

628) Aga kes on õieti ja hästi valmistatud?

See, kes neid sõnu usub: „mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmisel“.

629) Aga kes ei ole mitte wäärt ega hästi valmistatud?

See, kes neid sõnu ei usu eht kassipidi mõtleb.

Elisa. Ilma usuta ja sellepärast „tõlwatuma l wiisil“ ja enesele nuhtluseks sõõwad ja joowad kõik need Kristuse ihu ja werd: 1) kes sellepärast armulanale tulewad, et jälle oma korra saaksid ära pidada; 2) kes küll pattude andeksandmist tahawad, aga oma pattusid ei taha maha jätta; 3) kõik haiged, kes aga sellepärast Jumala armu himustawad, et näha saaksid, mis wahet Jumal nendega teeb, kas ta neid ära koristab, wõi jälle

terwels teeb; selle tarwis ei ole Issand mitte altari sakramenti seadnud, waid aga selle tarwis, et see melle hinge rohks oleks, mis meie hinge terwise juure aitab.

680) Mis sugusid südameid tahab sõna: „teie eest?“
Selgeid usklikka südameid.

681) Mis sugused on need südamed?

Need on niisugused, mis kindlaste usuvad, et Kristuse ihu nende eest on antud ja tema weri nende eest on ära walatud.

682) Kuida sa aru saad, kas su süda selge ja usklik on?

Kui ma oma pattu tunnen, sest tahan lahti saada ja Kristuse armu ihaldan.

* „**Õndsad, kes kurwad, sest nemad peawad saama rõõmustatud. Õndsad, kes waimust waesed, sest nende päralt on taewariik. Õndsad need, kellel nälg ja jänu on õiguse järele, sest nemad peawad täis saama.**“
Matt. 5, 3. 4. 6.

683) Mis pead sa siis enne lauakätimist tegema?

Ma pean ennast läbi katsuma, kas mul patu kahetsemist, patustõpõormist ja ustu on.

* „**Agaga inimene katsugu iseennast läbi, ja nõnda söögu tema sest leiwast, ja joogu selle karika seest.**“
1. Kor. 11, 28.

* „**Katsuge iseendib läbi, kas teie olete usus.**“
2. Kor. 13, 13.

684) Mis on su kohus nende vastu, kes sinu vastu on ehtinud?

Neile pean ma südamest andeks andma.

* „Kui teie inimestele nende ehtitust mitte andeks ei anna, siis ei anna ka taevane Isa teie ehtitust mitte andeks.“ Matt. 6, 15.

685) Mis on su kohus nende vastu, kelle vastu sina oled ehtinud?

Nende käest pean ma südamest andeks paluma.

* † „Seepärast, kui sina oma annet altari peale tood ja seal su meele tuleb, et sinu vennal midagi on sinu vastu, siis jäta sina oma anne altari ette, ja mine ja lepi oma vennaga ära, ja siis tule ja too oma anne.“ Matt. 5, 23. 24.

686) Aga mis siis, kui sa ligimehetele oled lahju teinud oma patu läbi?

Siiis pean ma seda tasuma ja heaks tegema.

687) Mis on su kohus pärast seda teha, kui sa õieti ja hästi oled armulaual käinud?

Ma pean Jumalat südamest tänama tema armu eest, ja siis tema abiga nõnda elama, et tõe poolest iga päew wõin tunnistada: * „Ma elan, aga ei mitte enam mina, waid Kristus elab minu sees, ja mis ma nüüd

elan lihas, jeda elan ma usus Jumala Poja
sisse, kes mind on armastanud ja iseennast
minu eest ära annud". (Gal. 2, 20.)

638) Mis suguses tallituses valmistab ennast laua-
kogubus armulauale ette?

Pihti tallituses.

639) Mis suguse meelewilla peale põhjendab risti-
kogubus jeda tallitust?

Meelewilla peale, pattusid andeks anda
ja pattusid kinnitada.

Õpetus

meelewallast, pattusid andeks anda ja kinnitada, ehk Jumala riigi wõtmete meelewallast ja pihtist.

I.

Jumala riigi wõtmete meelewallast.

640) Mis ütleb Jeesus Kristus pattude andeksandmise ja kinnitamise meelewallast?

Lema ütleb Johannese ewangeliumi 20. peatükis: Nõnda kui Jsa mind on läkitanud, nõnda läkitan mina teid ka. Wõtke Püha Waimul kellele teie iial patud andeks annate, neile on need andeks antud, kellele teie iial patud kinnitate, neile on need kinnitatud.

641) Mis suguse meelewalla annab Jumal nende sõnadega?

Meelewalla, pattusid andeks anda ja neid finnitada, ehk Jumala riigi uft inimestele lahti teha, ehk nende eest finni panna.

„Mina tahan sulle taewa riigi wõtmed anda, ja mis fina maa peal finni seub, see peab ta taewas finni seutud olema, ja mis fina iial maa peal lahti peastab, peab ta taewas peastetud olema.“ Matt. 16, 19.

642) Kuibas nimetatakse seda meelewalda?

Jumala riigi wõtmete meelewallaks.

643) Kellel on meelewalb, pattusid andeks anda ja finnitada?

Ütspäinis Issandal Jeesusel Kristusel.

644) Aga kellele on Issand selle meelewalla annud? Oma jüngritele ja ristikogudusele.

645) Kelle läbi pruugib ristikogubus seda meelewalda?

Kiriku õpetajate läbi, kes kindla torra järele ammeti peale on kutsutud ja seatud.

646) Mis peab ja siis nende ammetist armama?

Et kõik, mis selle ammeti poolt, Kristuse lästu mööda tehakse, niisama wägew ja mõjuw on, otsegu teeks seda Issand Jeesus Kristus ise.

„Rõnba armaku meid igaks kui Kristuse ju-
lastid ja majapidajaid Jumala salaja asjade üle.“
1. Kor. 4, 1.

* „Kes teid kuuleb, see kuuleb mind, ja kes teid
ära põlgab, see põlgab mind ära.“ Luuk. 10, 16.

647) Kellele peab patud andets antama?

Neile, kes oma patu häda tõeste tunne-
wad, kahetsewad, alandliku ja usliku südamega
ülles tunnistawad, ja Jeesuse Kristuse pärast
armu ja rõõmustamist ihaldawad. (Matt. 19, 2;
Luuk. 7, 48.)

648) Kellele peab pattu kinnitama ehk andetsand-
mata jätma?

Rõigile, kes patust ei pööra ega usu, waid
kes meelega patu süste jääwad elama, ja lõik
head manitsust põlgawad. (Matt. 8, 15—17.)

649) Mis peab nendega tegema?

Neid ei sünni armulauale wõtta, waid neid
peab koguduse osasaamisest wälja heidetama.

650) Mistarwis tuleb seda teha?

Et nad mitte eneste muhtlusets arimu-
laual ei käi, waid et nad tunda saatsid, kust
nad on ära langenud, ja jälle Jumala ko-
guduse osasaamist hakkatsid igatsema.

651) Mis õigusega helbab ristikogubus neid oma
osasaamisest wälja?

Seda on Issand Jeesus Kristus ise
kästinud ja sedawiisi on apostlid teinud.
(Matt. 18, 15—17; 1. Kor. 5, 1—5.)

652) Mis tuleb siis nendega teha, kes jälle patust
ümber pöörawad?

Meile peab patud andeks antama ja neid
peab jälle kogubuse osasaamisesse vastu wõe-
tama.

II.

Pih ti st.

658) Mis suguses pühas tallituses tarvitatakse iseäranis Jumala riigi võtmete meelewalg?

Pih ti s.

654) Mis teeb see, kes pih ti l käib?

Tema tunnistab oma pattu ja oma ustu Jeesuse Kristuse siisse üles, ja saab selle peale pattude andeksandmist.

655) Mis on siis pih ti kaks jagu?

1) patu tunnistus ja 2) armu kuulutus.

Siis a. Patutunnistuse sõnad on wäikese Katekismuse liias ülrewel [waata lehek. 24].

656) Kellele peab ja kõige esmalt pattu tunnistama?

Püha Jumalale, kelle ees ma kõigipidi süüalune olen.

657) Kuidas wõib õpetaja ees pattu tunnistada?

Erapih ti l, see on hingekarjasele nelja

filma all, nagu Laawet oma pattu tunnistas Naastani ees (2. Saam. 12, 13.), ehk awalikul pihtil kogudusega.

658) Mis patud peab pihtilkäija üles tunnistama?

Rõit patud, mis ta enese juurest leiab ja tunneb; aga muidu peab ta ennast kõigipidi patuseks tunnistama, ka nende pattude poolest, mis ta tema teadmata on effinud.

2i s a. Õpetajad ei tohi patust, mis neile erapihtil tunnistatakse, kellegile sõna rääkida. See jääb pihtisaladuseks.

659) Millal on patu tunnistamine erapihtil suureks hinge kasuks?

Siis, kui mõni iseäralik patt südant koormab ja waewab.

660) Kas pattude andeksandmise kuulutus hingelarjase poolt ka Jumala ees maksab?

Jah, maksab, sest Issand ütleb: tellele teie iial patud andeks annate, neile on need andeks antud (Johan. 23, 22) ja kes teid kuuleb, see kuuleb mind. (Luuk. 10, 16.)

Armukuulutaja räägib Jumala nimel ja tema asemel.

601) Mis tuleb teha, et meie oma pattude hulta
tundma õpitšime?

Meie peame oma elu ja südanf Jumala
kõmne käsju järele läbi katšuma.

Jeesuse nimel: Amen!

„Ann olgu Jumalale kõrges.“

50. -